

20^{lat}

ASM - CENTRUM BADAŃ I ANALIZ RYNKU

Raport końcowy

POGŁĘBIONA DIAGNOZA GOSPODARCZA DLA OBSZARU REWITALIZACJI MIASTA SŁUPSKA

OPRACOWANIE:

DR JAKUB GRABOWSKI

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Metodologia.....	4
3. Charakterystyka gospodarcza obszaru rewitalizacji Słupska	10
3.1. Analiza podmiotów gospodarczych na terenie rewitalizowanym.....	11
3.1.1. Struktura lokalnej gospodarki	17
3.1.2. Słupsk jako miejsce prowadzenia działalności gospodarczej	28
3.1.3. Dostęp do pracowników.....	47
3.1.4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych	64
3.1.5. Wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych.....	67
3.1.6. Potrzeby lokalowe firm	71
3.2. Analiza jednoosobowych działalności gospodarczych	74
3.3. Analiza SWOT firm w obszarze rewitalizowanym	85
3.4. Analiza postaw proprzedsiębiorczych mieszkańców obszaru rewitalizowanego	90
4. Wnioski i rekomendacje.....	96
5. Kwestionariusze narzędzi badawczych zastosowanych w badaniu.....	105
5.1. Kwestionariusz wywiadów z przedsiębiorcami	105
5.2. Scenariusz wywiadów pogłębionych z przedsiębiorcami.....	108
5.3. Scenariusz wywiadów pogłębionych z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu	110

1. Wstęp

W celu przeprowadzenia badania Wykonawca zastosował triangulację metodologiczną. Podejście takie umożliwi uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu, pozwoli też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej neutralizacji ich słabości. Uzyskany w ten sposób materiał z jednej strony pozwoli na statystyczną analizę danych, z drugiej zaś umożliwi zebranie pogłębionych informacji o charakterze wyjaśniającym. Idea triangulacji rozumiana jest jako zwielokrotnienie:

- metod i technik badawczych,
- źródeł informacji,
- perspektyw badawczych osób realizujących badanie.

Triangulacja metod i technik badawczych polega na zwielokrotnieniu stosowanych technik badawczych. Umożliwi to wykorzystanie mocnych stron każdego z nich oraz zneutralizowanie ich słabości. Metody ilościowe i jakościowe powinny być bowiem traktowane jako komplementarne, a nie konkurencyjne. Prowadzi to tym samym do łączenia się badań jakościowych i ilościowych.

Triangulacja źródeł informacji polega na wykorzystywaniu i porównywaniu danych pochodzących od różnych osób, z różnych miejsc i czasu. W przedmiotowych projekcie źródła wtórne poprzez eksplikację pozyskanych danych i informacji pochodzących z różnych instytucji, urzędów oraz przestrzeni wirtualnej.

Triangulacja analityczna polega na zróżnicowaniu i porównaniu wyników, do których dochodzi wielu badaczy. Dzięki temu pozyskane informacje interpretowane są z wykorzystaniem różnych dziedzin wiedzy. Zespół ASM - Centrum Badań i Analiz Rynku porównuje tym samym dane wykorzystując wiedzę socjologiczną, ekonomiczną i statystyczną. W ramach przedmiotowego projektu został powołany zespół ekspercki, w ramach którego szczegółowo zostały opisane kompetencje oraz sposób organizacji pracy poszczególnych jego członków.

Zaproponowany w niniejszym badaniu **zestaw metod i technik badawczych** ma charakter komplementarny. Wykorzystanie różnorodnych, jakościowych i ilościowych metod badawczych, pozwoli na zebranie kompleksowych i wyczerpujących informacji pozyskanych od szerokiego kręgu osób i instytucji. Dzięki zastosowaniu różnorodnych narzędzi dojdzie do uzyskania efektu kumulowania się i wzajemnego uzupełniania danych pochodzących z różnych źródeł. Różnorodność technik gromadzenia informacji i ich analizy pozwoli lepiej poznać i zrozumieć przedmiot badania.

Poniżej została zaprezentowana logiczna konstrukcja i spójność koncepcji całego badania, w tym: związek pomiędzy celami badania, źródłami danych oraz metodami i technikami badawczymi, a także zaplanowaną analizą i wnioskowaniem. Poszczególne elementy analizy umożliwią pełną realizację celów, zakresu badania oraz uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

2. Metodologia

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie szeroko rozumianej sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie Słupska, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji. Prowadzone czynności badawcze miały w założeniu doprowadzić do uzyskania wiedzy umożliwiającej udzielenie odpowiedzi na szereg pytań badawczych ujętych w trzy obszary tematyczne:

1. ANALIZA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH NA TERENIE REWITALIZOWANYM:

- Struktura lokalna gospodarki: wielkość podmiotów, profile działalności;
- Analiza PKD, wielkość firmy, wielkość zatrudnienia, forma prawna, forma własności lokalu, demografia firm, tj. wiek właściciela, długość funkcjonowania na rynku;
- Identyfikacja branży dominującej, wskazanie branż o szczególnym znaczeniu dla rewitalizowanego obszaru, wskazanie profili kształcenia niezbędnych do uruchomienia;
- Wskazanie branż, które wymagają wsparcia ze strony lokalnego samorządu (zwolnienie podatku od nieruchomości lub inne formy pomocy);
- Formy wsparcia firm oraz branż;
- Analiza jednoosobowych działalności gospodarczych w obszarze rewitalizacji;
- Możliwości rozwojowe pod kątem funkcjonowania w Specjalnej Strefie Rewitalizacji;
- Analiza SWOT przedsiębiorstw działających na terenie rewitalizowanego obszaru;
- Analiza otwartości przedsiębiorców na nowoczesne technologie i innowacyjne metody kierowania przedsiębiorstwem;
- Analiza dochodów osiąganych przez podmioty działające na obszarze rewitalizacji;
- Analiza problemów gospodarczych występujących na obszarze rewitalizacji;
- Potrzeby lokalowe w działalności przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji;
- Bariery i zagrożenia działalności przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji;
- Analiza zawodów ginących w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.

2. ANALIZA POSTAW PRORZEDSIĘBIORCZYCH, CHĘCI I MOŻLIWOŚĆ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZOWANEGO ODNOŚNIE ZAŁOŻENIA WŁASNEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ:

- Postawy i zachowania mieszkańców dotyczące przedsiębiorczości;
- Formy wsparcia ze strony lokalnego samorządu dotyczące zakładania działalności gospodarczej.

3. DIAGNOZA SKALI I ZJAWISKA BEZROBOCIA WŚRÓD MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZOWANEGO:

- Profil demograficzno-ekonomiczny bezrobotnych (wiek bezrobotnych, płeć, czas pozostawienia bez pracy);
- Skala i zjawisko bezrobocia wśród mieszkańców obszaru rewitalizacyjnego (powody, postawa, oczekiwania);
- Przyczyny bezrobocia i analiza możliwości powrotu na rynek pracy;
- Formy zatrudnienia osób powracających do pracy (zatrudnienie/samozatrudnienie/podniesienie kwalifikacji);
- Formy wsparcia dla osób bezrobotnych.

Celem pozyskania informacji niezbędnych do odpowiedzi na sformułowane wyżej pytania badawcze zostało zastosowanych kilka technik badawczych umożliwiających analizę danych zgodnie z przyjętymi na wstępie założeniami triangulacji:

- a) analiza danych zastanych;
- b) wywiady pogłębione;
- c) wywiady bezpośrednie.

a) Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych jest podstawową techniką badawczą stosowaną przy badaniach społeczno-gospodarczych, ponieważ pozwala na zgromadzenie, uporządkowanie i przeanalizowanie materiałów z wszystkich możliwych źródeł informacji dotyczących przedmiotu badania. Wyniki analizy danych zastanych wyznaczają również kierunki do dalszych badań w ramach prowadzonej diagnozy gospodarczej, tj. wskazują, które elementy należy pogłębić, poszerzyć wiedzę na ich temat poprzez inne zaprojektowane w ramach badania metody i techniki badawcze. Wykonawca potwierdza celowość oraz użyteczność wskazanej metody przez Zamawiającego w minimum metodologicznym do niniejszego badania.

Wykonawca zgromadził i poddał pogłębionej analizie pochodzące z różnych źródeł dane (rezultaty wcześniejszych badań, dokumenty urzędowe itp.), które dotyczyły obszaru rewitalizacji. Analiza ta dostarczyła informacji na temat struktury lokalnej gospodarki: wielkość podmiotów, profili działalności, itp., zdiagnozowanych wcześniej problemów gospodarczych charakterystycznych dla wskazanego obszaru oraz wiedzy na temat zbioru źródeł zgromadzonych danych zastanych, które były źródłem wiedzy wykorzystywanej w przyszłych badaniach tego typu oraz stanowiły element metodologii wchodzącej w skład modelu prowadzenia rewitalizacji w obszarach miejskich.

Efektem przeprowadzenia analizy danych zastanych było przygotowanie cząstkowego raportu podsumowującego obejmującego: wykaz źródeł, które zostały poddane analizie; katalog szczegółowo opisanych problemów. Wstępna analiza podstawowych dokumentów źródłowych polegała na zebraniu i wstępnej analizie dostępnych danych wtórnych takich jak

publikacje, raporty, biuletyny, dane statystyczne, informacje dostępne na stronach internetowych itp.

b) Wywiady pogłębione IDI

Zgodnie z oczekiwaniami Zamawiającego Wykonawca przeprowadził wywiady jakościowe ze wskazanymi przez Zamawiającego grupami respondentów. Ważnym celem badania było poznanie przyczyn i uzyskanie pogłębionych wyjaśnień czy interpretacji określonych procesów zachodzących na terenie Słupska. Bardzo trudno uzyskać takie dane na drodze przeprowadzenia badań kwestionariuszowych, które polegają na wyborze przez respondenta jednej z zaproponowanych odpowiedzi. Wywiady indywidualne dają natomiast możliwość pogłębiania rozmowy i uzupełniania jej o kwestie, które wydają się szczególnie wartościowe dla realizacji celów badawczych.

Wielkość próby:

Wykonawca przeprowadził w ramach badań jakościowych 35 wywiadów, w tym:

- **n=20** wywiadów z przedsiębiorcami działającymi na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji (oznaczone przy cytatach symbolami IDI_P_OR).
- **n=10** wywiadów z przedsiębiorcami działającymi poza obszarem wyznaczonym do rewitalizacji (oznaczone przy cytatach symbolami IDI_P_POR).
- **n=5** wywiadów z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu działających na terenie Miasta Słupska (oznaczone przy cytatach symbolami IDI_IOB).

W przypadku przedsiębiorstw przyjęto losowy dobór próby, przy czym założono następującą proporcję uwzględniającą wielkość przedsiębiorstw:

- **Wywiady z przedsiębiorcami działającymi na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji** – przedsiębiorstwa będą reprezentowały branże, które mają wpływ na obszar rewitalizacji.
- **Wywiady z przedsiębiorcami działającymi poza obszarem wyznaczonym do rewitalizacji** – przedsiębiorstwa będą reprezentowały branże, które mają wpływ na gospodarkę miasta Słupsk.

Z kolei przy instytucjach otoczenia biznesu z uwagi na podejmowaną tematykę – poruszanie istotnych kwestii społecznych czy rynku pracy – zasadnym wydało się szerokie potraktowanie tego pojęcia i włączenie do grona respondentów również instytucji zajmujących się tymi właśnie zagadnieniami:

- a. Cech Rzemiosł Różnych w Słupsku
- b. Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego
- c. Słupski Inkubator Technologiczny
- d. Słupska Izba Przemysłowa – Handlowa

e. Akademia Pomorska w Słupsku

f. Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku

Realizacja wywiadów jakościowych ze wskazanymi grupami respondentów była zasadna ze względu na zakres zadań realizowanych przez wskazane podmioty w kontekście uczestniczenia w procesie systemu i wyboru projektów. Wskazana technika zbierania danych była zasadna w kontekście planowanego badania również z uwagi na liczne korzyści natury technicznej, jakie wiążą się z jej wyborem. Ważnym celem badania było bowiem poznanie przyczyn i uzyskanie pogłębionych wyjaśnień określonych procesów. Bardzo trudno uzyskać takie dane na drodze przeprowadzenia badań kwestionariuszowych, które polegają głównie na wyborze przez respondenta jednej z zaproponowanych odpowiedzi. Podczas realizacji wywiadów pogłębionych badacz może w każdej chwili dopytać respondenta o kwestie, które wydają się szczególnie wartościowe dla realizacji celów badawczych, co dodatkowo zwiększa ilość i wartość uzyskanego materiału badawczego. Podczas wywiadów IDI respondent może poruszyć kwestie ważne dla realizacji celów badania – specyficzne problemy respondentów, ich wyjątkowe doświadczenia czy też innego rodzaju unikatowe informacje. Wywiady pozwalają więc zminimalizować ryzyko pominięcia istotnych dla badania kwestii, a zwiększyć szansę uzyskania ważnych informacji, których nie uwzględniono na etapie projektowania narzędzia badawczego.

c) badanie ilościowe techniką PAPI

Wykonawca przeprowadził techniką wywiadów bezpośrednich (PAPI) badanie ilościowe dotyczące potrzeb lokalowych i barier w działalności przedsiębiorców działających na terenie Słupska.

Opis techniki

Technika PAPI (*ang. Paper & Pen Personal Interview*) jest najbardziej tradycyjną formą realizacji ilościowych badań terenowych. W ramach tej techniki ankietę prowadzi wywiad z respondentem z wykorzystaniem wydrukowanego uprzednio kwestionariusza. Pomimo rosnącego udziału metod badawczych wykorzystujących do zbierania danych techniki komputerowe, ankietę papierową w wybranych sytuacjach bywa cały czas użyteczna i z powodzeniem stosowana również na gruncie realizacji badań ewaluacyjnych. Jej niewątpliwą zaletą jest brak konieczności posiadania odpowiedniego zaplecza technicznego niezbędnego do uruchomienia badania. Pozyskane w trakcie badania PAPI informacje muszą jednak zostać po zakończeniu wywiadu przeniesione do elektronicznej bazy danych w celu ich dalszej analizy statystycznej.

Wielkość próby

Przeprowadzone zostało 100 wywiadów wg doboru próby uwzględniającego strukturę przedsiębiorstw działających na terenie Słupska wg kodów PKD. Zgodnie z danymi uzyskanymi od Zamawiającego odnośnie struktury przedmiotowej na podstawie Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej wg stanu na 31 stycznia 2017 roku

w Słupsku było zarejestrowanych 8261 firm, spośród których było 7350 firm aktywnych (w tym w trakcie uzyskiwania wpisu) (por. tabela 4). Te firmy zostały uwzględnione w procesie doboru próby.

Tabela 1. Struktura próby na potrzeby wywiadów PAPI z przedsiębiorcami.

Lp.	Sekcja PKD	Zakres działów PKD	Struktura firm wg CEIDG na dzień 31.01.2017 (%)	Liczba wywiadów
1	A-ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	01-03	1%	1
2	B-GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	05-09	0%	0
3	C-PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	10-33	8%	8
4	D-WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	35	0%	0
5	E-DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ	36-39	0%	0
6	F-BUDOWNICTWO	41-43	11%	11
7	G-HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	45-47	25%	25
8	H-TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	49-53	8%	8
9	I-DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	55-56	3%	3
10	J-INFORMACJA I KOMUNIKACJA	58-63	3%	3
11	K-DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	64-66	4%	4
12	L-DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	68	2%	2
13	M-DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	69-75	12%	12
14	N-DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	77-82	3%	3
15	P-EDUKACJA	85	4%	4
16	Q-OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	86-88	9%	9
17	R-DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	90-93	1%	1
18	S-POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	94-96	6%	6
Suma			100%	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej

Atutem zastosowanej techniki badawczej jest możliwość bezpośredniego kontaktu ankietera z respondentem, co w istotnym stopniu przyczyni się do zwiększenia efektywności badania. Bezpośredni kontakt sprzyjał przekonaniu potencjalnego respondenta do udziału w badaniu. Na bieżąco będzie można również wyjaśnić wszelkie pojawiające się wątpliwości w tym zakresie. Zastosowanie metody PAPI sprawiło, że Wykonawca nie był anonimową instytucją, co zwiększyło jego wiarygodność i przełożyło na wyższą efektywność badania. Dużą zaletą metody w kontekście realizacji badania ze wskazaną grupą była również duża elastyczność prowadzenia wywiadu.

Zgodnie z koncepcją metodologiczną uzgodnioną przed rozpoczęciem badania dobór respondentów do badania opierał się na określeniu reprezentatywnej struktury podmiotów gospodarczych z uwzględnieniem ich zakresu działalności (tabela 1). Dodatkowo, mając na uwadze znaczenie informacji pozyskanych z obszaru rewitalizowanego przyjęto, że 60% próby zostanie zrealizowane wśród firm zlokalizowanych właśnie na tym obszarze. Wynikające z tego rozróżnienie na obszar rewitalizowany oraz pozostałą część Słupska było podstawowym kryterium różnicującym analizowane dane dotyczące działalności gospodarczych.

Podział ten stanowił podstawę prowadzonej analizy bazującej na prezentacji częstości występowania określonych zjawisk czy opinii na temat zachodzących procesów. Występujące różnice pozwoliły na określenie prawidłowości w ocenie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizowanego, jak również analizę doświadczeń i oczekiwań poszczególnych grup odbiorców ewentualnej oferty związanej z szeroko rozumianą rewitalizacją przestrzenną.

W kontekście instytucji otoczenia biznesu dobór respondentów miał na celu zagwarantowanie szerokiego i różnorodnego spojrzenia na kwestię rozwoju społeczno-ekonomicznego. Stąd dobór respondentów wywodzących się zarówno z organów administracji, środowiska akademickiego czy organizacji branżowych. Opinie zgłoszone w trakcie wywiadów z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu, jak również wybranymi przedsiębiorcami stanowiły uzupełnienie danych zebranych w trakcie badania kwestionariuszowego i pozwoliły na przeprowadzenie dogłębnej i obiektywnej analizy.

3. Charakterystyka gospodarcza obszaru rewitalizacji Słupska

Podstawowym celem prowadzonej analizy gospodarczej jest dokonanie charakterystyki obszaru Słupska, który ma zostać poddany obszarowej rewitalizacji pod kątem jego szeroko rozumianych właściwości gospodarczych. Zamierzenie to zostanie spełnione dzięki przeprowadzonym analizom danych zastanych oraz badaniom bezpośrednim, które dostarczą wiedzy niezbędnej do planowania w przyszłości odpowiednich działań rewitalizacyjnych.

Tytułem wstępu do prezentowanych dalej wyników prac badawczo-analitycznych należy dokonać dwóch ważnych zastrzeżeń, a konkretniej rzecz ujmując należy wskazać dwa punkty odniesienia, do których będą się odwoływać autorzy w toku prowadzonej analizy. Po pierwsze należy pamiętać, że poruszane w raporcie zagadnienia gospodarcze pozostają w ścisłym związku z zagadnieniami społecznymi. Ponieważ te ostatnie są przedmiotem odrębnej szczegółowej analizy, będą przywoływane w ograniczonym zakresie, tak aby nie powielać zakresów obydwu analiz, ale jednocześnie uczynić zrozumiałym prowadzone wnioskowanie.

Jednocześnie niezbędne jest uchwycenie kontekstu przestrzennego rozumianego jako porównanie sytuacji w obszarze rewitalizowanym w odniesieniu do pozostałej części Słupska oraz całego miasta. Pozwoli to na wychwycenie różnic pomiędzy przestrzenią objętą planami rewitalizacji a resztą miasta, co z kolei umożliwi bardziej precyzyjne działania planistyczne, jak również w zamyśle autorów analizy będzie stanowić dodatkowe uzasadnienie dla prowadzonych prac rewitalizacyjnych. Trzeba bowiem pamiętać, że wyznaczenie obszaru rewitalizacji polegało właśnie na opisanu przestrzeni Słupska przy wykorzystaniu zestawu wskaźników przypisanym trzem podsystemom: społecznemu, gospodarczemu oraz przestrzenno-funkcjonalnemu/technicznemu¹. I to właśnie kontekst przestrzenny opisywany zestawem mierników stanowił podstawę wytypowania określonej części miasta jako predestynowanej do podjęcia działań mających na celu odnowę jej tkanki urbanistycznej, społecznej i ekonomicznej.

Skoro już mowa o obszarze rewitalizacji i parametrach, na podstawie których został on wyznaczony, to warto również dokonać jeszcze innej obserwacji, istotnej z punktu widzenia monitorowania efektów wprowadzanych zmian. Zresztą obserwacja ta będzie poniekąd powieleniem zastrzeżeń dokonanych przez autorów audytu, którzy podkreślili, że część danych, za pomocą których charakteryzowane jest miasto i jego części (obszar rewitalizowany), nie są dostępne w statystyce publicznej. Poziom szczegółowości danych (np. potrzeba agregowania danych statystycznych na poziomie pojedynczych ulic czy osiedli) skutkuje tym, że podstawowym źródłem informacji są zasoby informacyjne lokalnej administracji. Nakłada to na nią obowiązek odpowiedniego podejścia w obszarze archiwizowania danych i uwzględnianie nie tylko wymogów bieżącej sprawozdawczości

¹ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska 2017-2025, str. 13-17

statystycznej, ale także potrzeb lokalnych władz samorządowych w kontekście prowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Dokonane wyżej zastrzeżenia metodologiczne mają znaczenie dla właściwego odbioru prezentowanych dalej treści. Autorzy analizy dążyli do takiego poziomu szczegółowości prowadzonych wywodów, aby spełnić podstawowy warunek, jakim jest ukazanie specyfiki obszaru rewitalizowanego. Było to natomiast trudne z uwagi właśnie na ograniczenia w dostępie do danych generowanych na odpowiednim poziomie szczegółowości.

Przechodząc do właściwej części analizy można posłużyć się jeszcze wynikiem charakterystyki obszaru rewitalizacji zaczerpniętym z cytowanego już wyżej *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Słupska 2017-2025+*. Zgodnie z nim obszar rewitalizacji, obejmujący tereny Śródmieścia, Podgrodzia oraz miasta lokacyjnego (Starego Miasta), charakteryzujące się dużą koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz skorelowanych z nimi negatywnych zjawisk gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. Teren ten zamieszkuje ok. 24 % ludności miasta (ok. 22 320 osób), a jego powierzchnia wynosi ok. 272 ha, co stanowi ok. 6,30 % powierzchni Słupska. To jedno zdanie opisujące proporcje zachodzące pomiędzy obszarem rewitalizowanym a pozostałą częścią Słupska, jest kluczowe dla poprawnej oceny prezentowanych danych. Oczywiście spektrum problemów, z jakimi boryka się obszar rewitalizowany jest szersze (np. niekorzystny układ komunikacyjny koncentrujący potoki ruchu w historycznym centrum miasta czy niska jakość powietrza będąca efektem kumulacji źródeł niskiej emisji), tym niemniej na potrzeby niniejszego opracowania kontekst demograficzny oraz przestrzenny wydają się wystarczające dla właściwego uchwycenia proporcji w zakresie analizowanego zagadnienia.

3.1. Analiza podmiotów gospodarczych na terenie rewitalizowanym

Analiza podmiotów gospodarczych działających na terenie Słupska, w tym na jego obszarze rewitalizowanym, została przeprowadzona w oparciu o dwa rodzaje informacji: dane zastane (dane statystyczne) oraz informacje pochodzące z przeprowadzonych badań pierwotnych (wywiady z przedsiębiorcami). W pierwszej kolejności przyjrzymy się pierwszemu, traktując je niejako jako tło do przedstawionych następnie prezentacji wyników badań pierwotnych.

Jak wynika z poniższej tabeli tendencja jeśli chodzi o liczbę przedsiębiorstw w Słupsku jest niekorzystna, zarówno patrząc na wartości bezwzględne (zmniejszanie się liczby podmiotów w rejestrze REGON), jak i analizując udział poszczególnych kategorii danych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W drugim przypadku mamy do czynienia z tłem, o którym będzie mowa w dalszej części raportu, mianowicie zmniejszającą się liczbą ludności, czy to w efekcie spadającej liczby urodzeń, czy to w efekcie migracji (zarobkowych za granicę lub w postaci niepowiązanej ze zmianą miejsca pracy przeprowadzki do gmin ościennych).

Tabela 2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Słupsku, w tym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	13682	13954	13319	13290	13328	13146	13007	12912
w tym na 1000 mieszkańców²	140,9	145,3	139,4	140,1	141,9	141,0	140,6	140,5
podmioty nowo zarejestrowane	1065	1160	956	885	974	835	824	800
w tym na 1000 mieszkańców	11,0	12,1	10,0	9,3	10,4	9,0	8,9	8,7
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	bd.	bd.	bd.	9294	9248	8996	8773	8586
w tym na 1000 mieszkańców	bd.	bd.	bd.	98,0	98,5	96,5	94,8	93,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W efekcie zmian demograficznych liczba podmiotów w systemie REGON przeliczanych na 1000 mieszkańców pozostaje w zasadzie niezmienna, pomimo zmniejszającej się liczby firm. Niestety jednak spada liczba podmiotów nowo zarejestrowanych, równoczesne powiązanie ich liczby z liczbą ludności ujawnia, że skłonność słupszczyzan do prowadzenia działalności gospodarczej z roku na rok słabnie. Najpewniej upatrują swoich szans na rynku pracy (w dalszym ciągu większość osób preferuje pracę na etacie), choć nie można również wykluczyć znaczenia emigracji zarobkowej za granicę.

O sytuacji słupskich przedsiębiorstw świadczy także analiza nakładów inwestycyjnych, jakie ponoszą z roku na rok. Jak widać są one wyraźnie niższe od średniej regionalnej, choć trzeba jednocześnie podkreślić, że z roku na rok ulegają zwiększeniu.

Tabela 3. Nakłady inwestycyjne słupskich przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu z sytuacją w Polsce i woj. pomorskim w latach 2008-2015.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	3 518,0	3 122,0	2 961,7	3 392,0	3 324,0	3 453,2	3 905,4	4 346,9
woj. pomorskie	3 999,0	5 037,0	3 154,3	3 281,0	3 327,0	3 737,9	4 226,2	4 494,0
Powiat m. Słupsk	1 784,0	1 195,0	1 581,5	2 001,0	2 140,0	3 044,3	1 789,3	2 451,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W kontekście perspektyw rozwoju słupskiej gospodarki należy zwrócić uwagę na określone bariery rozwojowe słupskiej. Należy do nich chociażby wykluczenie komunikacyjne (brak szybkich połączeń z Trójmiastem – rząd zrezygnował z budowy drogi S6 na odcinku Słupsk – Lębork), a także ograniczenia wynikające z lokalizacji tarczy antyrakietowej w pobliskim Redzikowie (w zasięgu 4 km od promienia tarczy są znaczące ograniczenia dla rozwoju przedsiębiorstw – ograniczenia w kubaturze i wysokości budynków czy liczbie pracowników). W związku z powyższym szanse na pozyskanie inwestora strategicznego dla Miasta Słupska

² W prezentowanym zestawieniu użyto odniesienia do liczby ludności ogółem. Jeśli odnieśliśmy liczbę podmiotów w systemie REGON do ludności w wieku produkcyjnym, wówczas okazałoby się, że liczba podmiotów rosłaby (z 213,5 na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2009 roku, do 228,6 w roku 2015). Ma to jednak związek ze znaczącym ubytkiem liczby osób w wieku produkcyjnym.

są niewielkie, co z kolei przekłada się na strukturę gospodarki i nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw.

Bazując na danych pochodzących z zasobów Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) można stwierdzić, że na terenie Słupska jest zarejestrowanych około 8 tysięcy podmiotów gospodarczych, z czego około 89% to podmioty aktywne. Spośród nich większość jest co prawda zlokalizowana poza obszarem rewitalizowanym, tym niemniej jeśli weźmiemy pod uwagę wspomniane wcześniej właściwości tego obszaru, wówczas okaże się, że na jedną czwartą ludności miasta przypada aż 40% firm. Oczywiście nie każda z firm działających na tym obszarze jest prowadzona przez osoby, które równocześnie tam zamieszkują, tym niemniej nagromadzenie działalności gospodarczych jest znacząco większe niż w pozostałej części Słupska. Dowodzi to dużego znaczenia gospodarczego tej części miasta, jak również jego ważnej roli w lokalnej przestrzeni publicznej. Można bowiem założyć, że część spośród działających tu firm stanowi cel przyjazdów dla mieszkańców Słupska (np. rzemieślnicy czy obiekty gastronomiczne). Można by również pokusić się o wskazanie znaczenia kulturowego, jeśli uwzględnimy, że część spośród tych działalności to zawody i rzemiosła uznane za tradycyjne, o czym będzie mowa w dalszej części analizy.

Tabela 4. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizowanym w Słupsku w porównaniu z pozostałą częścią miasta (stan na dzień 31 XII 2016).

	ogółem	na obszarze rewitalizowanym		na pozostałym obszarze	
		liczba	%	liczba	%
liczba podmiotów gospodarczych	8261	3314	40,1%	4947	59,9%
<i>w tym:</i>					
aktywnych (w tym w trakcie uzyskiwania wpisu)	7350	2999	40,8%	4351	59,2%
zawieszonych	911	315	34,6%	596	65,4%

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

O gospodarczym znaczeniu obszaru rewitalizowanego może także świadczyć rozkład danych znajdujący się w kolejnej tabeli, gdzie prezentowana jest struktura podmiotów gospodarczych pod względem ich aktywności rynkowej w obrębie poszczególnych części Słupska. Okazuje się, że na terenie mającym zostać poddanym działaniom rewitalizacyjnym przedsiębiorcy relatywnie rzadziej zawieszają prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. zawieszona była mniej niż co dziesiąta firma zarejestrowana na obszarze rewitalizowanym, podczas gdy na pozostałym obszarze co 8-9. Wydaje się zatem, że z racji swojej funkcji w obrębie miasta (centralne położenie, historyczne znaczenie, śródmiejski charakter), obszar ten jest dobrą przestrzenią do prowadzenia działalności gospodarczej. Oczywiście pod warunkiem, że przedmiot działalności będzie wpisywał się w potrzeby i oczekiwania rynku, co oprócz rozpatrywanej w tym miejscu lokalizacji, jest jednym z podstawowych kryteriów sukcesu biznesowego.

Tabela 5. Liczba i udział podmiotów gospodarczych aktywnych i zawieszonych w obrębie poszczególnych części Słupska.

	ogółem	podmioty aktywne (w tym w trakcie uzyskiwania wpisu)		podmioty zawieszone	
		liczba	%	liczba	%
ogółem na terenie Słupska	8261	7350	89,0%	911	11,0%
na obszarze rewitalizowanym	3314	2999	90,5%	315	9,5%
na pozostałym obszarze	4974	4351	87,5%	596	12,0%

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

Patrząc na okres działalności aktywnych podmiotów gospodarczych nie znajdujemy istotnych różnic pomiędzy obszarem rewitalizowanym, a pozostałą częścią Słupska. Znajdziemy je za to patrząc na wiek osób wykazanych w CEIDG jako osoby rejestrujące firmy. Okazuje się, że w przypadku obszaru rewitalizowanego mamy do czynienia z prowadzeniem działalności gospodarczych przez osoby relatywnie starsze. Pełnię obrazu zaburza jednak fakt, że w znacznej części rekordów znajdujących się w przywołanej bazie nie ma pełnych danych rejestracyjnych, co uniemożliwiło określenie wieku 4 na 10 osób wykazanych w rejestrze. Na bazie istniejących danych dotyczących wieku osób rejestrujących działalność gospodarczą można jednak określić średni wiek właścicieli przedsiębiorstw:

- Słupsk – 45 lat;
- obszar rewitalizowany – 46 lat;
- pozostała część miasta – 45 lat.

Tabela 6. Okres działalności aktywnych podmiotów gospodarczych w obrębie obszaru rewitalizowanego oraz na pozostałym obszarze Słupska (%).

czas funkcjonowania na rynku	ogółem na terenie Słupska	w tym:	
		na obszarze rewitalizowanym	na pozostałym obszarze
	(n=7350)	(n=2999)	(n=4351)
1-2 lata	12,7%	12,6%	12,9%
3-5 lat	12,6%	12,8%	12,4%
6-10 lat	15,0%	14,9%	15,2%
11-20 lat	33,2%	34,1%	32,7%
21-30 lat	20,2%	19,7%	20,5%
31-40 lat	1,2%	1,1%	1,3%
41-50 lat	0,3%	0,3%	0,3%
51 lat i więcej	0,0%	0,1%	0,0%
brak danych	4,7%	4,5%	4,8%
SUMA	100,0%	100,0%	100,0%

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

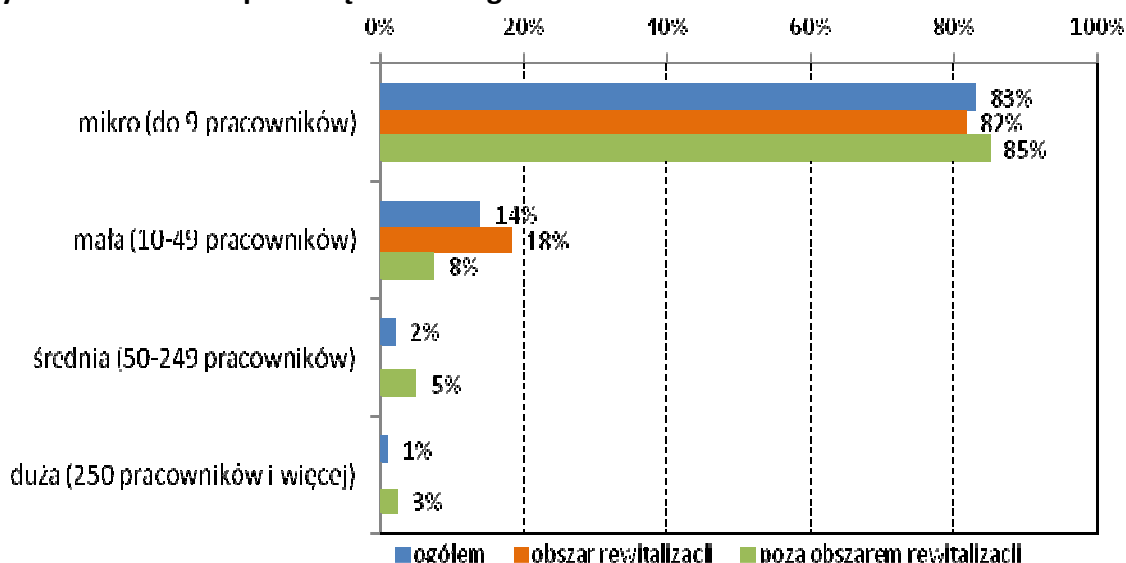
Tabela 7. Wiek właścicieli podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarze rewitalizowanym w Słupsku w porównaniu z pozostałą częścią miasta (stan na dzień 31 XII 2016).

	ogółem na terenie Słupska	w tym:	
		na obszarze rewitalizowanym	na pozostałym obszarze
19-20 lat	0,1%	0,1%	0,1%
21-30 lat	7,6%	7,2%	7,9%
31-40 lat	17,0%	17,0%	16,9%
41-50 lat	13,6%	13,9%	13,4%
51-60 lat	11,4%	12,1%	11,0%
61-65 lat	4,4%	4,6%	4,3%
66 lat i więcej	4,2%	4,5%	4,0%
brak danych	41,6%	40,5%	42,4%
RAZEM	100%	100%	100%

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

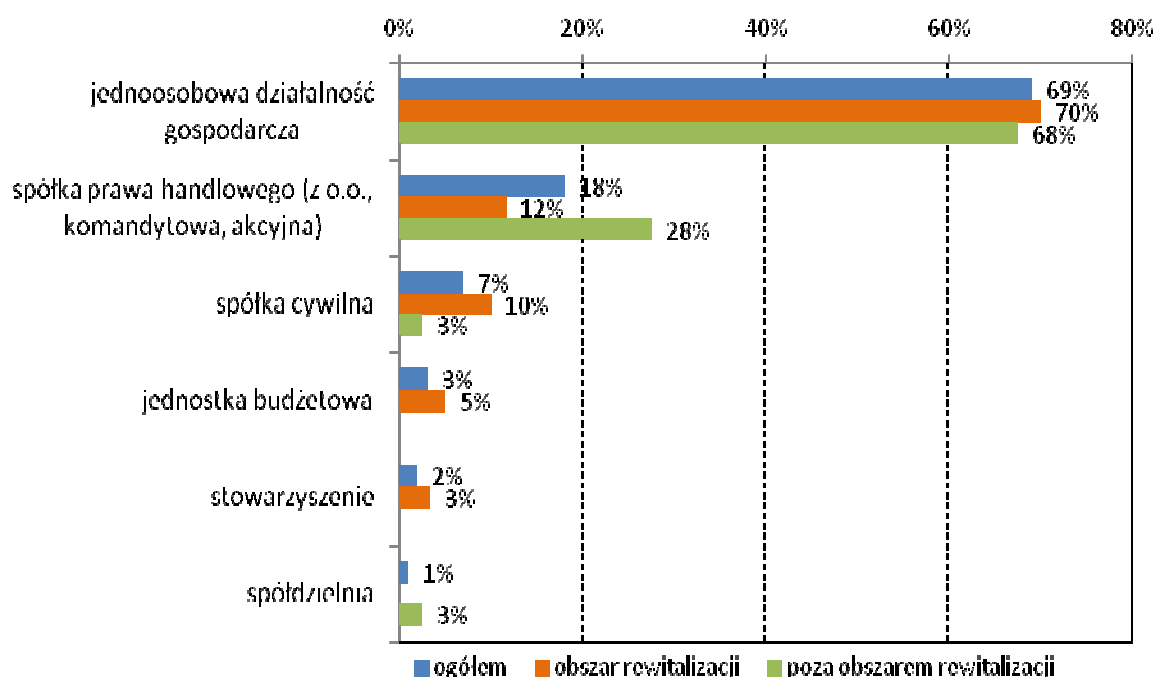
Dodatkowych informacji na temat struktury firm działających na terenie Słupska, w tym na obszarze rewitalizowanym, dostarcza analiza wyników wywiadów z przedsiębiorcami. Założeniem badawczym było przeprowadzenie 60% wywiadów w obszarze rewitalizowanym, a reszty na pozostałym obszarze Słupska. Jak widać na poniższym wykresie generalnie dominują mikro i małe firmy. Na obszarze rewitalizowanym stanowią one przy tym całość populacji uczestniczącej w badaniu, podczas gdy poza obszarem rewitalizowanym pojawiają się większe przedsiębiorstwa. Takie wyniki korespondują z obserwacjami dokonanymi na podstawie analizy danych CEIDG, w tym zestawieniami prezentowanymi w dalszej części raportu. Zgodnie z nimi obszar rewitalizowany to w relatywnie większym stopniu domena właśnie małych przedsiębiorców, w tym indywidualnych działalności usługowych. Świadczy o tym chociażby struktura przedsiębiorstw z uwzględnieniem ich formy prawnej.

Wykres 1. Struktura przedsiębiorstw wg wielkości zatrudnienia.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 2. Forma prawna działalności gospodarczych.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Jak widać na prezentowanych wykresach generalnie dominują jednoosobowe działalności gospodarcze, ponadto zaś pomiędzy obszarem rewitalizowanym a pozostałą częścią Słupska występują następujące różnice:

- większy udział spółek prawa handlowego poza obszarem rewitalizowanym (można przyjąć, że są to z reguły przedsiębiorstwa zatrudniające co najmniej kilka-kilkanaście osób);
- większy udział spółek cywilnych (a więc bazujących na powiązaniu osób prowadzących jednoosobowe działalności gospodarcze).

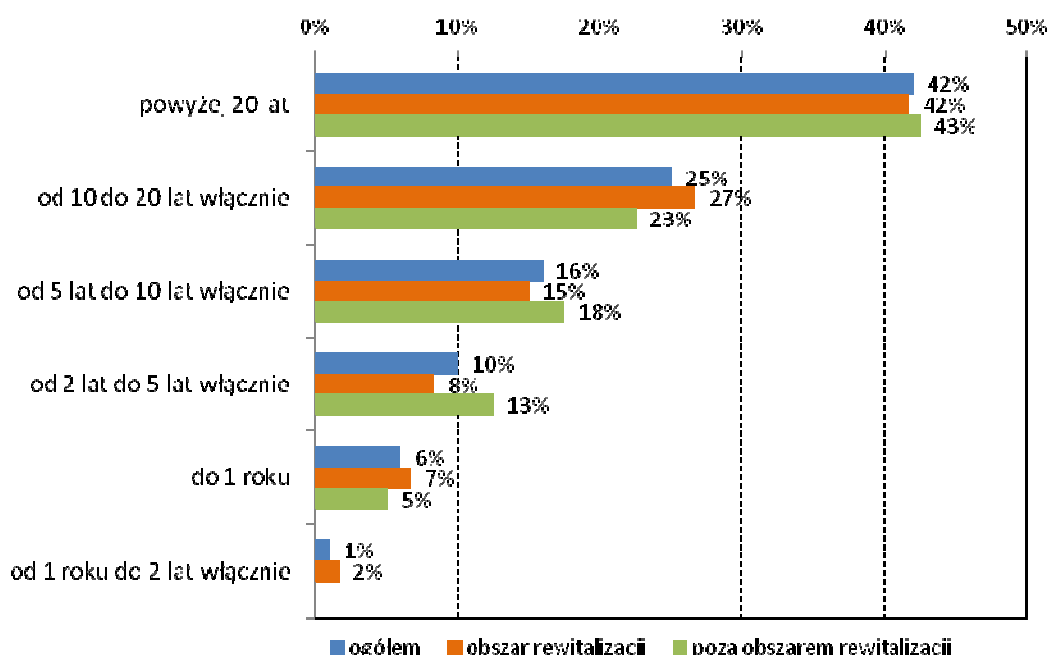
Tego rodzaju struktura lokalnej gospodarki ma pozytywne przesłanki z punktu widzenia funkcjonowania obszaru rewitalizowanego. Z jednej strony bowiem mniejsze biznesy są stabilniejsze jeśli chodzi o zmiany na rynku. Warto również mieć na uwadze, że ze względu na fakt, że często są to biznesy rodzinne, jest to dodatkowym atutem budującym tożsamość miejsca. Jednocześnie zwiększa szansę na zaangażowanie tych przedsiębiorców w proces rewitalizacji i chęć współpracy z władzami miasta w zakresie aranżowania na tym obszarze życia społeczno-gospodarczego.

Przeprowadzone badanie pozwoliło także na uzupełnienie danych odnoszących się do czasu funkcjonowania firm, jak również wieku ich właścicieli. Większość firm jak widać (wykres 3) ma dość długą historię działalności na słupskim rynku działając powyżej 20 lat. Jeśli chodzi natomiast o średni wiek właścicieli, to w przypadku przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu jest on wyższy niż w przypadku danych pochodzących z CEIDG.

- Słupsk – 51 lat;
- obszar rewitalizowany – 50 lat;

- pozostała część miasta – 52 lata.

Wykres 3. Czas funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Istniejąca różnica wynika z dwóch przesłanek: po pierwsze bazy CEIDG zawierają dużo braków danych w opisywanym zakresie, a przede wszystkim w wywiadach pytano o wiek jedynie właścicieli jednoosobowych działalności gospodarczych. Przesłanką do takiego zabiegu było założenie, że w większych podmiotach (np. spółkach prawa handlowego) właściele firm są wpisani w strukturę organizacyjną firm i znaczenie ich osobistych cech takich jak właśnie wiek, jest dużo mniejsze. Nawet w przypadku śmierci właścicieli firm mogą one działać jako samodzielne podmioty, oczywiście po uregulowaniu wszelkich kwestii związanych z dziedziczeniem etc.

3.1.1. Struktura lokalnej gospodarki

Z punktu widzenia planowania i realizacji już zaplanowanych działań rewitalizacyjnych istotne jest, na ile tylko możliwe, szczegółowe rozpoznanie właściwości obszaru rewitalizacyjnego, w tym przypadku pod kątem jego gospodarczych właściwości. Aspekty te będą poddane analizie w oparciu zarówno o istniejące dane, jak i materiał zebrany podczas wywiadów z przedsiębiorcami. Zgodnie z przyjętym na początku założeniem, każdorazowo podejmowana była próba uchwycenia różnic pomiędzy obszarem rewitalizowanym a resztą obszaru Słupska.

W pierwszej kolejności zajmijmy się danymi zastanymi, bazującymi przede wszystkim na zasobach CEIDG. Na ich podstawie po analizie kodów PKD przypisanych do poszczególnych podmiotów możliwe było określenie branż działalności gospodarczej występujących w Słupsku oraz w poszczególnych jego częściach. Jak wynika z prezentowanej poniżej tabeli w mieście dominują cztery branże działalności gospodarczej:

- handel, zwłaszcza detaliczny i z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (około 24% aktywnych podmiotów ogółem w Słupsku),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, w tym głównie doradztwo księgowe i podatkowe (około 11% aktywnych podmiotów ogółem w Słupsku),
- budownictwo (około 9% aktywnych podmiotów ogółem w Słupsku),
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna (około 8% aktywnych podmiotów ogółem w Słupsku).

W przypadku obszaru rewitalizowanego struktura gospodarki obrazowana głównymi obszarami działalności przedsiębiorców jest w zasadzie podobna, choć proporcje w jej obrębie są nieco inne. Więcej udziału ma działalność handlowa, jak również w miejsce opieki zdrowotnej wchodzi przedsiębiorstwa usługowe, głównie prowadzące działalność indywidualną:

- handel, zwłaszcza detaliczny i z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (około 27% aktywnych podmiotów ogółem na obszarze rewitalizowanym),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, w tym głównie doradztwo księgowe i podatkowe (około 10% aktywnych podmiotów ogółem na obszarze rewitalizowanym),
- budownictwo (około 8% aktywnych podmiotów ogółem na obszarze rewitalizowanym),
- pozostała działalność usługowa, głównie indywidualna (około 8% aktywnych podmiotów ogółem na obszarze rewitalizowanym).

Tabela 8. Struktura podmiotów gospodarczych wg przedmiotu działalności określonego na podstawie kodów PKD (stan na dzień 31 XII 2016).

PKD	ogółem na terenie Śląska	na obszarze rewitalizowanym		na pozostałym obszarze	
		liczba	%	liczba	%
SEKCJA A-ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO					
LEŚNICTWO I POZYSKIWANIE DREWNA	5	2	40,0%	3	60,0%
UPRAWY ROLNE, CHÓW I HODOWLA ZWIERZĄT, ŁOWIECTWO, WŁĄCZAJĄC DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWĄ	33	13	39,4%	20	60,6%
RYBACTWO	13	0	0,0%	13	100,0%
Suma:	51	15		36	
SEKCJA B-GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE					
POZOSTAŁE GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	1	1	100,0%	0	0,0%
Suma:	1	1		0	
SEKCJA C - PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE					
NAPRAWA I KONSERWACJA KOMPUTERÓW I ARTYKUŁÓW UŻYTKU OSOBISTEGO I DOMOWEGO	102	51	50,0%	51	50,0%
POLIGRAFIA I REPRODUKCJA ZAPISANYCH NOŚNIKÓW INFORMACJI	26	6	23,1%	20	76,9%
POZOSTAŁA PRODUKCJA WYROBÓW	44	28	63,6%	16	36,4%
PRODUKCJA ARTYKUŁÓW SPOŻYWCZYCH	31	15	48,4%	16	51,6%
PRODUKCJA CHEMIKALIÓW I WYROBÓW CHEMICZNYCH	3	2	66,7%	1	33,3%
PRODUKCJA KOMPUTERÓW, WYROBÓW ELEKTRONICZNYCH I OPTYCZNYCH	17	6	35,3%	11	64,7%
PRODUKCJA MASZYN I URZĄDZEŃ, GDZIE INDZIEJ NIESKLASYFIKOWANA	12	1	8,3%	11	91,7%
PRODUKCJA MEBLI	39	17	43,6%	22	56,4%
PRODUKCJA METALI	6	4	66,7%	2	33,3%
PRODUKCJA METALOWYCH WYROBÓW GOTOWYCH, Z WYŁĄCZENIEM MASZYN I URZĄDZEŃ	76	25	32,9%	51	67,1%
PRODUKCJA ODZIEŻY	50	20	40,0%	30	60,0%
PRODUKCJA PAPIERU I WYROBÓW Z PAPIERU	6	2	33,3%	4	66,7%
PRODUKCJA NAPOJÓW	3	0	0,0%	3	100,0%
PRODUKCJA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, PRZYCZEP I NACZEP, Z WYŁĄCZENIEM MOTOCYKLI	5	1	20,0%	4	80,0%
PRODUKCJA POZOSTAŁEGO SPRZĘTU TRANSPORTOWEGO	3	1	33,3%	2	66,7%

PRODUKCJA SKÓR I WYROBÓW ZE SKÓR WYPRAWIONYCH	18	7	38,9%	11	61,1%
PRODUKCJA URZĄDZEŃ ELEKTRYCZNYCH	7	3	42,9%	4	57,1%
PRODUKCJA WYROBÓW TEKSTYLNYCH	16	10	62,5%	6	37,5%
PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA WYROBÓW ZE SŁOMY I MATERIAŁÓW UŻYWANYCH DO WYPLATANIA	27	7	25,9%	20	74,1%
PRODUKCJA WYROBÓW Z GUMY I TWORZYW SZTUCZNYCH	32	6	18,8%	26	81,3%
PRODUKCJA WYROBÓW Z POZOSTAŁYCH MINERALNYCH SUROWCÓW NIEMETALICZNYCH	24	12	50,0%	12	50,0%
Suma:	547	224		323	
SEKCJA D-WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH					
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	7	3	42,9%	4	57,1%
Suma:	7	3		4	
SEKCJA E-DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ					
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA ZE ZBIERANIEM, PRZETWARZANIEM I UNIESZKODLIWIANIEM ODPADÓW; ODZYSK SUROWCÓW	11	2	18,2%	9	81,8%
Suma:	11	2		9	
SEKCJA F-BUDOWNICTWO					
ROBOTY BUDOWLANE SPECJALISTYCZNE	419	141	33,7%	278	66,3%
ROBOTY BUDOWLANE ZWIĄZANE ZE WZNOSZENIEM BUDYNKÓW	199	82	41,2%	117	58,8%
ROBOTY ZWIĄZANE Z BUDOWĄ OBIEKTÓW INŻYNIERII LĄDOWEJ I WODNEJ	53	25	47,2%	28	52,8%
Suma:	671	248		423	
SEKCJA G-HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE					
HANDEL DETALICZNY, Z WYŁĄCZENIEM HANDLU DETALICZNEGO POJAZDAMI SAMOCHODOWYMI	1138	597	52,5%	541	47,5%
HANDEL HURTOWY, Z WYŁĄCZENIEM HANDLU POJAZDAMI SAMOCHODOWYMI	381	139	36,5%	242	63,5%
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY POJAZDAMI SAMOCHODOWYMI; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH	249	87	34,9%	162	65,1%
Suma:	1768	823		945	
SEKCJA H-TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA					
DZIAŁALNOŚĆ POCZTOWA I KURIERSKA	12	5	41,7%	7	58,3%
MAGAZYNOWANIE I DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA WSPOMAGAJĄCA TRANSPORT	20	3	15,0%	17	85,0%

TRANSPORT LĄDOWY ORAZ TRANSPORT RUROCIĄGOWY	469	158	33,7%	311	66,3%
TRANSPORT LOTNICZY	1	1	100,0%	0	0,0%
TRANSPORT WODNY	6	1	16,7%	5	83,3%
Suma:	508	168		340	
SEKCJA I-DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI					
DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA ZWIĄZANA Z WYŻYWIENIEM	181	89	49,2%	92	50,8%
ZAKWATEROWANIE	31	13	41,9%	18	58,1%
Suma:	212	102		110	
SEKCJA J-INFORMACJA I KOMUNIKACJA					
DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA W ZAKRESIE INFORMACJI	20	7	35,0%	13	65,0%
DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA	15	2	13,3%	13	86,7%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OPROGRAMOWANIEM I DORADZTWEW W ZAKRESIE INFORMATYKI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ POWIĄZANA	107	32	29,9%	75	70,1%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z PRODUKCJĄ FILMÓW, NAGRAŃ WIDEO, PROGRAMÓW TELEWIZYJNYCH, NAGRAŃ DŹWIĘKOWYCH I MUZYCZNYCH	17	5	29,4%	12	70,6%
NADAWANIE PROGRAMÓW OGÓLNODOSTĘPNYCH I ABONAMENTOWYCH	2	0	0,0%	2	100,0%
TELEKOMUNIKACJA	28	8	28,6%	20	71,4%
Suma:	189	54		135	
SEKCJA K-DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA					
FINANSOWA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA, Z WYŁĄCZENIEM UBEZPIECZEŃ I FUNDUSZÓW EMERYTALNYCH	51	31	60,8%	20	39,2%
DZIAŁALNOŚĆ WSPOMAGAJĄCA USŁUGI FINANSOWE ORAZ UBEZPIECZENIA I FUNDUSZE EMERYTALNE	207	71	34,3%	136	65,7%
UBEZPIECZENIA, REASEKURACJA ORAZ FUNDUSZE EMERYTALNE, Z WYŁĄCZENIEM OBOWIĄZKOWEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO	2	1	50,0%	1	50,0%
Suma:	260	103		157	
SEKCJA L-DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI					
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	144	72	50,0%	72	50,0%
Suma:	144	72		72	
SEKCJA M-DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA					
DZIAŁALNOŚĆ FIRM CENTRALNYCH (HEAD OFFICES); DORADZTWO ZWIĄZANE Z ZARZĄDZANIEM	67	17	25,4%	50	74,6%
DZIAŁALNOŚĆ PRAWNICZA, RACHUNKOWO-KSIĘGOWA I DORADZTWO PODATKOWE	284	153	53,9%	131	46,1%

DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE ARCHITEKTURY I INŻYNIERII; BADANIA I ANALIZY TECHNICZNE	193	59	30,6%	134	69,4%
DZIAŁALNOŚĆ WETERYNARYJNA	19	6	31,6%	13	68,4%
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	170	53	31,2%	117	68,8%
REKLAMA, BADANIE RYNKU I OPINII PUBLICZNEJ	67	18	26,9%	49	73,1%
Suma:	800	306		494	
SEKCJA N-DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA					
DZIAŁALNOŚĆ DETEKTYWISTYCZNA I OCHRONIARSKA	10	6	60,0%	4	40,0%
DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZATORÓW TURYSTYKI, POŚREDNIKÓW I AGENTÓW TURYSTYCZNYCH ORAZ POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA W ZAKRESIE REZERWACJI I DZIAŁALNOŚCI Z NIĄ ZWIĄZANE	23	18	78,3%	5	21,7%
DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA ZWIĄZANA Z UTRZYMANIEM PORZĄDKU W BUDYNKACH I ZAGOSPODAROWANIEM TERENÓW ZIELENI	67	18	26,9%	49	73,1%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ADMINISTRACYJNĄ OBSŁUGĄ BIURA I POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ WSPOMAGAJĄCA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	61	10	16,4%	51	83,6%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZATRUDNIENIEM	5	2	40,0%	3	60,0%
WYNAJEM I DZIERŻAWA	19	8	42,1%	11	57,9%
Suma:	185	62		123	
SEKCJA P-EDUKACJA					
EDUKACJA	229	84	36,7%	145	63,3%
Suma:	229	84		145	
SEKCJA Q-OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA					
OPIEKA ZDROWOTNA	587	215	36,6%	372	63,4%
POMOC SPOŁECZNA BEZ ZAKWATEROWANIA	17	4	23,5%	13	76,5%
POMOC SPOŁECZNA Z ZAKWATEROWANIEM	2	0	0,0%	2	100,0%
Suma:	606	219		387	
SEKCJA R-DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ					
DZIAŁALNOŚĆ SPORTOWA, ROZRYWKOWA I REKREACYJNA	37	13	35,1%	24	64,9%
DZIAŁALNOŚĆ TWÓRCZA ZWIĄZANA Z KULTURĄ I ROZRYWKĄ	36	12	33,3%	24	66,7%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z GRAMI LOSOWYMI I ZAKŁADAMI WZAJEMNYMI	3	1	33,3%	2	66,7%
Suma:	76	26		50	
S-POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA					
NAPRAWA, KONSERWACJA I INSTALOWANIE MASZYN I URZĄDZEŃ	97	33	34,0%	64	66,0%

POZOSTAŁA INDYWIDUALNA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	331	195	58,9%	136	41,1%
Suma:	428	228		200	
BRAK DANYCH					
BRAK DANYCH	657	259	39,4%	398	60,6%
RAZEM					
BRAK DANYCH	7350	2999	40,8%	4351	59,2%

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

Przedstawiona wyżej struktura podmiotów gospodarczych pod względem rodzaju działalności świadczy o tym, że obszar rewitalizowany wyróżnia się w obrębie Słupska faktem ponadprzeciętnego nagromadzenia jednoosobowych działalności usługowych. Jak wykazano wcześniej taka struktura gospodarki może być uznana za atut w kontekście planowanego procesu rewitalizacji. Coraz częstsze dostrzeganie przez konsumentów wartości lokalnego biznesu powiązane z większym zaangażowaniem rodzinnych przedsiębiorstw w budowanie tożsamości miejsca może stanowić istotną implikację prorozwojową dla obszaru rewitalizowanego. Część z nich może mieć charakter działalności pozwalający je zaliczyć do grona tzw. 'zawodów ginących' wg Uchwały Rady Miejskiej nr XXIII-270-16 z 30.03.2016 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis na wsparcie branż chronionych, zanikających i preferowanych na wskazanym obszarze w centrum miasta Słupska.

Przeprowadzenie analizy 'zawodów ginących' wymagało w pierwszej kolejności określenia kodów PKD, w oparciu o które są (mogą być) prowadzone konkretne rodzaje działalności. Na podstawie analizy porównawczej (m.in. sprawdzenia jakimi kodami posługują się działające tego rodzaju podmioty w różnych miejscowościach) zaproponowano zakres kodów PKD, które mogą posłużyć delimitacji 'zawodów ginących'. Jest to w zasadzie jedyny sposób obiektywnej analizy dość dużych zbiorowości statystycznych, w przypadku których analiza każdego podmiotu z osobna mogłaby być trudna nie tylko z uwagi na rozmiar populacji (przypomnijmy, że baza przedsiębiorstw liczyła 7350 aktywnych podmiotów), ale także z uwagi na fakt, że nazwy podmiotów zazwyczaj nie przekazują informacji na temat specyfiki działalności. Zastosowana metoda, jakkolwiek obiektywna i optymalna ma jednak swoje ograniczenia:

- po pierwsze kody PKD mają charakter uniwersalny, stąd też można je przypisać do więcej niż jednego rodzaju działalności (np. antykwariaty i księgarnie, kawiarnie i punkty małej gastronomii oraz klubokawiarnie czy wreszcie krawiectwo miarowe i naprawkowe);
- nie ma często jednoznacznych wytycznych dla zastosowania określonych kodów PKD dla pewnych rodzajów działalności, w efekcie czego mamy do czynienia albo z brakiem danych, albo z niedoszacowaniem lub przeszacowaniem wynikającym z zastosowania bardziej uniwersalnego kodu PKD lub niezastosowania kodów PKD wykorzystywanych przez przedsiębiorców prowadzących interesującą nas działalność gospodarczą;
- baza danych CEIDG w około 8-9% nie zawiera informacji na temat kodów PKD aktywnych działalności gospodarczych.

Pomimo tych zastrzeżeń wydaje się jednak, że prezentowana dalej tabela zawierając dane pokazujące w miarę pełny obraz analizowanego zjawiska i pozwalające na wyciąganie obiektywnych wniosków.

Mając na uwadze poczynione wyżej zastrzeżenia metodologiczne możemy przystąpić do analizy zebranego materiału badawczego. Jednym z celów badania jest wyłonienie branż gospodarki (rodzajów) działalności gospodarczej istotnych dla obszaru rewitalizowanego. Próba ta została podjęta już wcześniej przy okazji analizy rodzajów działalności gospodarczych dla ogółu przedsiębiorstw. Obecnie skupmy się jedynie na tzw. „zawodach

ginących”, których odtworzenie jest jednym z celów prowadzonej rewitalizacji obszarowej. Jak wynika z poniższej tabeli w strukturze zawodów dominują klubokawiarnie i punkty małej gastronomii, kwiaciarnie, stolarstwo, sklepy specjalistyczne, takie jak galerie sztuki i filatelistyczne, czy działalność krawiecka/modniarska. Wydaje się jednak, że w przypadku branż i zawodów ginących należy również patrzeć nie tylko na fakt, które z nich dominują, ale podejmować działania na rzecz jak największego rozproszenia rodzajowego prowadzonych działalności. Ich znaczenie ma bowiem nie tylko wymiar ekonomiczny, ale również kulturowy i społeczny. Funkcjonowanie specjalistycznych sklepów czy warsztatów z jednej strony buduje bowiem klimat miejsca, z drugiej natomiast kreuje ruch mieszkańców z innych części Słupska wnosząc nowe życie i ruch. Zbudowanie zróżnicowanej struktury oferującej możliwość zaspokojenia szerokiej gamy potrzeb konsumenckich czy społecznych (w takim kontekście również należy rozpatrywać znaczenie obszaru rewitalizowanego) może stanowić zachętę i powód do odwiedzenia tej części miasta przez relatywnie szeroką liczbę ludzi niż w przypadku, jeśli nastąpiłaby koncentracja działalności z jednej tylko branży. Monostruktura działalności gospodarczych mogłaby powodować istotne ograniczenie w liczbie osób odwiedzających obszar rewitalizowany.

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów (ich analiza znajduje się w dalszej części raportu) można przyjąć, że interesujące z punktu widzenia potrzeb mieszkańców mogą być różnego rodzaju działalności gastronomiczne, w tym takie, które będą urozmaicać swoją działalność wychodząc do rynku również z ofertą kulturalną. Zgodnie z tym założeniem klubokawiarnie znajdujące się w wykazie branż chronionych, zanikających i preferowanych mogą w tym obszarze znaleźć swoje zastosowanie, ponieważ w istotę ich działalności jest wpisane łączenie tych dwóch funkcji. Dodatkowo trzeba jednak zastrzec, że i w tym przypadku szeroko rozumiana oferta gastronomiczna musi być na tyle zróżnicowana, aby trafiać w potrzeby osób z różnych grup wiekowych czy mających różne potrzeby w tym zakresie. Zbyt jednorodna oferta przyciągałaby natomiast osoby o określonych preferencjach odnośnie spędzania czasu wolnego.

Tabela 9. Struktura branż chronionych, zanikających i preferowanych na terenie Słupska z uwzględnieniem obszaru rewitalizacji określona na podstawie kodów PKD (stan na dzień 31 XII 2016).

Branża	Kod PKD	Nazwa grupowania	Liczba podmiotów gospodarczych					
			Słupsk		Obszar rewitalizowany		Pozostały obszar	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%
Antykwarjaty	47.61Z	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	7	1,1%	4	1,2%	3	0,9%
Księgarnie								
Brązownictwo i pozłotnictwo	24.54A	Odlewnictwo miedzi i stopów miedzi	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
	24.54B	Odlewnictwo pozostałych metali nieżelaznych, gdzie indziej niesklasyfikowane	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
	32.12Z	Produkcja wyrobów jubilerskich i podobnych	13	2,0%	11	3,2%	2	0,6%
Filatelistyka	47.78Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych nowych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	45	6,8%	28	8,2%	17	5,3%
Galerie sztuki								
Garncarstwo	23.41Z	Produkcja ceramicznych wyrobów stołowych i ozdobnych	1	0,2%	1	0,3%	0	0,0%
Gorseciarstwo na miarę	14.14Z	Produkcja bielizny	bd.	bd	bd	bd	bd.	bd
Grawerstwo w kamieniu i metalu	25.61Z	Obróbka metali i nakładanie powłok na metale	14	2,1%	4	1,2%	10	3,1%
	23.70Z	Cięcie, formowanie i wykańczanie kamienia	9	1,4%	6	1,8%	3	0,9%
Introligatorstwo	18.14Z	Introligatorstwo i podobne usługi	bd.	bd	bd	bd	bd.	bd
Kawiarnie i punkty małej gastronomii	56.10A	Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne	149	22,5%	81	23,7%	68	21,2%
Klubokawiarnie								
Kowalstwo artystyczne	25.11.Z	Produkcja konstrukcji metalowych i ich części	16	2,4%	4	1,2%	12	3,7%
	25.12.Z	Produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej	4	0,6%	1	0,3%	3	0,9%
	25.99Z	Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych, gdzie indziej niesklasyfikowana	6	0,9%	2	0,6%	4	1,2%
Krawiectwo miarowe / Krawiectwo naprawkowe / Modniarstwo, czapnictwo, kapelusznictwo	14.13Z	Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej	31	4,7%	14	4,1%	17	5,3%
	14.19Z	Produkcja pozostałej odzieży i dodatków do odzieży	3	0,5%	1	0,3%	2	0,6%

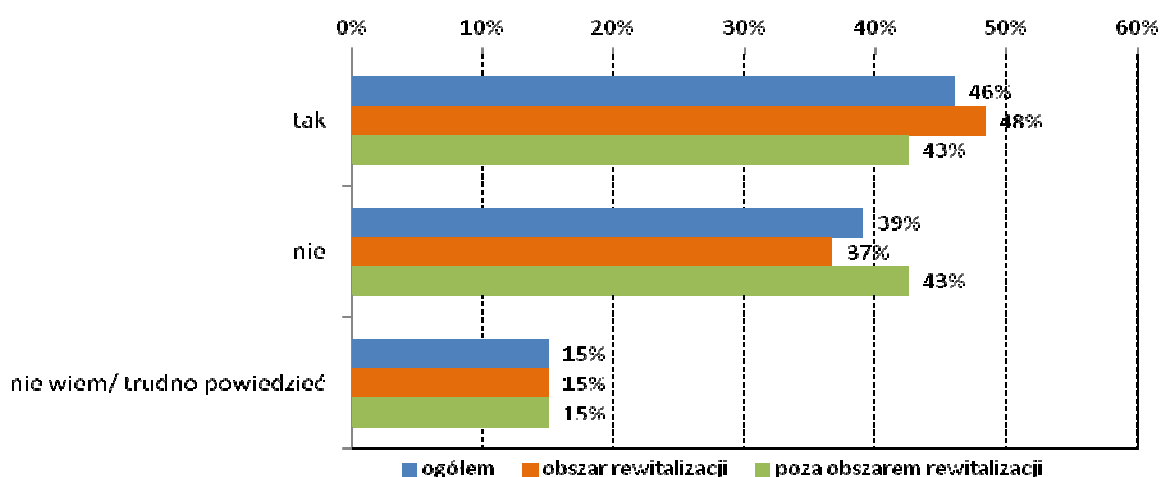
Kuśnierstwo	14.20Z	Produkcja wyrobów futrzarskich	2	0,3%	1	0,3%	1	0,3%
Lutnictwo	32.20Z	Produkcja instrumentów muzycznych	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
Magiel	96.01Z	Pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich	14	2,1%	5	1,5%	9	2,8%
Odlewnictwo artystyczne	24.54	Odlewnictwo pozostałych metali nieżelaznych	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
Piekarnictwo/ cukiernictwo	10.71Z	Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek	21	3,2%	14	4,1%	7	2,2%
Renowacja zabytkowych przedmiotów	95.21-29	Naprawa i konserwacja artykułów użytku osobistego i domowego	85	12,8%	45	13,2%	40	12,5%
Rzeźba w drewnie	16.29Z	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna; produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania	8	1,2%	3	0,9%	5	1,6%
Stolarstwo	16.23Z	Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa	10	1,5%	3	0,9%	7	2,2%
	31.0	Produkcja mebli	39	5,9%	17	5,0%	22	6,9%
Szewstwo/szewstwo naprawkowe	95.23Z	Naprawa obuwia i wyrobów skórzanych	11	1,7%	8	2,3%	3	0,9%
Szklarstwo	23.12Z	Kształtowanie i obróbka szkła płaskiego	8	1,2%	4	1,2%	4	1,2%
Sztukatorstwo	43.39Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych	41	6,2%	14	4,1%	27	8,4%
Ślusarstwo	33.11Z	Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych	5	0,8%	1	0,3%	4	1,2%
Tapicerstwo	95.24Z	Naprawa i konserwacja mebli i wyposażenia domowego	11	1,7%	5	1,5%	6	1,9%
	31.09Z	Produkcja pozostałych mebli	15	2,3%	7	2,0%	8	2,5%
Witrażownictwo	90.03Z	Artystyczna i literacka działalność twórcza	19	2,9%	8	2,3%	11	3,4%
Zegarmistrzostwo	95.25Z	Naprawa zegarów, zegarków oraz biżuterii	5	0,8%	4	1,2%	1	0,3%
Złotnictwo artystyczne/jubilerstwo	32.1	Produkcja wyrobów jubilerskich, biżuterii i podobnych wyrobów	15	2,3%	13	3,8%	2	0,6%
Kwiaciarnie	47.76Z	Sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych, karmy dla zwierząt domowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	55	8,3%	32	9,4%	23	7,2%
Rusznikarstwo	25.40Z	Produkcja broni i amunicji	1	0,2%	1		0	
SUMA:			663		342		321	

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

3.1.2. Słupsk jako miejsce prowadzenia działalności gospodarczej

W trakcie przeprowadzonych wywiadów zostało poruszonych szereg wątków związanych z prowadzoną przez przedsiębiorców aktywnością gospodarczą. Mniej więcej co 4-5 respondent zgodził się, że Słupsk jest dobrym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej. Przy tym w obszarze rewitalizowanym odsetek wskazań był wyższy niż dla całości miasta, a zwłaszcza dla obszaru innego niż rewitalizowany.

Wykres 4. Ocena Słupska jako dobrego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej.

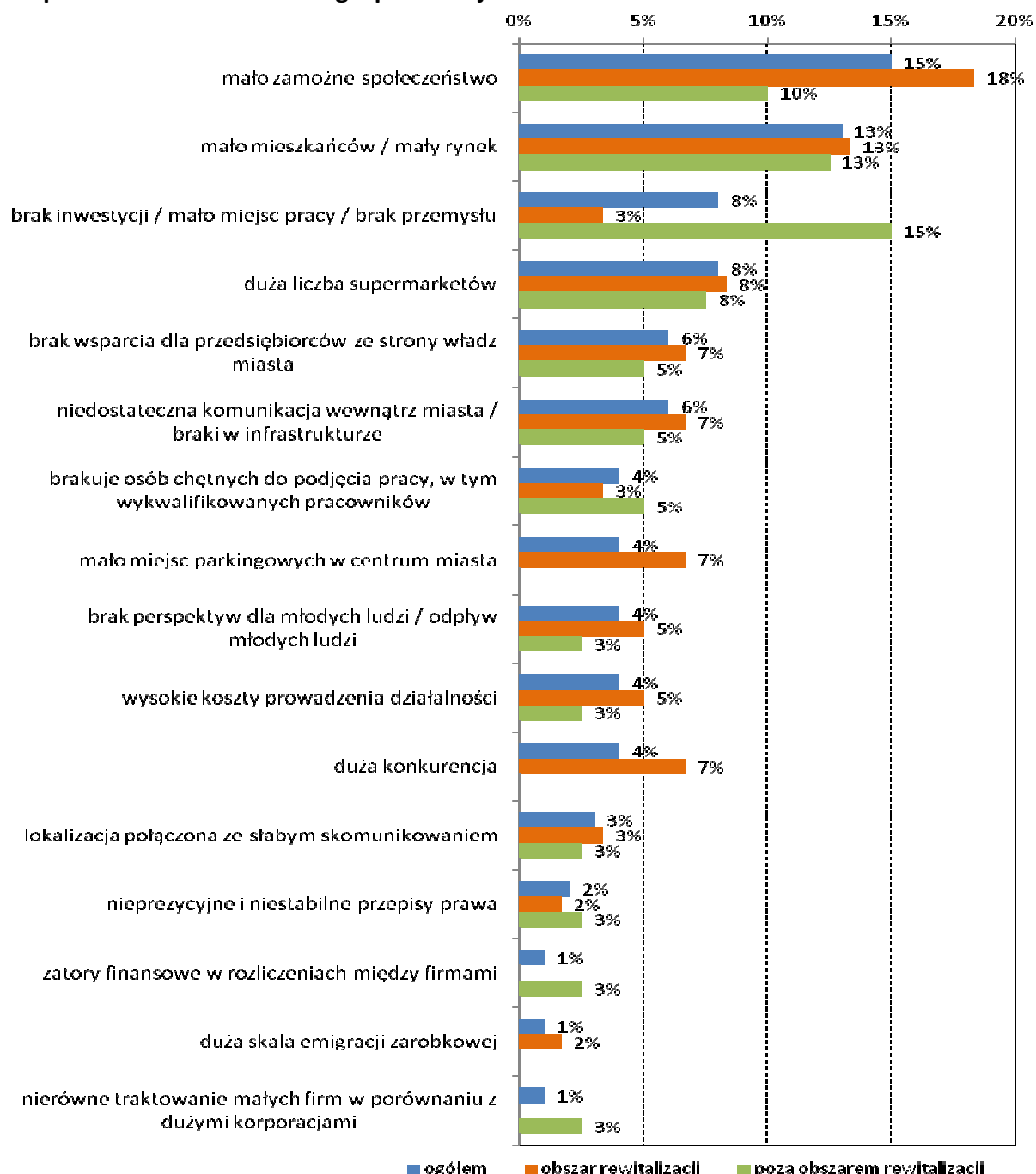

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Osoby, które wyraziły zdanie negatywne zostały poproszone o wskazanie powodów, dla których w niekorzystnym świetle oceniają Słupsk w kontekście jego atrakcyjności dla prowadzonej działalności gospodarczej. Spektrum podawanych uzasadnień jest przy tym dość szerokie oraz, co warto wyraźnie podkreślić, znaczna część powodów ma charakter systemowy i może odnosić się nie tylko do Słupska, ale praktycznie do całego kraju. Należą do nich chociażby wysokie w ocenie przedsiębiorców koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Główne z podawanych przyczyn (por. wykres 5) mają jednak charakter specyficzny (choć też zapewne pojawiłyby się jako głosy w dyskusji przedsiębiorców z innych miast) i nie zawsze są w zasięgu bezpośredniego oddziaływania władz miasta, jakkolwiek pośrednio można oczywiście na nie oddziaływać. Chodzi między innymi o niewielką zamożność mieszkańców miasta czy zbyt małą ich liczbę. Wpływa to na niewystarczający w ocenie respondentów potencjał rynku lokalnego. Powiązane z powyższymi jest wskazanie na brak inwestycji dającej dużo miejsc pracy i w konsekwencji wpływających na zamożność mieszkańców Słupska (ich potencjał konsumpcyjny). Wśród innych z podawanych powodów znajdziemy szerokie spektrum wskazań, które znajdują swoje potwierdzenie lub rozwinięcie w prowadzonych dalej analizach, jak choćby kwestie niedostatecznej liczby miejsc parkingowych czy zagrożenie dla handlu detalicznego wynikające z konkurencji supermarketów. Z udzielanych odpowiedzi wynika także oczekiwanie dotyczące szerokiego wsparcia, jakiego władze miasta powinny udzielać lokalnym przedsiębiorcom. Co prawda przedsiębiorcy w swoich wypowiedziach nie precyzują konkretnie, jakie mają oczekiwania w tym względzie, tym niemniej z kontekstu pozostałych wypowiedzi padających zarówno w

trakcie wywiadów bezpośrednich, jak i pogłębionych rozmów z przedsiębiorcami, można wnioskować, że chodzi o różnego rodzaju działania polegające na bezpośrednich korzyściach w postaci obniżonych kosztów prowadzenia działalności, ale też poprawy komunikacji w centrum miasta (miejsca parkingowe). Mówimy zatem o szeroko rozumianym tworzeniu dobrych warunków do prowadzenia biznesu.

Wykres 5. Powody, dla których Słupsk nie jest w ocenie przedsiębiorców dobrym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej.³

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

³ Odpowiedzi sumują się do więcej niż 100% z uwagi na to, że respondenci mieli możliwość wskazywania więcej niż jednego powodu, dla którego Słupsk nie jest wg nich dobrym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej.

W trakcie bardziej pogłębionych rozmów z przedsiębiorcami odnośnie oceny Słupska jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej pojawiają się raczej głosy krytyczne. Wskazywano na duży, choć niewykorzystany potencjał miasta, które może dużo zyskać na przeprowadzonej rewitalizacji, która może być czynnikiem wspierającym rozwój. Przedsiębiorcy wskazują na problemy, które prawdopodobnie są udziałem większości miast w Polsce, a mianowicie kwestię konkurencji z dużymi sieciami handlowymi bądź supermarketami. Te podmioty gospodarcze, o innej sile ekonomicznej i zdolności kreowania przewagi konkurencyjnej, dość skutecznie odbierają małym przedsiębiorcom rynek. Wspomina się tu zarówno o supermarketach, jak i konkurencji z miejscową galerią handlową. Trzeba jednak mieć na uwadze, że w wolnorynkowej gospodarce nakładanie ograniczeń na rozwój konkretnych branż czy sektorów działalności jest niezwykle trudne, a czasem wręcz niepożądane. Tym niemniej obiektywnie rzecz ujmując, tego rodzaju konkurencja może dla małych podmiotów (operujących innym poziomem marż handlowych i mniej konkurencyjnych wobec dostawców) stanowić istotny problem ograniczający ich rozwój.

No na pewno jest miejsce z potencjałem. Obszar, który jest tutaj wskazany to jest obszar stary, (...) który ma potencjał, tylko jest zaniedbany.

IDI_P_POR

To miasto się w sumie jakby zatrzymało, przestało się rozwijać. Ludzi ubywa z roku na rok, szczególnie młodych, wyjeżdżają na studia i już nie wracają.

IDI_P_OR

Przydałaby się lepsza komunikacja z kierunku na południe i wschód-zachód. To jest podstawowa sprawa. Również brakuje według mnie zaplecza technicznego.

IDI_P_POR

Cieężko dzisiaj przetrwać, bo to sklepy sieciowe wchodzą na rynek. Ale oni wchodzą z typowo jubilerskimi rzeczami, a my również oferujemy troszeczkę rękodzieła, kryształ, zapalniczki, zegary. (...) taka branża szeroka.

IDI_P_POR

Jeśli chodzi o handel to jesteśmy naprawdę przygniecenii przez hipermarkety, których jest dużo w Słupsku. Jest ciężko konkurować z dyskontami, bo to są firmy, które są wspomagane przez jakieś duże sieci handlowe. (...) każdy dyskont ma parking, ma własny dojazd, a my, założmy, będąc w centrum, mamy ograniczony ruch, strefy płatnego parkowania, co jest następną blokadą.

IDI_P_OR_13

Na kwestie konkurencji ze strony galerii handlowych i konieczność podjęcia działań wspierających mały biznes zwracają też uwagę respondenci wywodzący się z instytucji otoczenia biznesu. Podkreśla się konieczność podjęcia działań na rzecz odtworzenia życia gospodarczego w centrum Słupska. Opinie co do swojej wymowy pokrywają się w zasadzie z konkluzjami przedsiębiorców. Najogólniej rzecz ujmując wskazuje się na konieczność wprowadzenia życia do przestrzeni objętej rewitalizacją.

Władze miasta i rada miasta też ma problem z tego tytułu. Nawet jak ustalali podatki, to też dla takich działalności ogólnie użytkowych, na przykład chodzi o małą gastronomię (...) po prostu te działalności, które na przykład by przyciągały klientów to płacą niższe podatki.

IDI_IOB_1

Jeśli chodzi o centrum miasta to mamy takie obszary miasta, które są praktycznie bez życia. Jest piękna główna ulica, na której nie ma firm, które by przyciągały ludzi. Zrobiło się tam martwo. Tę część miasta właśnie trzeba by w jakiś sposób ożywić. Większość lokali tam jest wydierżawionych bankom przez prywatnych właścicieli.

IDI_IOB_3

Pojawiają się w ramach wypowiedzi kwestie parkingów w centrum miasta (to zagadnienie będzie podjęte szerzej w dalszej części analizy), jak również trudne z formalnego punktu widzenia kwestie preferencji w odniesieniu do lokalnych przedsiębiorców, co mogłoby stanowić naruszenie zasad konkurencji. Taka pomoc jest jednak w opinii przedsiębiorców pożądana jako wsparcie w konkurencji z mającymi więcej możliwości dużymi sieciami handlowymi, nie tylko zresztą supermarketami, ale sklepami branżowymi, jak sieci jubilerskie czy drogerijne. Wynika z tego duże oczekiwanie w stosunku do władz miasta odnośnie wprowadzenia szeregu preferencji w odniesieniu do lokalnych przedsiębiorców. Mogłoby to chociażby zapobiec dostrzeganej przez rozmówców rotacji działalności gospodarczych.

Ja oceniam klimat do prowadzenia działalności gospodarczej na minus. Do prowadzenia działalności mikro i małych firm takich jak my. Bo duże sieci inaczej są traktowane. Ale my na przykład mamy ogromne trudności w tym momencie z przebicciem się. Niestety, naszą konkurencją jest sieć internetowa, są duże firmy, które zdobywają lepsze umiejscowienia do prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo zabierane są miejsca postojowe, ograniczany jest ruch, podjazd. A klienci chcieliby coraz bliżej podjeżdżać i coraz szybciej robić zakupy. Dlatego niestety uciekają z centrów miast na zewnątrz.

IDI_P_OR_3

To miasto powinno wyjść do rodzimych handlowców, tak, którzy chcą działać na rzecz miasta, który chociażby mieszkają i odprowadzają podatki na rzecz miasta. Powinna działać jakoś troszeczkę bardziej preferencyjnie. Ale tak, żeby powiedzieć, żeby ktoś mógł się porwać z działalnością handlową w terenie tutaj rewitalizowanym – próbują. Próbuje gastronomie, próbują się otwierać gdzieś tam sklepy. Ale to jest w większości na krótką metę. Ciągłe jest rotacja – albo jedno się likwiduje, albo się przenoszą w inne miejsca.

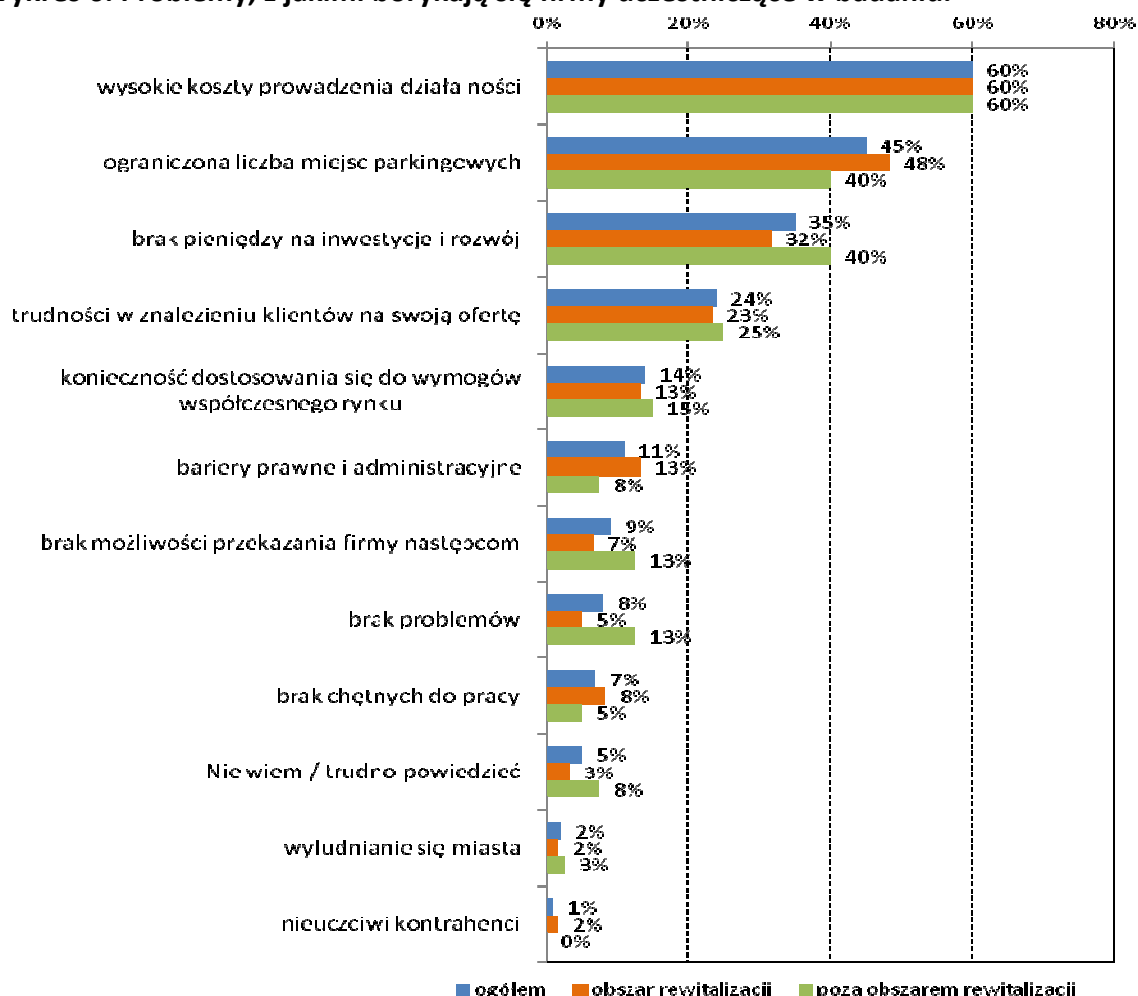
IDI_P_OR_3

Podstawowym problemem w odczuciu przedsiębiorców jest jednak niezbyt zamożny i w dodatku kurczący się rynek. Oczywiście można przeciwdziałać problemom podejmując odpowiednie działania rynkowe (aktywna promocja, zmiana asortymentu oferowanych produktów lub usług etc.), tym niemniej w ocenie przedsiębiorców szczególnie pożądana jest bezpośrednia pomoc, jaką mogliby uzyskać od władz miasta, np. obniżająca koszty prowadzonej przez nich działalności czy ułatwiająca klientom dotarcie do firmy. Zwraca się także uwagę na związaną z powyższymi kwestię niewystarczających inwestycji, w znaczeniu powstawania nowych zakładów pracy. Jest to raczej perspektywa mieszkańców niż przedsiębiorców, tym niemniej można przyjąć, że większa liczba miejsc pracy mogłaby pozytywnie wpłynąć na zamożność słupszczan i przyczynić się do większego popytu na usługi i produkty oferowane przez przedsiębiorców uczestniczących w badaniu. Krytycznie ocenia się także dużą liczbę supermarketów negatywnie wpływających na sytuację handlu detalicznego, zwłaszcza tzw. sklepików osiedlowych. Część powodów dodatkowo odnosi się do działań władz miasta, czy to w odniesieniu do przedsiębiorców (brak wsparcia), czy w kontekście braków infrastrukturalnych. W tym kontekście warto wspomnieć, że przedstawiciele firm z obszaru rewitalizowanego relatywnie częściej wskazywali na braki w postaci niedostatecznej liczby miejsc parkingowych.

Oprócz ogólnych ocen przedsiębiorcy zostali poproszeni także o wskazanie, z jakimi problemami borykają się ich firmy (por. wykres 6). Ponownie podkreślano kwestie systemowe w postaci wysokich kosztów prowadzenia działalności (uważa tak 6 na 10 przedsiębiorców), ale pojawiły się też wskazania na niewystarczające zasoby firm uniemożliwiające ich rozwój. Spośród pozostałych, relatywnie częściej wskazywanych problemów, warto w kontekście planowanej rewitalizacji zwrócić uwagę szczególnie na dwa:

- **ograniczona liczba miejsc parkingowych** – argument pojawia się zwłaszcza w przypadku firm z obszaru rewitalizowanego;
- **trudności w znalezieniu klientów na swoją ofertę** – jest to argument wiążący się z trudnościami w zachowaniach marketingowych na współczesnym rynku (z dużą rolą mediów społecznościowych i marketingu internetowego).

Wykres 6. Problemy, z jakimi borykają się firmy uczestniczące w badaniu.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Obydwa z wymienionych wyżej aspektów mogą zostać bezpośrednio lub pośrednio rozwiązane w efekcie prowadzonych działań rewitalizacyjnych. Z jednej strony rozbudowa przestrzeni przeznaczonej na miejsca parkingowe w prosty sposób rozwiązuje problem dostępności do firm, natomiast stworzenie atrakcyjnej przestrzeni społecznej może przyciągnąć do centrum miasta większą liczbę ludzi napędzając w ten sposób popyt na usługi miejscowych przedsiębiorców. Tworząc tego rodzaju ułatwienia należy jednak mieć na uwadze czy zachęcenie słupszczan do korzystania z samochodów jest korzystne z punktu widzenia pożądanego kształtu przyszłej przestrzeni objętej rewitalizacją. Jeśli bowiem chcemy osiągnąć cel w postaci przyjaznego dla mieszkańców i tętniącego życiem społeczno-kulturalnym obszaru, wówczas bardziej pożądanym wydaje się stworzenie warunków do korzystania z komunikacji publicznej bądź stworzenia infrastruktury umożliwiającej korzystanie z rowerów (parkingi, stojaki na rowery, ścieżki rowerowe etc.). Takie podejście wymagałoby jednak odpowiedniej komunikacji z poszczególnymi interesariuszami procesu rewitalizacji (głównie przedsiębiorcami i mieszkańcami), tak aby słuszne skądinąd działanie nie przyniosło efektów w postaci krytyki działań władz miejskich.

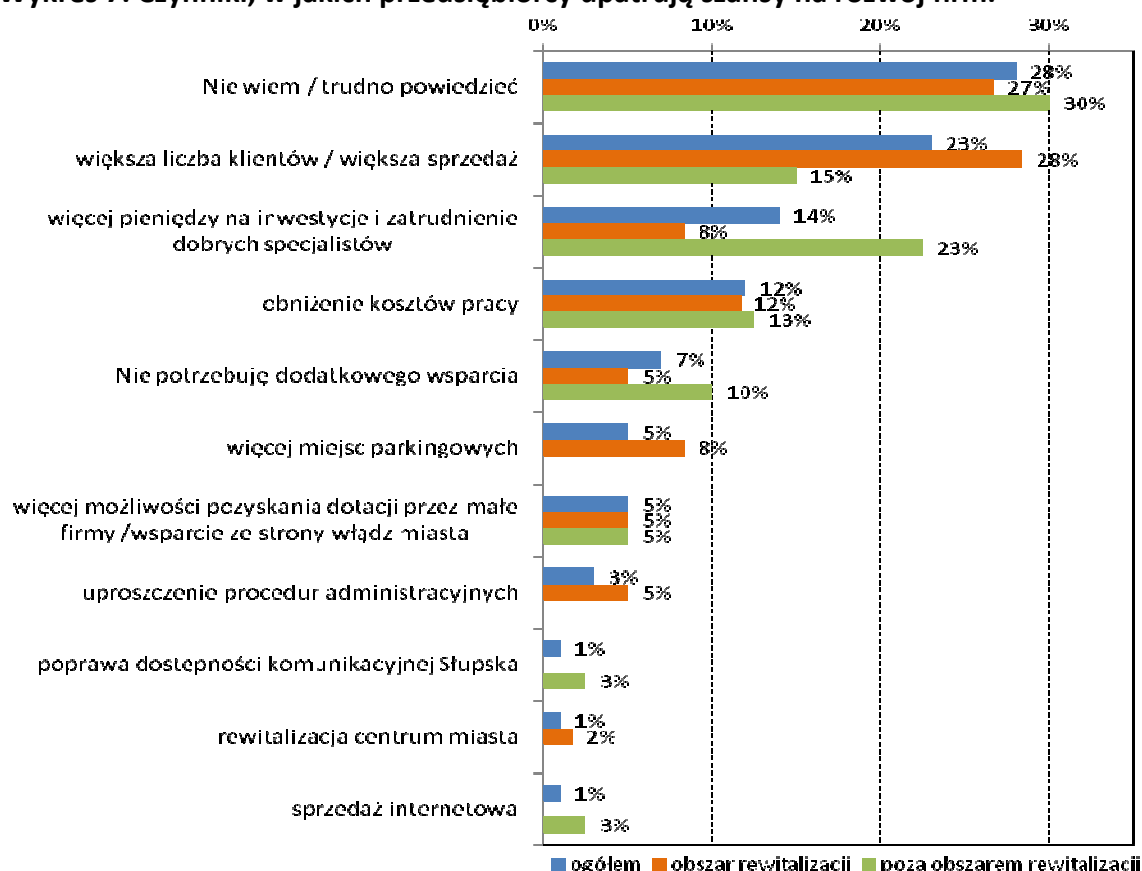
Trzeba również obiektywnie podkreślić, że bezpośrednie rozwiązanie większości z problemów, na jakie wskazują respondenci, jest poza możliwościami oddziaływania władz

samorządowych. Wskazane jako podstawowa bariera wysokie koszty prowadzenia działalności czy bariery prawne i administracyjne nie są bowiem efektem uchwał prawa lokalnego (poza podatkiem od nieruchomości stanowiącym w gruncie rzeczy relatywnie niewielki odsetek kosztów), a właściwością systemową będącą pochodną decyzji władz centralnych. Oprócz wskazanych wyżej możliwości oddziaływania chociażby na liczbę klientów poprzez uatrakcyjnienie przestrzeni miejskiej w zakresie objętym rewitalizacją, władze miasta mogą pośrednio wpływać na działalność przedsiębiorców pomagając chociażby w zdobywaniu pieniędzy na inwestycje i rozwój wsparciem w pozyskiwaniu środków UE (patrz rozdział 3.1.4). Ograniczoną do pewnego zakresu działań rolę miasta zdają się także dostrzegać przedsiębiorcy uczestniczący w wywiadach pogłębianych.

Problem jest głębszy i nie na poziomie miasta, tylko na poziomie regulacji generalnie podatkowych. I tu bym stwierdziła, że niewiele miasto może zrobić. Bo owszem oferuje tereny dla przedsiębiorców, jest specjalna strefa. No może kwestia, ja wiem, miejsc parkingowych w centrum miasta. Jest problem gdzie się tutaj zmieścić. Natomiast upatruję problem nie na poziomie miejskim, czy gminnym tylko na poziomie wysokich kosztów pracy.

IDI_P_OR

Wykres 7. Czynniki, w jakich przedsiębiorcy upatrują szansy na rozwój firm.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Zapytani o czynniki, które mogłyby przyczynić się do rozwoju swoich firm przedsiębiorcy nawiązali do wcześniej wskazywanych kwestii. W ich ocenie większa liczba klientów,

powiązana z większymi pieniędzmi, jakie mogliby przeznaczyć na rozwój i zatrudnienie wykwalifikowanych pracowników to podstawowe czynniki, które mogły wesprzeć ich rozwój. Część wskazuje na obniżenie kosztów pracy, co jest poza zasięgiem oddziaływania władz miejskich, przynajmniej w obszarze kosztów ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych.

Przedsiębiorcy podczas prowadzonych wywiadów pogłębionych odnosili się również do kwestii możliwych czynników ułatwiających funkcjonowanie firm, w tym nowopowstających. Na samym początku należy jednak przytoczyć opinię, zgodną z wcześniejszymi wnioskami autora, że część problemów leży poza zasięgiem możliwości oddziaływania władz miasta. Należą do nich chociażby koszty pracy w postaci ubezpieczeń społecznych. W podobnym tonie wypowiadali się także przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu. Według jednej z wypowiedzi 80% obciążeń dla przedsiębiorców wynika z polityki państwa, a jedynie 20% leży w gestii władz samorządowych. Tym niemniej postuluje się działania polegające chociażby na ulgach czy zwolnieniach z podatków lokalnych. Mogłoby to w choć niewielkim stopniu podnieść przychody firm, które jak pokazują dalsze analizy w relatywnie dużej części pokrywają co najwyżej koszty działalności. Należy w tym miejscu podkreślić, że władze miasta wprowadziły już zwolnienia z podatku od nieruchomości dla 1-osobowych działalności gospodarczych w centrum miasta – pożądanym zatem wydaje się rozszerzenie uchwały na cały obszar rewitalizacji.

Miasto powinno według mnie dawać ulgi, cokolwiek w jakiś sposób finansowy. Bo tu chodzi tylko o aspekt finansowy. Finansowy dla działalności lokalnej. Czyli jeżeli pani miejscowa tutaj chce robić pierogi to ona powinna być na bardziej preferencyjnych zasadach. Lepiej zamiast jednego marketu, który zatrudni 30 osób, żeby było 15 małych działalności, które też zatrudnią 30 osób.

IDI_P_POR

Niższy czynsz i zwolnienie z podatków od nieruchomości. Bo jeśli będzie niski podatek od nieruchomości, to podatek dochodowy będzie wyższy i miasto i tak z tego będzie powodu miało jakieś pieniądze. Obniżenie czynszu w obszarze rewitalizacji i zwolnienie z podatków to jest bardzo dużo.

IDI_P_POR

Przede wszystkim ulga. Jeżeli ktoś otwiera jakąś działalność, która powstaje i ma pomóc w życiu mieszkańców, to wydaje mi się, że przede wszystkim powinna być ulga. To jest oczywiste. Nawet w podatku, może w czynszu na początek.

IDI_P_OR

(...) ja wsparcia nie oczekuję, bo nie oczekujemy, żeby ktoś mi dawał. Tylko, żeby to nie było aż takie ujęcia z każdej strony, żeby wyrwać każdą złotówkę, bo ja naprawdę już

teraz w każdym momencie, większość to pracuje się tylko po to, żeby płacić jakieś opłaty, podnosimy te stawki, jakiś tam dzierżaw, tego wszystkiego to strasznie to wszystko poszło w ciągu ostatnich lat do góry i większość się pracuje tak naprawdę większość roku na jakieś podatki, składki i takie rzeczy, a gdzie tu jeszcze jakieś inne składki, często się trzeba zastanawiać, czy to ma sens.

IDI_P_OR

Przedsiębiorcy to jest taka grupa, która sobie radzi pod jednym warunkiem, że im nikt nie przeszkadza. Czyli trzeba im stworzyć ogólne warunki. W przypadku oddziaływania miasta to jest kwestia podatkowa i kwestia ewentualnie czynszów najmu i podatek od nieruchomości, bo o takim mówimy. Ja bym to ocenił na gdzieś 20%, a 80% to jest ogólna polityka państwa w zakresie przedsiębiorczości.

IDI_IOB_2

Pojawił się także w trakcie rozmów interesujący wątek podkreślający wagę kompleksowości wsparcia. Rzecz w tym, aby proponowane ułatwienia nie miały wycinkowego charakteru, ale składały się w bardziej ogólną koncepcję rozwojową. Jej elementem mogłyby być instrumenty finansowe oferowane na preferencyjnych warunkach, jak np. niskooprocentowane pożyczki dla nowych przedsiębiorców umożliwiające im rozruch przedsięwzięcia bez konieczności natychmiastowego spłacania zobowiązania. Kompleksowości wsparcia powinna także towarzyszyć długofalowość i trwałość rozwiązań, jak chociażby ustalane na wiele lat stawki podatkowe pozwalające przedsiębiorcom planować swoje budżety.

Wsparcie powinno polegać na tworzeniu pewnych takich kompleksowych programów. (...) Wiemy na przykład, że karty dużych rodzin, karty miejskie jakieś, te, które zostały swego czasu wypuszczane przez instytucje miejskie – widzimy, że ludzie z tego nie korzystają, bo nie potrafią. Nie wiedzą czemu to ma służyć, nie wiedzą jakie korzyści oferuje korzystanie z takich kart.

IDI_P_OR

Udzielenie pożyczek niskooprocentowanych. Nie muszą to być potężne kwoty, ale żeby były ogólnodostępne i z jakimś okresem karencji. Żeby można było wprowadzić w życie projekt i dopiero po jakimś czasie spłacać.

IDI_IOB_3

Myślę, że powinna być wypracowana długoletnia polityka miasta w zakresie umów najmu. To muszą być znane stawki, nie ustalane w grudniu czy listopadzie.

IDI_IOB_2

Koncepcja, o jakiej wspomniano powinna oferować policzalne korzyści w postaci chociażby ulg podatkowych, ale również powinna zmierzać do tego, aby stworzyć warunki do przyciągania do centrum miasta jak największej liczby ludzi (potencjalnych klientów sklepików czy kawiarni). Koncepcja taka powinna dążyć do utworzenia przestrzeni kulturowej, która angażowałaby również podmioty gospodarcze mogące organizować lub współorganizować imprezy czy wydarzenia kulturalne. Idąc krok dalej postuluje się kreowania lokalnej marki, na którą będzie moda wśród mieszkańców Słupska. Taki kierunek rozwoju wydaje się bardzo interesującą koncepcją wartą pogłębienia w toku prowadzonych prac rewitalizacyjnych. Do tego oczywiście działania czysto techniczne polegające na poprawie estetyki, wytyczaniu ścieżek rowerowych czy wstawianiu tzw. mebli miejskich. Wszystko to razem mogłoby stworzyć atrakcyjną przestrzeń społeczno-urbanistyczną.

Więcej kultury. To jest bardziej temat taki, kojarzy mi się właśnie z kulturą, sztuką, muzea, wystawy.

IDI_P_OR

Bardziej może próbować modę zrobić na ten Słupsk, na to centrum, jeśli będzie rewitalizacja. Otwierajmy lokale, spędzajmy czas w centrum, no coś, żeby zachęcić mieszkańców. Bo tak sami z siebie też nie pójdą wszyscy.

IDI_P_OR

Dobry jest ten program rewitalizacji, bo zmienia się te miejsca i może przez to jakieś tam lokale handlowe itd., by mogły właśnie tam powstawać przez to. Myślę, że program rewitalizacji może dużo pomóc. (...)

IDI_P_OR

Brakuje mi też takich miejsc, w którym można spędzać czas z rodziną, w których niekoniecznie są sklepy, ale coś, co jest ciekawym miejscem. Tak, żeby spędzić gdzieś czas, niekoniecznie w galerii handlowej, a przy okazji kiedy nie ma dobrej pogody i nie można tego zrobić gdzieś na zewnątrz.

IDI_IOB_5

Opisywane wyżej kompleksowe podejście do rewitalizacji przestrzeni mogłoby przyczynić się do większej konkurencyjności obszaru rewitalizowanego względem galerii handlowej. Jak pokazuje przykład ulicy Piotrkowskiej w Łodzi taki efekt jest jak najbardziej możliwy, ale wymaga właśnie kompleksowego podejścia do zarządzania przestrzenią z uwzględnieniem

wszelkich właściwie wątków podejmowanych w ramach tej części analizy. Zatem wsparcie dla przedsiębiorców, powiązane z kreowaniem lokalnej marki, ale też przemyślanym tworzeniem struktury lokalnej gospodarki, z dużym udziałem tradycyjnego rzemiosła, małych sklepików, no i oczywiście gastronomii. Pierwsze kroki w tym kierunku zostały już podjęte przez władze Słupska. Wprowadzono już zwolnienia od podatku i bonifikaty dla dzierżawców lokali miejskich w obszarze rewitalizowanym właśnie dla konkretnych centrotwórczych i zagrożonych wyginięciem branż. W planach są konkretne działania poszerzające zakres rewitalizacji, tak aby spełnić wskazywany warunek kompleksowości.

Centrum powinno być budowane, projektowane i realizowane na zasadzie konkurencyjności z galerią handlową. W niedzielę mieszkańców zamiast jechać do galerii handlowej będzie mógł iść na spacer po mieście. (...) gdzie powstaną takie małe rzeczy, typu pierogarnia, jakieś restauracje. Ale to nie powstaje w centrum z tego powodu, że tam nikt nie chodzi. Tam nikt nie chodzi, bo jest brzydko. Jeżeli to będzie zachęcające do tego, żeby ludzie tam przyszl i mieli wszystko, czyli sklep z ubraniami, bank, do jedzenia, czyli gastronomia cała, to oni przyjdą tu, a nie pojadą do galerii handlowej. Wtedy miasto będzie żyło.

IDI_P_POR

Mały handel po prostu ma też swój urok, klimat. Myślę, że ludzie też by z chęcią poszli do takiego małego sklepiku z dobrą jakościowo żywnością czy dobrymi produktami.

IDI_P_OR

Większość lokali zajmują banki, biura nieruchomości, czyli takie miejsca, gdzie zwykłego klienta, tak przechodzącego nie zawsze to interesuje, nie wchodzi tam codziennie, o tak. Telefonie komórkowe, wszelkiego rodzaju takie sklepy, z których powiedzmy klienci nie korzystają aż tak na co dzień. One są rzeczywiście... Tego jest po prostu za dużo. Wydaje mi się, że w obrębie zwłaszcza z tego stricte centrum miasto powinno postawić przede wszystkim na gastronomię. Ale też pomyśleć o gastronomii, przynajmniej jakimś jednym lokalu, który byłby powiedzmy z marki takiej topowej.

IDI_P_OR

Na przykład krawców coraz mniej jest, szewców jest mniej, czyli takich niszowych usług. Mniej takich branż typowego rzemiosła.

IDI_P_OR

Gastronomia sama się ratuje, bo ludzie zawsze będą jeść. Wydaje mi się, że wsparciem miasta powinno być też objęte jakieś tam działalności takie typowego rzemiosła, rękodzieła, które powiedzmy byłoby też jakąś wizytówką miasta. Czyli powiedzmy coś w formie cepelii, bo takich punktów u nas tutaj w mieście jest niewiele, które by przyciągały turystów, bo coś jest, bo ktoś coś fajnego robi. Punkty chociażby bursztynnicze. To, co jest w dużych miastach.

IDI_P_OR

Ogólnie chciałoby się, żeby tam były jakieś kawiarenki, restauracje itd. Tak jak jest to w dużych miastach. Jakies fajne sklepiki, nie wiem, z różnymi takimi fajnymi rzeczami.

IDI_P_OR

Naczelnym postulatem podnoszonym przez rozmówców w trakcie wywiadów były jednak miejsca parkingowe, a konkretnie ich deficyt. Prezentowali przy tym swoje opinie zarówno jako przedsiębiorcy działający w obszarze rewitalizowanym, jak i potencjalni odwiedzający tę część miasta. Wspomina się, że odpłatne i w niewielkiej liczbie miejsca parkingowe to dla handlowców podwójny problem: konieczność ponoszenia opłat chociażby za parkowanie swoich samochodów, ale też czynnik ograniczający wizyty klientów. Nie brak oczywiście i głosu, zgodnie z którym nie jest to konieczne, bo funkcje transportowe powinna pełnić komunikacja miejska, jednak biorąc pod uwagę preferencje klientów miejsca parkingowe wydają się istotnym aspektem prorozwojowym.

To jest zawsze problem miejsca parkingowe. Ale tego nie do końca da się pogodzić, bo nie da się wszędzie zaparkować i wszędzie podjechać pod same drzwi.

IDI_P_POR

Myślę kwestia odpłatności za parkingi czy za miejsce do parkowania, bo to też jest pewnym kłopotem. Ja się też z tym zetknęłam, że przedsiębiorcy mają problem jak dojechać czy gdzie zostawić samochód, jeżeli mają firmę a muszą jeździć i wozić jakieś towary. Tu się robi pewien kłopot. To też nie chodzi o to, żeby nagle wszyscy przedsiębiorcy mogli parkować, ale tu trzeba by było się pochylić nad tym, żeby oni faktycznie mogli jakoś do tych swoich punktów dojechać, dowozić towar i prowadzić tam działalność. Ale też, żeby klienci mieli miejsce do zaparkowania.

IDI_P_OR

Były parkingi, całe miasto było zatłoczone i nie było gdzie parkować bo były darmowe. Kiedy się zrobiły płatne, to są

puste. Z tego wynika, że jednak były miejsca parkingowe, więc jest wystarczająca ich ilość. Oczywiście przydałby się parking jeden podziemny w centrum miasta.

IDI_P_POR

Warto przy tym podkreślić, że kilka jedynie procent przedsiębiorców-respondentów badania ilościowego nie oczekuje jakiegokolwiek dodatkowego wsparcia, ale co najbardziej znamienne aż w niemal jednej trzeciej przedsiębiorcy nie potrafili wskazać takich kwestii, które mogłyby pomóc w rozwoju ich przedsiębiorstw. Taki poziom wskazań oznacza, że przedsiębiorcy dysponują relatywnie niewielką świadomością rynku i patrzą jedynie instrumentalnie w kategoriach kosztowo-przychodowych. Kwestia braku oczekiwań pojawia się także w opiniach części przedsiębiorców. Niektórzy prezentując bardziej liberalne podejście do funkcjonowania wolnego rynku są raczej przeciwni zbyt dużej ingerencji władz miasta w życie gospodarcze i ułatwiania działalności określonym grupom podmiotów. Oczywiście dopuszcza się wyjątki w odniesieniu do branż, na których miastu zależy, tym niemniej co do zasady część przedstawicieli firm nie oczekuje żadnych form pomocy. Wskazuje się przy tym, że ewentualne narzędzia będące w gestii władz miasta, jak chociażby podatki i opłaty lokalne, nie stanowią istotnych kosztów działalności firm.

Jeżeli są spółki prywatne, niech troszczą się same, miasto jest kompletnie do czego innego stworzone, a nie do tego żeby organizować komuś życie gospodarcze.

IDI_P_POR

Tak od strony ekonomicznej to nie widzę powodów, żeby wspierać konkretnie jakąś branżę, bo to jest naruszanie gospodarki wolnorynkowej. Jeżeli już to może jakieś mikrodziałalności rzemieślnicze, jakieś pojedyncze. Ale no nie mam tu pomysłu takiego.

IDI_P_OR

To nie są koszty, które decydują o istnieniu firm, czyli powiedzmy podatek od nieruchomości w tym przypadku. To nie są koszty, które decydują. Oczywiście, że każda ulga jest mile widziana, ale to nie jest decydujące.

IDI_P_POR

Kwestia problemów oraz szans rozwojowych została również uwzględniona w kontekście branż, jakie w szczególny sposób mogą oczekiwać ewentualnego wsparcia ze strony władz miasta w ramach prowadzonej przez siebie działalności. Jak pokazuje poniższa tabela najbardziej zróżnicowany katalog problemów, z jakimi borykają się firmy dotyka przedsiębiorstw zajmujących się handlem, budownictwem czy działalnością profesjonalną naukową i techniczną (obejmuje wszelkiego rodzaju doradztwo prawno-podatkowe, usługi księgowe czy badania rynku). W przypadku tych branż mamy wskazania na pełne niemal spektrum problemów, jakie ogółem były podawane w trakcie wywiadów.

Tabela 10. Problemy, z jakimi borykają się firmy z obszaru rewitalizowanego wg branż działalności.

	bariery prawne i administracyjne	trudności w znalezieniu klientów na swoją ofertę	brak możliwości przekazania firmy następcom	konieczność dostosowania się do wymogów współczesnego rynku	brak pieniędzy na inwestycje i rozwój	wysokie koszty prowadzenia działalności	ograniczona liczba miejsc parkingowych	nieuczciwi kontrahenci	brak chętnych do pracy	wyludnianie się miasta	brak problemów	nie wiem / trudno powiedzieć
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%	100,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
BUDOWNICTWO	11,1%	0,0%	11,1%	11,1%	44,4%	66,7%	55,6%	0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY, NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	7,1%	50,0%	0,0%	14,3%	14,3%	71,4%	57,1%	7,1%	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
INFORMACJA I KOMUNIKACJA	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA,	27,3%	18,2%	0,0%	18,2%	27,3%	36,4%	54,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

NAUKOWA I TECHNICZNA												
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	33,3%	100,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
EDUKACJA	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	20,0%	0,0%	40,0%	20,0%	60,0%	40,0%	60,0%	0,0%	20,0%	0,0%	20,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	0,0%	40,0%	0,0%	20,0%	40,0%	60,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	40,0%

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Tabela 11. Czynniki, w jakich przedsiębiorcy z obszaru rewitalizowanego upatrują szansy na rozwój firm wg branż działalności.

	większa liczba klientów / większa sprzedaż	więcej pieniędzy na inwestycje i zatrudnienie dobrych specjalistów	obniżenie kosztów pracy	więcej miejsc parkingowych	uproszczenie procedur administracyjnych	rewitalizacja centrum miasta	więcej możliwości pozyskania dotacji przez małe firmy /wsparcie ze strony władz miasta	nie wiem / trudno powiedzieć	nie potrzebuję dodatkowego wsparcia
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%
BUDOWNICTWO	11,1%	0,0%	33,3%	0,0%	33,3%	0,0%	11,1%	11,1%	0,0%
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY, NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	71,4%	0,0%	0,0%	7,1%	0,0%	0,0%	7,1%	14,3%	0,0%
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%
INFORMACJA I KOMUNIKACJA	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	18,2%	9,1%	9,1%	18,2%	0,0%	0,0%	9,1%	27,3%	9,1%
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	33,3%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%

EDUKACJA	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	20,0%	40,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	80,0%	0,0%

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wskazywane problemy dotyczą kwestii finansowych (ograniczone przychody), trudności w dotarciu do klientów, problemy z parkingami czy dostępem do pracowników.

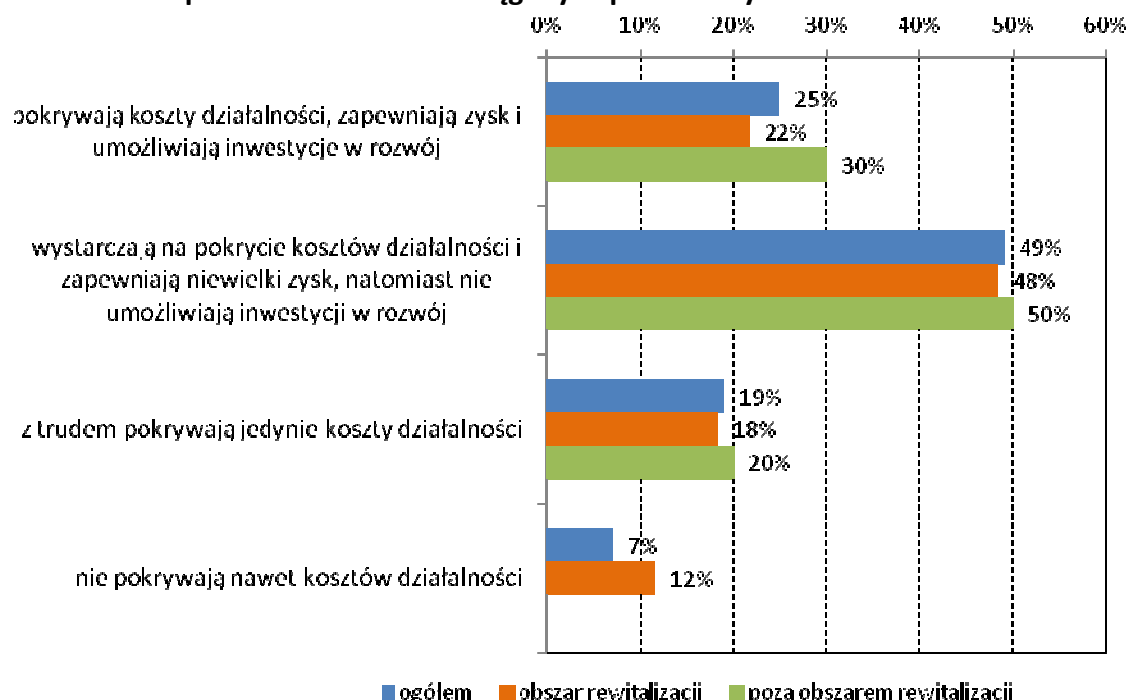
Z kolei biorąc pod uwagę szanse rozwojowe, to w tym przypadku najczęściej wskazań również było po stronie firm zajmujących się działalnością profesjonalną naukową i techniczną. Podobnie w przypadku budownictwa. Z kolei wykazywany wcześniej handel detaliczny zasługuje na uwzględnienie w tym aspekcie między innymi z uwagi na skalę wskazań na zbyt małą liczbę klientów.

Biorąc pod uwagę powyższe, **jako branże predestynowane do otrzymania wsparcia można przede wszystkim wskazać handel detaliczny**. Przesłanki do tego tkwią w szeregu właściwościach tej branży oraz jej zdolności do wpływania na potencjał społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizowanego. Jak wykazano wcześniej, przedsiębiorstwa zajmujące się handlem stanowią około jednej czwartej przedsiębiorstw działających na terenie obszaru rewitalizowanego. Do tego uwzględniając przyszłą rolę obszaru, który miałby być często odwiedzany przez mieszkańców Słupska, podtrzymanie jego funkcji handlowej wydaje się jak najbardziej zasadne. Dodatkowo im bardziej owa funkcja będzie zróżnicowana, tym więcej osób zdoła przyciągnąć. Jak pokazują przytaczane wyżej dane pochodzące z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na dzień 31 XII 2016 roku, na obszarze rewitalizowanym było zarejestrowanych 597 aktywnych podmiotów zajmujących się handlem detalicznym (z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi). Teoretycznie podmioty te mogą stać się beneficjentami wsparcia.

W przypadku działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, jakkolwiek została wymieniona wyżej z uwagi na fakt podawania przez respondentów względnie dużej liczby problemów oraz czynników prorozwojowych, to jednak wydaje się, że firmy te mogą być beneficjentami rewitalizacji bez dodatkowego wsparcia i korzystać z faktu zwiększonego w przyszłości zainteresowania tym obszarem ze strony słupszczyzan. Z kolei firmy budowlane nie są traktowane jako szczególnie istotne w kontekście tworzenia potencjału społeczno-gospodarczego miejsca.

W kontekście przedstawionych wyżej analiz odnoszących się do możliwego wsparcia (w tym finansowego w postaci ulg i zwolnień), jakie mogą uzyskiwać firmy, warto podkreślić, że w połowie przypadków przedsiębiorcy ze Słupska deklarują osiąganie przychodów w niewielkim stopniu przekraczającej koszty prowadzonej działalności, a tylko w jednej czwartej zapewniają zysk umożliwiający dalszy rozwój. Są to oczywiście do pewnego stopnia subiektywne oceny przedsiębiorców, tym niemniej trzeba podkreślić, że najczęściej problemów mają przedsiębiorcy z obszaru rewitalizowanego, gdzie 3 na 10 przedsiębiorców albo nie osiąga dochodów wystarczających na pokrycie kosztów działalności (12% przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego), albo też osiąga niewielką nadwyżkę (18% przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego). Wyraźnie rzadziej także, w porównaniu z pozostałymi obszarami Słupska, osiągają dochody pozwalające na inwestycje w dalszy rozwój.

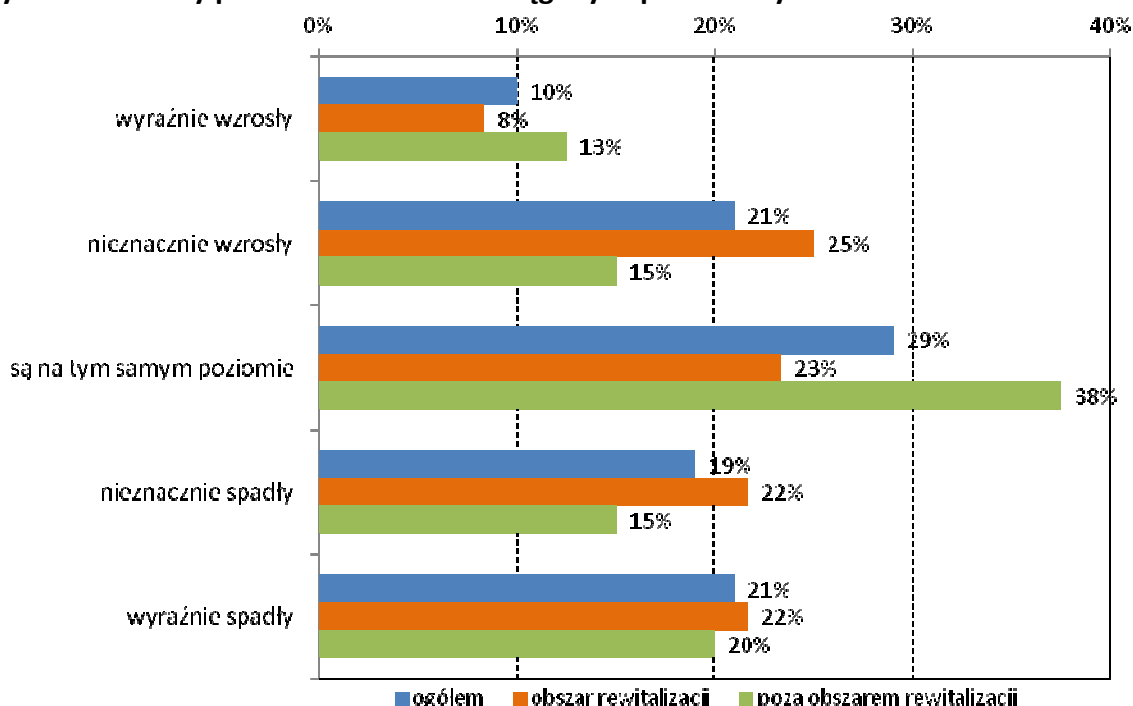
Wykres 8. Ocena poziomu dochodów osiąganych przez firmy.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W kontekście oceny dochodów przedsiębiorstw są jednak również i pozytywne obserwacje. Okazuje się bowiem, że na obszarze rewitalizacji przedsiębiorcy zanotowali w ostatnich 3 latach wyższy niż w pozostałej części Słupska wzrost dochodów (nieznaczny lub wyraźny). Niestety również relatywnie częściej ich dochody spadały, na szczęście w większości w nieznacznym stopniu (por wykres 9).

Wykres 9. Zmiany poziomu dochodów osiąganych przez firmy w ostatnich 3 latach.

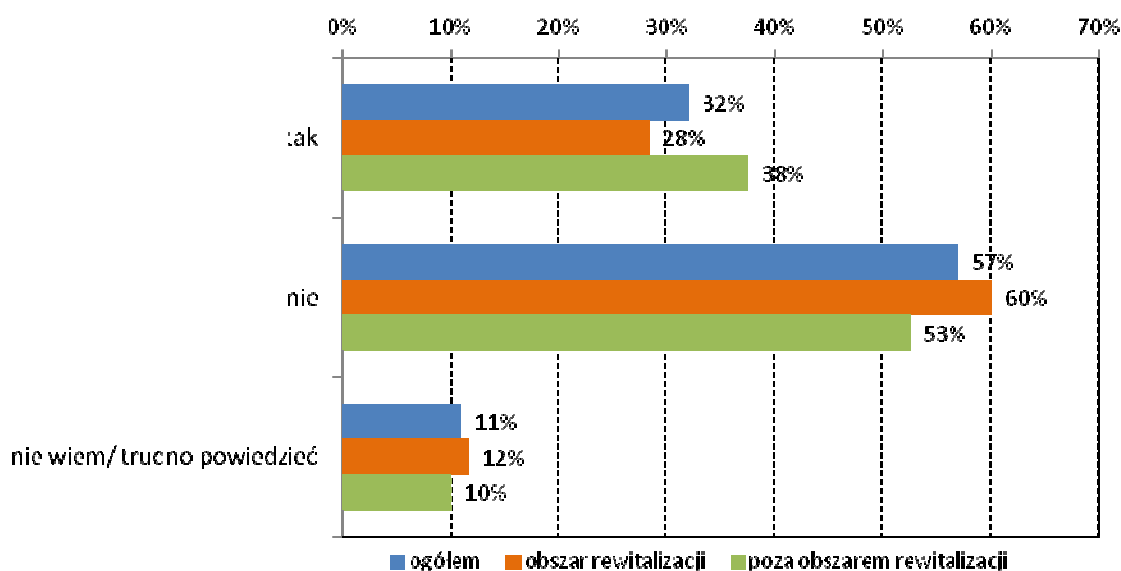
Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

3.1.3. Dostęp do pracowników

Istotny z punktu widzenia prowadzonej działalności jest dostęp do wykwalifikowanej kadry. Jak pokazują prowadzone w dalszej części raportu analizy odnoszące się do rynku pracy w ciągu ostatnich kilku lat na lokalnym rynku pracy zaszczyły pozytywne zmiany rozumiane jako zmniejszenie się liczby osób pozostających bez pracy (malejąca stopa bezrobocia rejestrowanego). Powoduje to, że coraz trudniej jest pozyskać przedsiębiorcom odpowiednio wykwalifikowanych pracowników, a jednocześnie są przez rynek pracy zmuszeni do oferowania im odpowiednio wysokich wynagrodzeń.

Jak pokazuje poniższy wykres, przedsiębiorcy w Słupsku mają pewien problem z dostępem do pracowników, choć oczywiście wskazywali również wcześniej przy okazji opisywania problemów, na jakie napotykają w swojej działalności, że czasem kompetencje kandydatów nie są odpowiednie. Co ważne, relatywnie więcej przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji deklaruje brak problemów z pozyskaniem kandydatów do pracy, ale to może wynikać z tego, że dominują tu jednoosobowe działalności gospodarcze, które są w dużej mierze firmami rodzinnymi. Może też o tym przesądzać lokalizacja miejsc pracy (położenie w centrum miasta), ale być może również i fakt, że są to w większości firmy, które nie potrzebują wyspecjalizowanych i wysokokwalifikowanych pracowników (handel, gastronomia). Tym niemniej trzeba podkreślić, że jedna trzecia firm wskazuje na problemy z pozyskaniem odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.

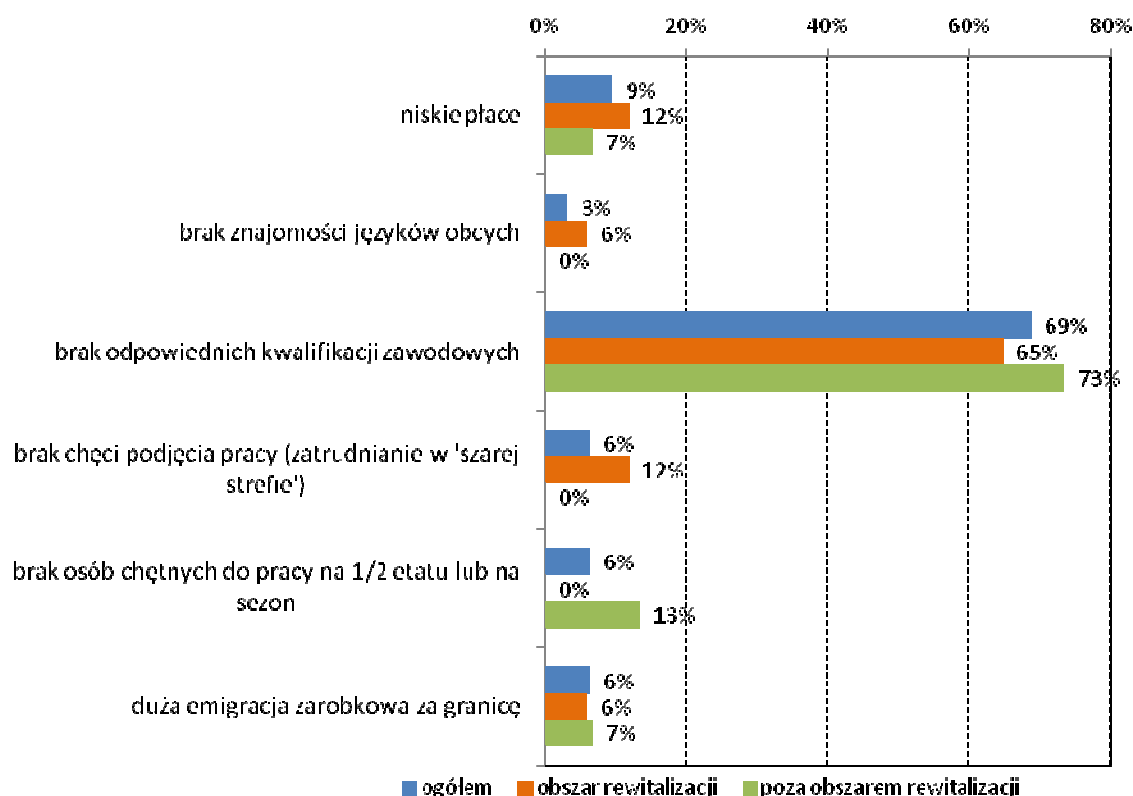
Wykres 10. Problemy z pozyskaniem pracowników.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wśród powodów podawanych jako przyczyny w braku odpowiedniej liczby kandydatów do pracy podaje się przede wszystkim niewystarczające kompetencje kandydatów. Częściej wskazują na to przedstawiciele firm spoza obszaru rewitalizowanego, co potwierdzałoby poniekąd postawioną wyżej tezę odnośnie względnie wyższego zapotrzebowania firm z obszaru rewitalizowanego na kadrę bez specjalistycznych umiejętności.

Wykres 11. Przyczyny problemów z pozyskaniem pracowników.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Kwestie dostępu do pracowników zostały także podjęte podczas rozmów z przedstawicielami przedsiębiorstw. Z przeprowadzonych wywiadów wynikają wnioski potwierdzające w zasadzie obserwacje będące konkluzją prezentowanych wyżej danych. Pracodawcy generalnie wskazują na problem w dostępie do pracowników, zwłaszcza tych lepiej wykwalifikowanych. Wiąże to z kilkoma zagadnieniami, między innymi z ubywającą liczbą mieszkańców, w tym młodych ludzi, którzy bądź to wyemigrowali na stałe ze Słupska, bądź też często szukają sezonowej pracy nad nieodległym morzem. Na pewno niedostatkiem Słupska jest w tym kontekście brak uczelni technicznej, co po pierwsze przenosi się na braki w dostępie do wykwalifikowanej kadry, a przede wszystkim zmusza młodych ludzi do wyjazdu do innych miast i często pozostania tam na stałe.

Generalnie z tego co wiem to tak. Jest problem, ale on jest problemem na poziomie krajowym. Raz, że są wysokie koszty pracy, a dwa, że w tej chwili w Słupsku chyba dosyć duży drenaż nastąpił i nie ma specjalnie kadr. Młodzi ludzie jednak wyjeżdżają.

IDI_P_OR

Brakuje wykwalifikowanych, dużo ludzi powyjeżdżało. Jest ogólnie głód na rynku. No i ludzie też by chcieli dużo zarabiać, a nie koniecznie zawsze mają czym się wykazać. (...) jesteśmy też wie Pan miejscowością nadmorską, gdzie w sezonie letnim, no to dużo młodych ludzi, jakichś kelnerów, kucharzy itd. wyjeżdża zarobić nad morze

IDI_P_OR

Na kwestie demograficzne nakładają się dodatkowo zagrożenia związane z systemem edukacji, w którym szkolnictwo zawodowe znacząco ograniczyło zakres swojej działalności, głównie z uwagi na malejący popyt na szkoły i kierunki zawodowe. Dotyczy to zresztą nie tylko szkolnictwa średniego, ale i wyższego. Wreszcie preferencje wielu osób odnośnie pracy w tzw. 'szarej strefie', która co prawda nie oferuje ubezpieczeń, ale daje możliwość doraźnego większego zarobku, co jest przez wielu ludzi preferowane. Widać to wyraźnie w przedstawionych w dalszej części raportu statystykach rynku pracy, a i potwierdzają to jak widać poniżej sami pracodawcy. Wskazuje się także na efekt programu 500+ jako czynnik zniechęcający do podejmowania pracy, zwłaszcza po niskich stawkach.

To co w ogóle w kraju upadło. Poziom kształcenia zawodowego i technicznego. A teraz jest problem właśnie z ludźmi do pracy.

IDI_P_OR

No teoretycznie mówi się cały czas, że jest bezrobocie, a my odnosimy wrażenie, że tego bezrobocia nie ma. I mówię, to nie jest tylko nasz problem, ale innych znajomych, którzy mają działalność. Nie wiem, może te 500+ tak wszystkim zawróciło w głowie.

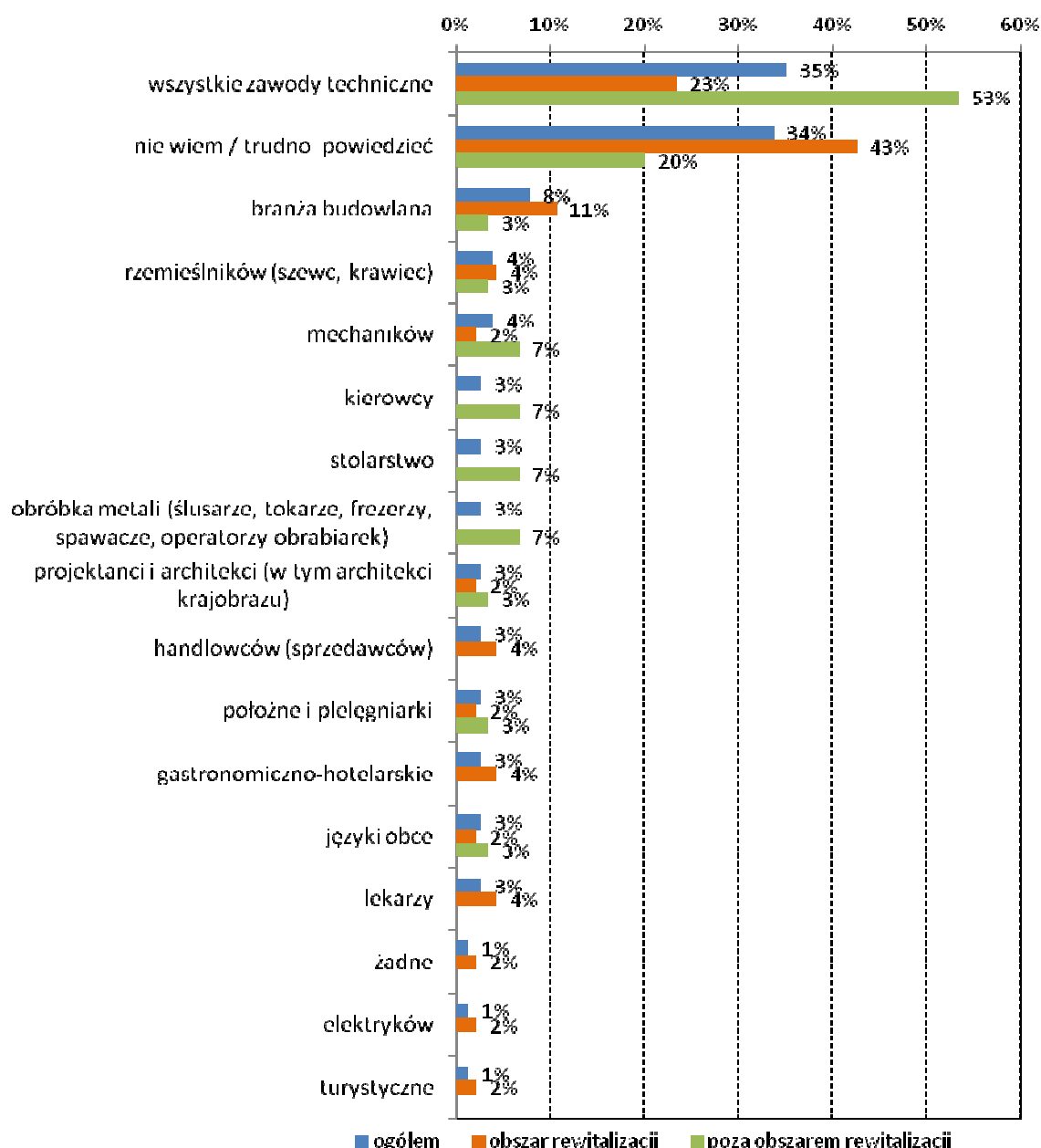
IDI_P_OR

Niby mamy bezrobocie, z drugiej strony przedsiębiorcy szukają pracowników, więc dla mnie to jest po prostu dziwne. Wydaje mi się, że wynika to po prostu z niskich płac. Ludzie nie chcą po prostu za małe pieniądze pracować.

IDI_P_OR

Przedsiębiorcy zostali także poproszeni o wskazanie profili kształcenia, jakie według nich powinny być rozwijane w Słupsku. Odpowiedzi respondentów w ogólnej swojej wymowie nawiązują do wcześniej przytaczanych wskazań przedsiębiorców. Zwraca się uwagę na deficyt pracowników z wykształceniem zawodowym, absolwentów techników i zasadniczych szkół zawodowych. Jakkolwiek zaczynają one powoli przeżywać renesans, tym niemniej efekty wieloletniego odchodzenia przez młodzież od tego rodzaju profili kształcenia dają się odczuć na rynku pracy, nie tylko zresztą w Słupsku. Oprócz ogólnego wskazania na zawody techniczne pojawiają się również sugestie dotyczące deficytów w konkretnych zawodach, jak specjaliści w szeroko rozumianej obróbce metali, stolarze, mechanicy. Dość dużo w porównaniu z innymi jest wskazań na pracowników z branży budowlanej.

Wykres 12. Zawody i branże, w ramach których jest najwięcej problemów z pozyskaniem pracowników.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W kontekście wskazywanych potrzeb trzeba jednak podkreślić, że obecna oferta edukacyjna szkół zawodowych (ponadgimnazjalnych i zasadniczych) oraz szkół wyższych w Słupsku zapewnia pokrycie większości ze wskazywanych zawodów. Może poza kierunkami typowo lekarskimi, bo w obszarze zawodów medycznych istnieją możliwości ukończenia kierunku związanego z pielęgniarstwem i ratownictwem medycznym (Akademia Pomorska w Słupsku). Największy brak występuje w obrębie specjalizacji w obróbce metali, ponieważ w obecnej sieci szkół tego rodzaju zawody nie są kształcone. W przypadku pozostałych ze wskazanych zawodów kształcenie we wskazanych kierunkach na różnych poziomach edukacyjnych jest w większości przypadków możliwe. Jak wynika z prezentowanej dalej tabeli jedynym brakiem jest nauka zawodów związanych z obróbką metali (por. tabela 13).

Więcej informacji na temat pożądanych profili kształcenia (uruchomienia nowych bądź rozwinięcia dotychczasowych) dostarcza analiza zawodów deficytowych w Słupsku⁴. Wydaje się, że źródło to może być swoistym wyznacznikiem działań zmierzających do kreowania oferty kształcenia na potrzeby lokalnego rynku pracy. Zawody deficytowe to te, w których w najbliższym roku (2017) nie powinno być trudności ze znalezieniem pracy, gdyż zapotrzebowanie pracodawców będzie w ich przypadku duże, przy niewielkiej podaży pracowników chętnych do podjęcia zatrudnienia i mających odpowiednie kwalifikacje.

Jak widać na poniższym zestawieniu wykaz zawodów deficytowych zawiera kilkadziesiąt pozycji ułożonych w porządku alfabetycznym. Część pozycji z wykazu pokrywa się ze wskazaniami respondentów, czy to z wywiadów kwestionariuszowych, czy pogłębionych rozmów. W wykazie znajdziemy zatem i reprezentacje zawodów związanych z szeroko rozumianą obróbką metali, szereg innych zawodów technicznych czy zawody związane z szeroko rozumianą gastronomią. Część z nich, zwłaszcza zawody gastronomiczne czy niektóre rzemieślnicze mogą znaleźć zastosowanie w ramach obszaru rewitalizacji.

Tabela 12. Zawody deficytowe w Słupsku.

Alfabetyczna lista zawodów deficytowych w Słupsku		
zawody deficytowe	kucharze	pracownicy ds. jakości
agenci ubezpieczeniowi	lakiernicy	pracownicy ochrony fizycznej
asystenci i technicy dentystyczni	magazynierzy	pracownicy przetwórstwa spożywczego
betoniarze i zbrojarze	masarze i przetwórcy ryb	przedstawiciele handlowi
brukarze	monterzy instalacji budowlanych	recepjoniści i rejestratorzy
cieśle i stolarze budowlani	monterzy maszyn i urządzeń	robotnicy budowlani
dekarze i blacharze budowlani	murarze i tynkarze	samodzielni księgowi
fizjoterapeuci i masażyści	nauczyciele języków obcych i lektorzy	spawacze
fryzjerzy	nauczyciele przedmiotów zawodowych	specjaliści ds. finansowych
inżynierowie mechanicy	nauczyciele przedszkoli	specjaliści ds. organizacji produkcji
kelnerzy i barmani	operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych	specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży
kierowcy autobusów	operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	spedytorzy i logistycy
kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	operatorzy obrabiarek skrawających	ślusarze
kierownicy budowy	pielęgniarki i położne	tapicerzy
kierownicy ds. produkcji	pomoce kuchenne	technicy mechanicy
krawcy i pracownicy produkcji odzieży	posadzkarze	

Źródło: www.barometrzawodow.pl

⁴ <https://barometrzawodow.pl/pl/pomorskie/>

Analiza zapotrzebowania na określone zawody czy profile kształcenia byłaby niepełna bez odniesienia jej do aktualnej oferty edukacyjnej różnych szczebli dostępnych w Słupsku. Trzeba mieć oczywiście świadomość, że przy obecnym poziomie mobilności i dostępie do informacji działalność określonych typów szkół czy kierunków nie jest równoznaczne z zapewnieniem pracowników na lokalnym rynku, jak również nie oznacza, że młodzież ze Słupska nie może się kształcić w innych miastach. Można jednak przyjąć, że – przynajmniej na poziomie ponadgimnazjalnym – istnienie w Słupsku określonych szkół dających możliwość zdobycia konkretnych zawodów może być ułatwieniem dla osób zainteresowanych zdobyciem danego wykształcenia. Może również sprzyjać zaspokojeniu potrzeb lokalnego rynku pracy. W poniższym zestawieniu ujęto zarówno ofertę kształcenia w szkołach zawodowych, jak i szkołach wyższych działających na terenie Słupska. Analizując poniższe wykazy kierunków kształcenia czy zawodów, jakie można zdobyć wydaje się, że przy odpowiednim zainteresowaniu młodzieży czy osób dorosłych zainteresowanych zdobyciem konkretnych kwalifikacji nie powinno być kłopotu z zapewnieniem wykwalifikowanych pracowników na lokalny rynek pracy. Problemem może być po pierwsze brak zainteresowania uczniów kształceniem zawodowym i dość niski społeczny odbiór tego rodzaju form edukacji, ale też kwestie związane z niżem demograficznym czy migracjami. Wykreowanie potrzeby kształcenia zawodowego wydaje się zatem kluczowym zagadnieniem, w którego realizacji może pomóc rewitalizacja obszarowa. Samo bowiem uruchomienie konkretnych profili kształcenia bez możliwości pokazania potencjalnym zainteresowanym namacalnych perspektyw pracy w danym zawodzie może nie odnieść pożądanego skutku.

Tabela 13. Wykaz kierunków kształcenia (zawodów) w słupskich szkołach ponadgimnazjalnych i wyższych.

Szkoły ponadgimnazjalne	Szkoły wyższe
Tokarnia – Edukacja Młodzieży (ul. Królowej Jadwigi 3, 76-200 Słupsk) - blacharz samochodowy - cukiernik - fryzjer - kucharz - krawiec - lakiernik - mechanik pojazdów samochodowych - monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych - monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie - piekarz - stolarz - sprzedawca	Akademia Pomorska w Słupsku (ul. Arciszewskiego 22a, 76-200 Słupsk) - ekonomiczne (matematyka, zarządzanie) - medyczne (pielęgniarstwo ratownictwo medyczne, zdrowie publiczne) - nauczycielskie i pedagogiczne (filologia angielska, filologia germańska, filologia polska, historia i in.) - nowe technologie (bezpieczeństwo narodowe, cybernetyka społeczna, fizyka techniczna i in.) - przyrodnicze (kosmetologia, ochrona środowiska, turystyka i rekreacja i in.) - społeczne i humanistyczne (filologie obce, pedagogika, politologia i in.)
Zespół Szkół Agrotechnicznych (ul. Szczecińska 36, 76-200 Słupsk) - kucharz - ogrodnik	Gdańska Szkoła Wyższa Wydział Zamiejscowy w Słupsku (ul. Koszalińska 9, 76-200 Słupsk) - administracja (administracja publiczna, administracja zdrowia publicznego,

- operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego - technik analityk - technik architektury krajobrazu - technik geodeta - technik informatyk - technik ochrony środowiska - technik technologii żywności - technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej - technik żywienia i usług gastronomicznych	bezpieczeństwo publiczne, finanse i rachunkowość i in.) - zarządzanie i inżynieria produkcji (informatyka w przemyśle, inżynieria budownictwa, inżynieria ochrony środowiska i in.)
Zespół Szkół Budowlanych i Kształcenia Ustawicznego w Słupsku (ul. Królowej Jadwigi 3, 76-200 Słupsk) - betoniarz-zbrojarz - cieśla - dekarz - monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie - murarz-tylnik - opiekun medyczny - technik administracji - technik budownictwa - technik drogownictwa - technik informatyk - technik rachunkowości - technik renowacji elementów architektury - technik urządzeń i energetyki odnawialnej - technik usług kosmetycznych	Spółeczna Akademia Nauk Wydział Zamiejscowy w Słupsku (ul. Szczecińska 60, 76-200 Słupsk) - informatyka (inżynierskie) - fizjoterapia - informatyka dla humanistów - administracja i logistyka - zarządzanie (magisterskie) - pedagogika (magisterskie) - informatyczne technologie zarządzania (magisterskie)
Zespół Szkół Ekonomicznych i Technicznych (ul. Partyzantów 24, 76-200 Słupsk) - grafik komputerowy - magazynier logistik - technik ekonomista - technik handlowiec - sprzedawca	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy Wydział Zarządzania i Przedsiębiorczości w Słupsku (ul. Kopernika 29-31, 76-200 Słupsk) - dietetyka i planowanie żywienia - zarządzanie turystyką i hotelarstwem - studia podyplomowe (nauczycielskie, biznesowe, ekonomiczne, i in.)
Zespół Szkół Informatycznych (ul. Koszalińska 9, 76-200 Słupsk) - technik informatyk - technik weterynarii	Wyższa Szkoła Inżynierii i Gospodarki w Słupsku (ul. Bałtycka 29, 76-200 Słupsk) - geodezja i kartografia - gospodarka przestrzenna - rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni miejskich i wiejskich - planowanie i zagospodarowanie przestrzenne - wycena i zarządzanie nieruchomościami - zagospodarowanie źródeł energii odnawialnej
Zasadnicza Szkoła Zawodowa „ARKA” (ul. Przemysłowa 100, 76-200 Słupsk) - fryzjer - kucharz małej gastronomii - mechanik pojazdów samochodowych - monter instalacji i urządzeń sanitarnych	

- piekarz - sprzedawca - stolarz - ślusarz	
Zespół Szkół Mechanicznych i Logistycznych (ul. Niedziałkowskiego 2, 76-200 Słupsk) - elektromechanik pojazdów samochodowych - kierowca mechanik - lakiernik - mechanik monter maszyn i urządzeń - mechanik pojazdów samochodowych - operator obrabiarek skrawających - szkutnik - technik logistyk - technik mechanik o profilu POLICYJNYM (kryminalistyka) i profilu MORSKIM - technik mechatronik - technik pojazdów samochodowych - technik spedytor - technik usług fryzjerskich	
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych (ul. Przemysłowa 100, 76-200 Słupsk) - fototechnik - kelner - kucharz - technik hotelarstwa - technik żywienia i usług gastronomicznych - technik żywienia i usług gastronomicznych język i kuchnia kaszubska	
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 (ul. Szczecińska 60, 76-200 Słupsk) - cukiernik - elektromechanik - elektronik - elektryk - fryzjer - krawiec - kucharz - monter sieci i instalacji sanitarnych - piekarz - ślusarz- technik elektronik - tapicer - technik elektryk - technik hotelarstwa - technik informatyk - technik obsługi turystycznej - technik teleinformatyk - technik żywienia i usług gastronomicznych - wędliniarz	
Zespół Szkół Społecznych Ponadgimnazjalnych (ul. Szczecińska 94, 76-200 Słupsk)	

- technik informatyk z cyfrową obróbką obrazu - technik mechanik z elementami rzeczoznawstwa - technik technologii żywności z rozszerzeniem dietetyk	
Zespół Szkół Technicznych (ul. Szymanowskiego 5, 76-200 Słupsk) - technik informatyk - technik fotografii i multimediiów - technik technologii drewna - technik organizacji reklamy - technik przemysłu mody - technik obuwnik - fotograf - stolarz - tapicer	

Źródło: strony internetowe szkół i uczelni

W toku prowadzonych rozmów pojawiały się również głosy, zgodnie z którymi trudności w dostępie do pracowników mogą także wynikać z polityki firm polegającej na ograniczaniu kosztów, w tym tych przeznaczonych na koszty osobowe. Część pracodawców decyduje się na wynagradzanie pracowników na poziomie, który zapewnia im stałą kadrę przez kilkanaście lat.

U nas pracownicy pracują po kilkanaście lat. Ja nie lubię zmieniać. Gorzej jest z wyborem, ale z tego co rozmawiam ze znajomymi, którzy mają większe firmy i więcej pracowników, to faktycznie mają więcej kłopotów z odpowiednimi pracownikami.

IDI_P_OR

Jednym z problemów społeczno-ekonomicznych zdiagnozowanych w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i wyznaczania obszaru rewitalizacji jest kwestia bezrobocia oraz powiązanych z nią problemów społecznych. Prowadząc diagnozy poprzedzające wyznaczenie obszaru rewitalizacji zwrócono uwagę, że występują na terenie wybranych części Słupska liczne i powiązane ze sobą oraz wzajemnie się przenikające i oddziałujące na siebie zjawiska. Jednym z nich jest właśnie bezrobocie, w tym szczególnie długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia, tzw. dziedziczone bezrobocie. Wiążą się one z innymi zjawiskami, jak: ubóstwo, w tym również ubóstwo dziedziczone, wielopokoleniowe, deficyty wychowawcze, przestępczość, w szczególności przestępczość przeciwko rodzinie czy rozluźnienie więzi społecznych⁵.

W kontekście bezrobocia przywoływana wyżej analiza prowadzona na potrzeby opracowania *Gminnego programu rewitalizacji...* wskazuje na szereg konkretnych problemów związanych z bezrobociem wśród mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Należą do nich:

⁵ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska 2017-2025+, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Słupsku nr XL/527/17 z dnia 28.06.2017 r str. 39-72

- niechęć do podejmowania legalnej pracy (zatrudnianie w „szarej strefie”) w obawie przed egzekucjami zobowiązań alimentacyjnych bądź innych w ramach postępowań komorniczych;
- duży udział osób bezrobotnych wywodzących się z obszaru rewitalizowanego w ogólnej liczbie bezrobotnych pochodzących ze Słupska: stanowili oni na dzień 31 XII 2016 roku 43,4% osób bezrobotnych (przy 25% udziale obszaru rewitalizowanego w ogólnej liczbie mieszkańców Słupska);
- wyższy od średniej ogólnomiejskiej udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych: dla obszaru rewitalizowanego wynosi on 49,6% wobec 43,8% dla Słupska.

Patrząc na rozkład danych dotyczących rynku pracy (tabela 14) obserwujemy w odniesieniu do Słupska pozytywne tendencje. Zgodnie z zachodzącymi zmianami gospodarczymi stopa bezrobocia rejestrowanego systematycznie spada począwszy od grudnia 2014 roku. Jest to tendencja właściwa dla całego kraju oraz woj. pomorskiego, choć trzeba podkreślić, jakkolwiek w 2010 roku poziom bezrobocia w Słupsku był na poziomie niemal równym z bezrobociem w regionie czy kraju, tak obecnie jego wartość jest wyraźnie niższa. Może to świadczyć o pozytywnym rozwoju zjawisk gospodarczych w mieście, ale też może być efektem postępujących negatywnych zjawisk demograficznych polegających na zmniejszaniu się liczby mieszkańców Słupska. Znakomicie widać to w zestawieniu danych z tabeli 15, gdzie zawarte są wybrane wskaźniki demograficzne. Wynikają z nich niekorzystne tendencje polegające na zmniejszającej się liczbie ludności, ubytku zwłaszcza osób w wieku produkcyjnym, niekorzystnym saldzie migracji czy rosnącym wskaźniku obciążenia demograficznego. Starzejące się społeczeństwo jest zresztą jednym z wyzwań definiowanych w *Gminnym programie rewitalizacji...*⁶. Zmiany demograficzne są efektem nie tylko takich zjawisk występujących w Słupsku, jak spadek liczby urodzeń żywych (z 814 w 2004 roku do 771 w 2015 r.), wzrost liczby zgonów (z 875 w 2004 roku do 1007 w 2015 r.) czy będący pochodną spadek przyrostu naturalnego (z -59 w 2004 roku do -236 w 2015 r.),⁷ ale także rosnącego ujemnego salda migracji będącego jak wskazano w diagnozie zawartej w *Gminnym programie rewitalizacji...* efektem przemeldowań do gmin sąsiadujących (Gmina Słupsk i Gmina Kobylnica)⁸.

Wracając do zagadnień związanych z rynkiem pracy należy wskazać na inne pozytywne tendencje, jakie można zauważyć w ostatnich latach. Jak wynika z tabeli 16 od 2015 roku mamy do czynienia ze wzrostem liczby osób wyrejestrowywanych z ewidencji bezrobotnych prowadzonej przez PUP w Słupsku. Niestety wynika to nie tylko ze wzrostu zatrudnienia, ale w niemal równym stopniu może być efektem wspomnianej wyżej tendencji polegającej na

⁶ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska 2017-2025 +, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Słupsku nr XL/527/17 z dnia 28.06.2017 r str. 55-59

⁷ Na podstawie bazy STRATEG

⁸ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Słupska 2017-2025 +, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Słupsku nr XL/527/17 z dnia 28.06.2017 r str. 34

uciekaniu w tzw. „szarą strefę”. Może o tym świadczyć liczba osób niepotwierdzających gotowości podjęcia zatrudnienia.

Pozytywne tendencje zachodzące w gospodarce to jedna z przyczyn pojawiającej się poprawy w statystykach dotyczących bezrobocia. Swój udział ma także zapewne aktywne działanie Powiatowego Urzędu Pracy, który oferuje osobom bezrobotnym szereg możliwości poprawy swojej sytuacji na rynku pracy (por. tabela 17). Jak widać największą popularnością cieszą się prace interwencyjne oraz staże u pracodawców. Warto przy tym podkreślić, że w ostatnich 7 latach wyraźnie spadła liczba osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym wzroście miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej (tabela 18).

Pozytywnym tendencjom na słupskim rynku pracy towarzyszy jednak problem istotnego udziału obszaru rewitalizowanego w strukturze osób bezrobotnych. Oczywiście ocena musi uwzględniać wskazany w początkowej części analizy kontekst demograficzny, zwłaszcza fakt zamieszkiwania na obszarze rewitalizowanym stanowiącym 6,3% powierzchni Słupska i obejmującym 24% ogólnej liczby jego mieszkańców. Samo w sobie zagęszczenie ludności jest ponadprzeciętnie duże, a proporcje te są szczególnie istotne w kontekście danych obrazujących sytuację na rynku pracy na obszarze rewitalizowanym w odniesieniu do całego obszaru miasta (tabela 18). Okazuje się bowiem, że przy uwzględnieniu kategorii bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, ich udział w strukturze bezrobotnych dla Słupska jest wyraźnie wyższy niż udział obszaru rewitalizowanego w liczbie ludności. O ile przy tym liczba bezrobotnych ogółem na obszarze rewitalizowanym stanowi ok. 39% osób bezrobotnych na terenie Słupska, tak w przypadku poszczególnych kategorii udział ten sięga nawet 55%. Widać zatem, że przy generalnie pozytywnych tendencjach zachodzących na rynku pracy obszar rewitalizowany wymaga impulsu rozwojowego, który pozwoli na zmniejszenie liczby osób bezrobotnych.

Z uwagi na ograniczenia systemu sprawozdawczości Powiatowego Urzędu Pracy nie jest możliwe wygenerowanie danych historycznych umożliwiających analizę zmian stanu zjawiska w ujęciu czasowym. Można jedynie posłużyć się porównawczo danymi na XII 2016 r. Z zestawienia wynika, że liczba osób bezrobotnych na przestrzeni 4 miesięcy (od 31 XII do 30 IV) zmniejszyła się z 958 do 880, a więc o około 8%. Jest to oczywiście zjawisko pozytywne, choć dla całego miasta spadek w liczbie bezrobotnych był ponad trzykrotnie wyższy (z 2948 do 2209 osób). Widać zatem, że oprócz niekorzystnej struktury bezrobotnych, tendencje zachodzących zmian są mniej korzystne.

Tabela 14. Charakterystyka populacji osób bezrobotnych w Słupsku.

	III 2017	II 2017	I 2017	XII 2016	XII 2015	XII 2014	XII 2013	XII 2012	XII 2011	XII 2010
Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce	8,1	8,5	8,6	8,3	9,7	13,4	13,4	13,4	12,5	12,4
Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. pomorskim	7,0	7,4	7,5	7,3	8,9	11,1	13,2	13,4	12,5	12,3
Stopa bezrobocia rejestrowanego w Słupsku	5,8	6,1	6,3	5,9	7,9	11,1	12,2	12	11,5	12,3
Liczba bezrobotnych ogółem	2205	2317	2377	2208	2948	4276	4766	4878	4692	5110
<i>w tym wg kategorii:</i>										
w obrębie obszaru rewitalizowanego	bd.	bd.	bd.	958	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
kobiety	1179	1246	1289	1214	1521	2127	2433	2509	2513	2591
zarejestrowani po raz pierwszy	317	310	321	296	398	611	709	763	776	913
osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	71	75	77	61	108	152	196	239	242	307
bez kwalifikacji zawodowych	434	466	482	454	610	950	984	1004	917	959
bez doświadczenia zawodowego	278	303	319	305	438	717	759	781	782	940
do 30 roku życia	539	547	569	530	717	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
długotrwale bezrobotne	869	947	961	968	1382	2243	2405	2268	2351	2247
powyżej 50 roku życia	698	735	748	701	903	1276	1401	1368	1256	1252
niepełnosprawni	366	378	381	356	426	566	640	712	669	626

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Tabela 15. Charakterystyka populacji osób bezrobotnych w Słupsku.

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
liczba mieszkańców Słupska		98695	98092	97419	97331	97087	96022	95542	94849	93936	93206	92496
w tym liczba:	osób w wieku przedprodukcyjnym	bd.	bd	bd	bd	bd	bd	bd	15253	14974	14776	14694
	osób w wieku produkcyjnym	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	60996	59565	58285	56897
	osób w wieku poprodukcyjnym	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	18600	19397	20145	20905
w tym udział %:	osób w wieku przedprodukcyjnym	18	18	17	17	17	17	16	16	16	16	16
	osób w wieku produkcyjnym	67	67	67	66	66	66	65	64	63	63	62
	osób w wieku poprodukcyjnym	15	16	16	17	17	18	19	20	21	22	23
saldo migracji wewnętrznych		-107,0	-304,0	-564,0	-195,0	-256,0	-355,0	-401,0	-318,0	-315,0	-272,0	-316
saldo migracji zagranicznych		-70,0	-196,0	-66,0	-58,0	-25,0	-16,0	-15,0	-37,0	-86,0	-45,0	0
wskaźnik obciążenia demograficznego, w tym:	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	49,6	49,8	50,1	50,8	51,5	52,4	53,9	55,5	57,7	59,9	62,6
	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	22,4	23,4	24,3	25,3	26,3	27,2	28,9	30,5	32,6	34,6	36,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, Baza STRATEG

Tabela 16. Charakterystyka populacji osób wyłączonych z ewidencji bezrobotnych w Słupsku.

	III 2017	II 2017	I 2017	XII 2016	XII 2015	XII 2014	XII 2013	XII 2012	XII 2011	XII 2010
Osoby wyłączone z ewidencji bezrobotnych	529	420	353	457	511	493	411	459	562	519
<i>w tym m.in. z powodu:</i>										
podjęcia pracy w oparciu o umowę o pracę	153	139	153	149	190	177	159	187	202	213
podjęcia działalności gospodarczej	3	4	6	5	9	0	0	0	24	0
podjęcia pracy subsydiowanej ⁹	32	28	27	48	56	41	23	43	24	20
rozpoczęcia szkolenia	27	6	0	9	0	4	0	1	17	0
rozpoczęcia stażu	35	28	1	2	3	6	11	2	0	0
rozpoczęcia prac społecznie użytecznych	48	0	0	0	0	0	0	1	0	0
niepotwierdzenia gotowości do pracy	148	135	104	161	164	191	156	167	243	231
dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego	34	38	34	27	25	20	22	18	17	22
podjęcia nauki	1	0	0	0	1	5	0	0	0	0
osiągnięcia wieku emerytalnego bądź nabycia praw emerytalnych /rentowych lub praw do świadczeń przedemerytalnych	17	8	1	17	19	27	21	11	20	10

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

⁹ prace interwencyjne, roboty publiczne, podjęcie pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego, podjęcie pracy w ramach świadczenia aktywizacyjnego, podjęcie pracy w ramach grantu na telepracę, podjęcie pracy w ramach refundacji składek na ubezpieczenia społeczne, podjęcia pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego powyżej 50 roku życia

Tabela 17. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu stosowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku.

Kategorie osób bezrobotnych:	III 2017	II 2017	I 2017	XII 2016	XII 2015	XII 2014	XII 2013	XII 2012	XII 2011
zatrudnione przy pracach interwencyjnych	46	49	48	50	55	12	5	3	2
zatrudnione przy robotach publicznych	0	0	0	0	3	0	1	5	0
odbywające szkolenie	19	6	0	0	0	2	0	0	9
odbywające staż	78	50	24	29	49	43	26	30	17
bezrobotne odbywające przygotowanie zawodowe dorosłych	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odbywające prace społecznie użyteczne	48	0	0	1	9	10	10	7	10
zatrudnione w ramach świadczenia aktywizacyjnego	0	0	0	0	0	bd.	bd.	bd.	bd.
zatrudnione w ramach grantu na telepracę	0	0	0	0	0	bd.	bd.	bd.	bd.
zatrudnione w ramach refundacji składek na ubezpieczenie społeczne	0	0	0	0	0	bd.	bd.	bd.	bd.
zatrudnione w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego powyżej 50 roku życia	10	10	8	8	0	bd.	bd.	bd.	bd.

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Tabela 18. Poszukujący pracy oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej w Słupsku.

	III 2017	II 2017	I 2017	XII 2016	XII 2015	XII 2014	XII 2013	XII 2012	XII 2011	XII 2010
poszukujący pracy na koniec okresu sprawozdawczego (miesiąca)	63	64	54	49	69	73	91	119	131	93
wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej	459	419	437	266	409	150	149	116	46	47

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Tabela 19. Udział poszczególnych kategorii osób bezrobotnych z obszaru rewitalizowanego w ogólnej strukturze bezrobotnych dla Miasta Słupska (dana na 30 IV 2017 r.).

	Miasto Słupsk	Obszar rewitalizowany	% kategorii bezrobotnych z obszaru rewitalizowanego w danych ogółem
ogółem	2209	880	39,8%
kobiety	1124	493	43,9%
bez kwalifikacji zawodowych	410	236	57,6%
bez doświadczenia zawodowego	263	128	48,7%
do 30 roku życia	508	234	46,1%
długotrwale bezrobotne	834	389	46,6%
powyżej 50 roku życia	682	325	47,7%
niepełnosprawni	351	183	52,1%
poszukujący pracy na koniec okresu sprawozdawczego (miesiąca lub roku) na dzień zestawienia	63	35	55,6%

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Słupsku

Z analizy danych dotyczących rynku pracy wynika szereg wniosków nawiązujących do kontekstu planowanej rewitalizacji obszarowej. Przede wszystkim trzeba zwrócić uwagę na istotną rolę, jaką może przynieść przeprowadzenie rewitalizacji w kontekście odbudowy potencjału społecznego obszaru rewitalizowanego. Jak widać z powyższych zestawień na Słupskim rynku pracy panuje obecnie, podobnie zresztą jak w całym kraju, pozytywna tendencja. Dotyczy ona prawdopodobnie w mniejszym stopniu obszaru rewitalizowanego, o czym świadczy chociażby względnie duży udział osób bezrobotnych w skali całego miasta. Może to wynikać z faktu, że znaczna część osób to osoby o ograniczonych bądź znikomych kompetencjach zawodowych lub też mające utrudnioną sytuację na rynku pracy w uwagi na wiek (50+) lub posiadaną niepełnosprawność. W skali całego miasta liczba osób zakwalifikowanych do wymienionych kategorii systematycznie spada od co najmniej siedmiu lat (tabela 14). Dodatkowo zmniejsza się liczba osób wykreślonych z ewidencji bezrobotnych z powodu niepotwierdzenia gotowości do pracy, zwiększa skala dobrowolnych rezygnacji ze statusu bezrobotnego (tabela 16) i jednocześnie rośnie liczba wolnych miejsc pracy zgłaszanych przez pracodawców (tabela 18), to jednak nadal w skali Słupska teren obszaru rewitalizowanego wydaje się być bardziej dotknięty systemowymi problemami rynku pracy.

Remedium na ten stan rzeczy może być wdrożenie działań rewitalizacyjnych w różnych obszarach, oczywiście głównie społeczno-ekonomicznym, przy czym aspekt przestrzenny (poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni) jest również bardzo istotny. Jeśli jednak zamierzone działania rewitalizacyjne mają odnieść pożądany efekt społeczny należy uwzględnić w przyszłych planach rolę lokalnych mieszkańców. Z racji ograniczeń kompetencyjnych prawdopodobnie w ograniczonym stopniu będą w stanie samodzielnie wejść na rynek pracy wpisując się w zakres kompetencji pożądanych w obszarze

rewitalizacyjnym. Konieczne będzie zatem wprowadzenie mechanizmów ułatwiających zaistnienie lokalnych mieszkańców w przyszłej przestrzeni. Może się to odbywać poprzez:

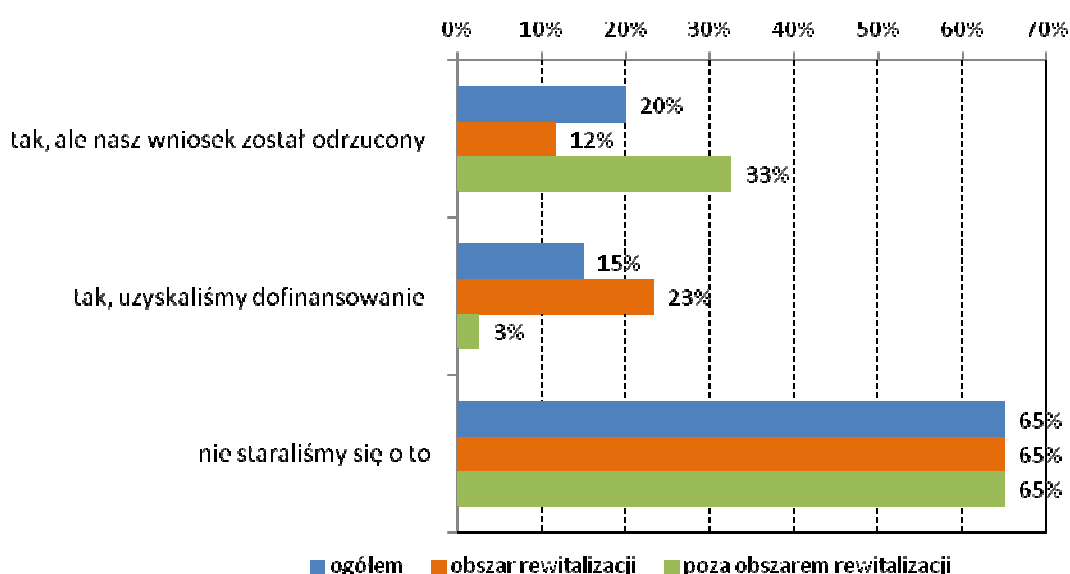
- zaoferowanie np. w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy i lokalnymi szkołami zawodowymi szkoleń zawodowych np. z zakresu gastronomii,
- przeprowadzenie we współpracy z Cechem Rzemiosł Różnych w Słupsku akcji odtworzenia lokalnych rzemiosł poprzez pomoc lokalnym mieszkańcom w nabyciu odpowiednich kompetencji rzemieślniczych,
- zaoferowanie wsparcia pomostowego na założenie własnych działalności gospodarczych (np. bazujących na nabytych kompetencjach gastronomicznych czy rzemieślniczych),
- aktywizacja społeczna lokalnych mieszkańców mająca na celu umożliwienie włączenia ich w szeroko rozumiane życie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizowanego.

Celem tych działań miałyby być nie tylko podniesienie kompetencji mieszkańców obszaru rewitalizowanego i ułatwienie ich zaistnienia na rynku pracy, ale przede wszystkim uczynienie tego z myślą o znalezieniu przez nich zatrudnienia w rewitalizowanej przestrzeni miejskiej. W takim ujęciu pomiędzy obszarem rewitalizowanym i jego mieszkańcami zaistniałaby reakcja zwrotna – z jednej strony bowiem rewitalizacja poprawiłaby ich sytuację życiową, z drugiej zaś strony ich praca (działalność gospodarcza) tworzyłaby nową funkcję obszaru rewitalizowanego.

3.1.4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej stworzyło dla polskich firm epokową szansę rozwoju dzięki dostępowi do szeregu możliwości zewnętrznego dofinansowania do prowadzonej działalności. Jak wynika z przeprowadzonych wywiadów dwie trzecie firm z obszaru Słupska nie korzystała z takiej możliwości. Tylko 15% uzyskało dofinansowanie, przy czym sukces taki odniosła niemal co czwarta firma z obszaru rewitalizowanego. Stawia to te firmy w pozytywnym świetle pokazując ich otwartość na zmiany i gotowość do podejmowania wyzwań rozwojowych.

Wykres 13. Pozyskiwanie przez firmy środków na rozwój z funduszy UE.

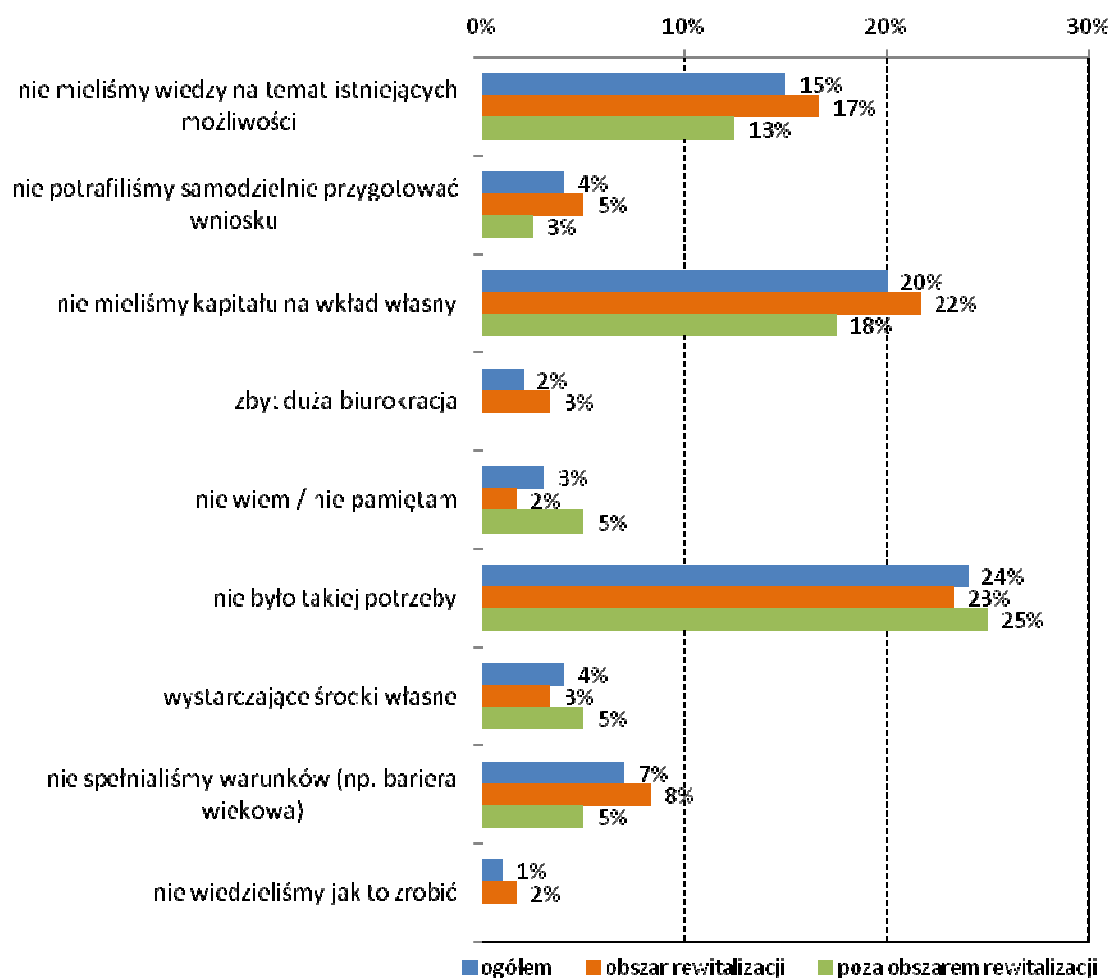

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Jeśli chodzi o powody niepodjęcia takich starań, to w większości był to zwyczajny brak potrzeby (lub świadomości korzyści, jakie można odnieść). Dość często przeszkodą był także brak kapitału na wniesienie w ramach wkładu własnego, ale również brak wiedzy na temat możliwości pozyskania dofinansowania. Ten ostatni aspekt leży zwłaszcza w polu możliwego oddziaływania przez władze miasta w ramach przyszłych działań, zwłaszcza że brak wiedzy dotyka przede wszystkim firm z obszaru rewitalizowanego.

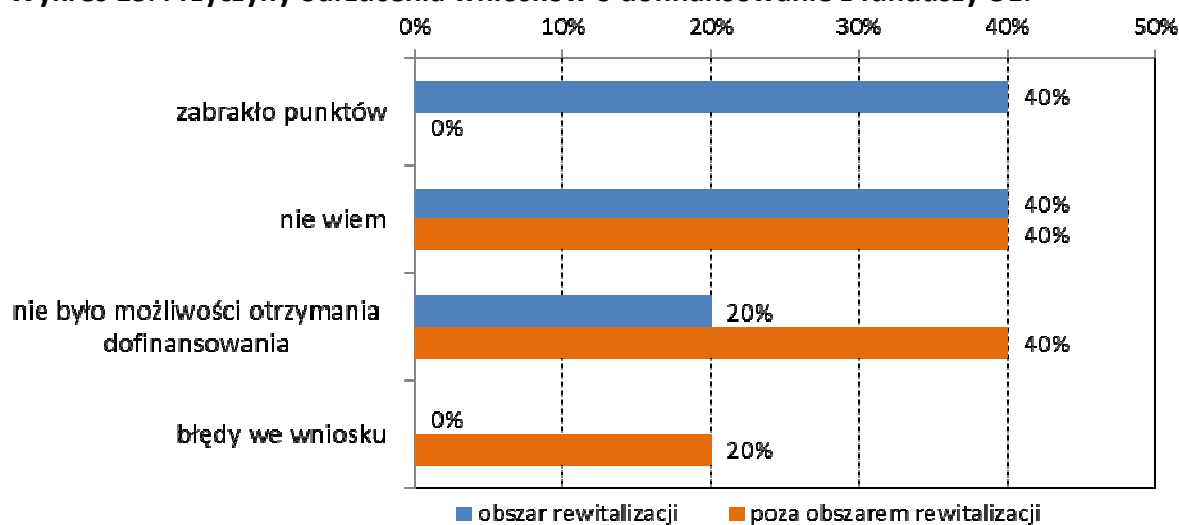
Wśród powodów, dla których część firm nie udało się uzyskać dofinansowania jako najbardziej wymierne przyczyny podawano zbyt małą liczbę punktów przyznanych na etapie oceny, jak również błędy, jakie popełnili wypełniając formularze. W większości przypadków respondenci nie wiedzieli dlaczego ich wnioski o dofinansowanie zostały odrzucone. W przypadku co trzeciego respondenta powodem był fakt nieprzystęgiwania wsparcia dla określonego podmiotu, prawdopodobnie chodzi o wiek właściciela firmy.

Wykres 14. Przyczyny niepodjęcia starań o pozyskanie środków na rozwój z funduszy UE.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

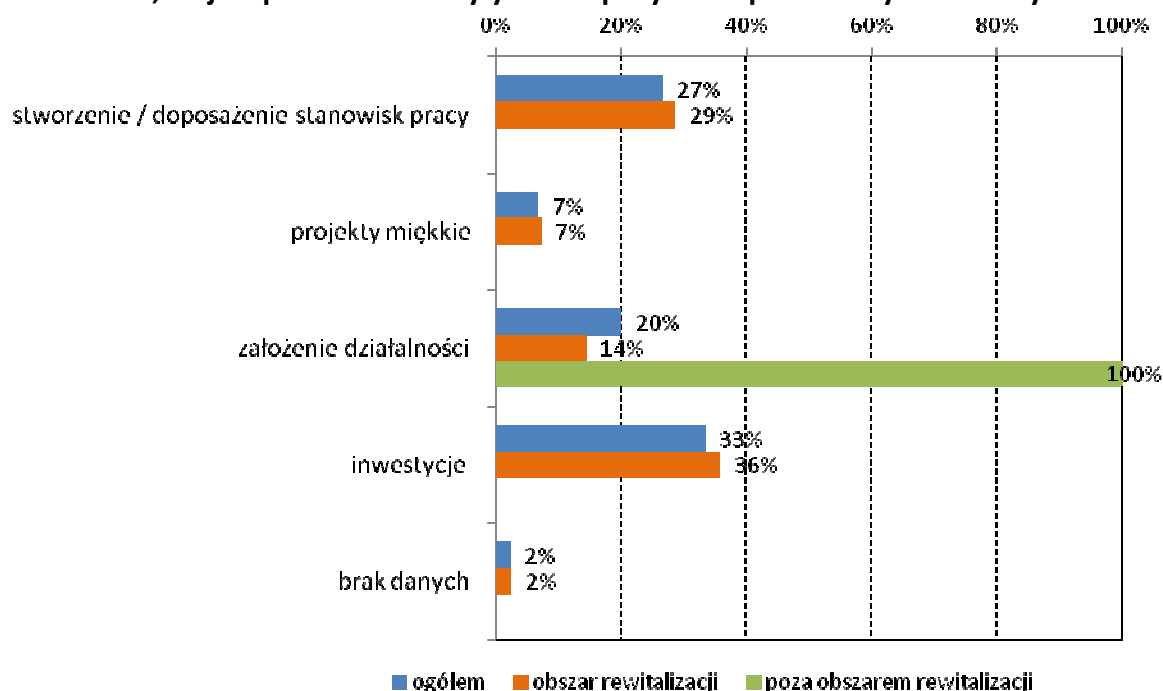
Wykres 15. Przyczyny odrzucenia wniosków o dofinansowanie z funduszy UE.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W przypadku uzyskania dofinansowania, było ono w większości przeznaczone na inwestycje oraz utworzenie bądź doposażenie miejsc pracy. W mniejszym stopniu na rozpoczęcie działalności.

Wykres 16. Cel, na jaki przeznaczone były środki pozyskane przez firmy z funduszy UE.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W kontekście przyszłych starań przedsiębiorstw o środki zewnętrzne można przyjąć dwa warianty rozwojowe:

- **w wariantcie pesymistycznym** prawdopodobne jest staranie się o środki na rozwój przez populację przedsiębiorstw, które dotychczas robiły to bezskutecznie oraz tych, które z różnych względów nie podejmowały takich starań. W drugim przypadku od populacji firm niestarájących się o dofinansowanie należy odliczyć te podmioty, które jako powód podawały brak potrzeby. Można bowiem przyjąć, że brak potrzeby korzystania ze środków zewnętrznych ma charakter trwały, zaś pozostałe z podawanych powodów niekorzystania ze wsparcia UE można niwelować odpowiednimi działaniami wspierającymi (np. promocją możliwości skorzystania ze wsparcia, pomocą w pisaniu wniosków, oferowaniu instrumentów zwrotnych z przeznaczeniem na finansowanie wkładu własnego etc.). W wariantcie pesymistycznym nie uwzględnia się ponadto firm, które skorzystały już ze wsparcia. Bazując na tych założeniach populacja przedsiębiorstw, która może w przyszłości starać się o wsparcie w postaci środków zewnętrznych wynosi 70% w przypadku Słupska i nieco mniej, bo 62% w przypadku przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego (wyliczenie obejmuje firmy, które starały się o wsparcie nieskutecznie oraz firmy, które się dotąd nie starały, z wyłączeniem tych, które jako powód podawały brak potrzeby). Odnosząc dane procentowe do liczby aktywnych podmiotów gospodarczych widniejących w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej uzyskamy populację firm potencjalnie

mogących być beneficjentami wsparcia ze środków zewnętrznych w przypadku Słupska na poziomie 5145 firm, w tym z obszaru rewitalizowanego 1860.

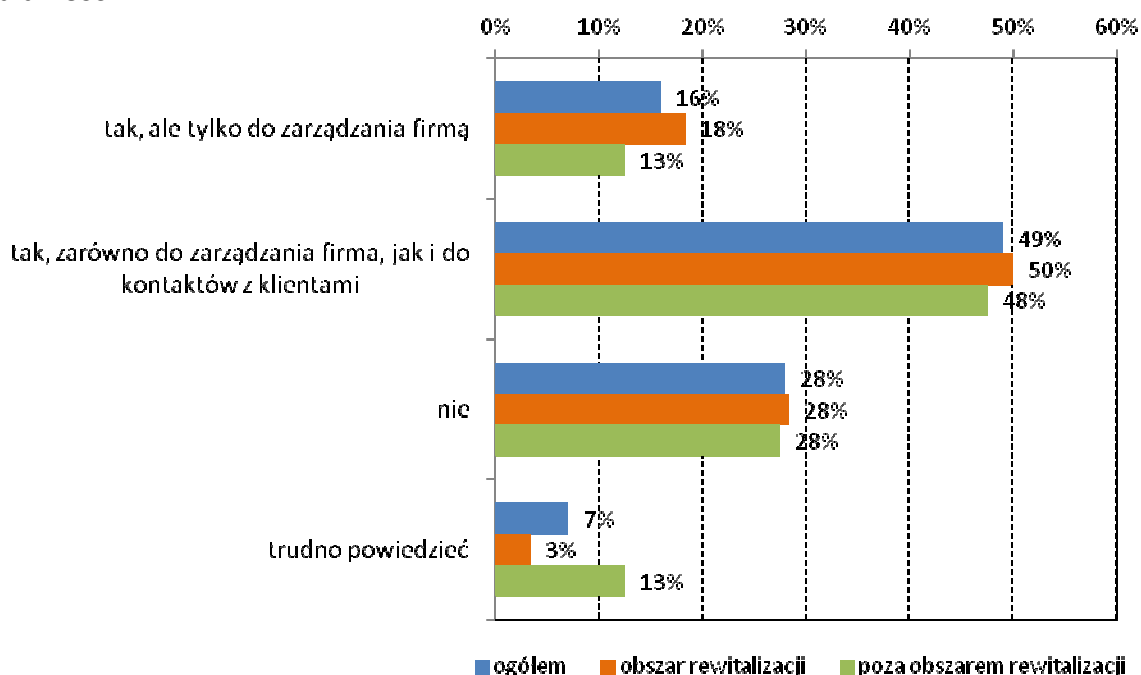
- w **wariacie optymistycznym** oprócz wyżej opisanych uwzględnia się również firmy, które już skorzystały ze wsparcia UE z przeznaczeniem na jakikolwiek cel. Bazując na takim założeniu populacja firm, które mogłyby ubiegać się o jakiekolwiek wsparcie powiększa się do 85% populacji firm, zarówno w przypadku Słupska, jak i obszaru rewitalizowanego. Przenosząc wartości procentowe na dane liczbowe podobnie jak w powyższym wariacie pesymistycznym, otrzymamy populację firm ze Słupska na poziomie 6247, w tym z obszaru rewitalizowanego 2549.

Oczywiście należy pamiętać, że są to jedynie szacunki bazujące na przyjętych wyżej założeniach. Wynikają one z potencjalnej otwartości firm na korzystanie ze środków zewnętrznych. Spełnienie tego warunku (wywołanie potrzeby ubiegania się o wsparcie zewnętrzne) będzie zależało zarówno od zakresu oferowanego wsparcia, jak też działań stymulujących korzystanie z możliwości ubiegania się o dofinansowanie ze środków zewnętrznych.

3.1.5. Wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych

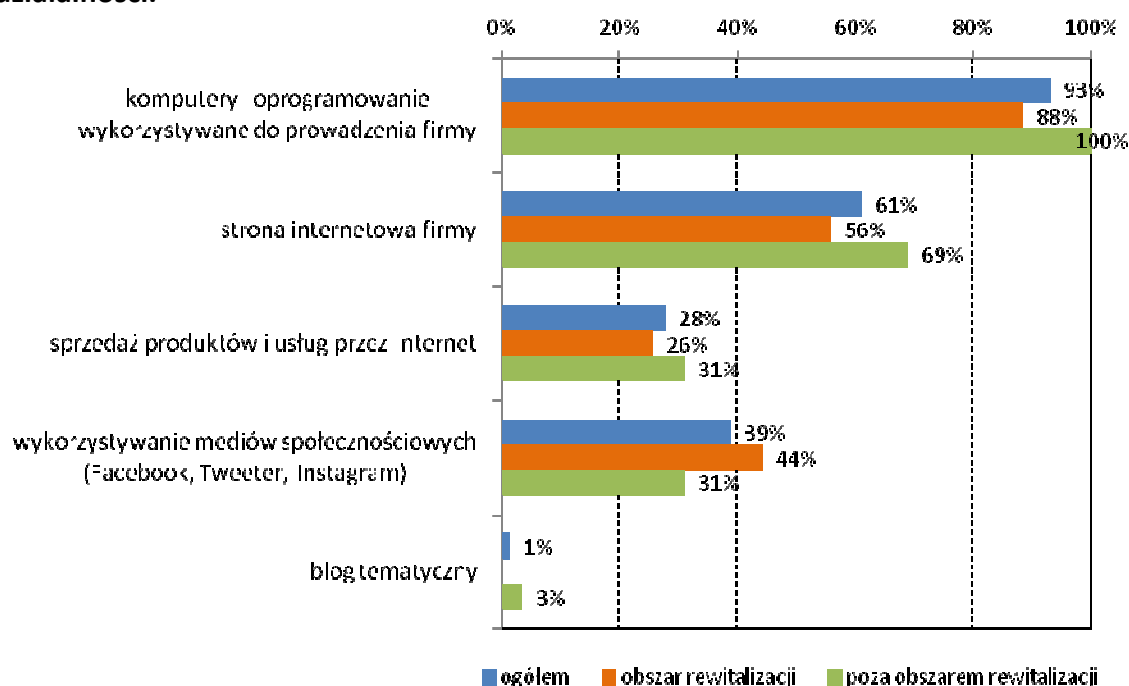
Jak wynika z poniższego zestawienia większość firm stosuje technologie informacyjne w bieżącym zarządzaniu działalnością firm. Co ważne, technologie te są stosowane nie tylko do zarządzania firmą, ale też do kontaktów z klientami. Świadczy to bardzo pozytywnie o potencjale przedsiębiorstw w tym zakresie i wysokiej świadomości wymogów i oczekiwań rynku, zwłaszcza młodych konsumentów.

Wykres 17. Stosowanie przez firmy nowoczesnych technologii informacyjnych w bieżącej działalności.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

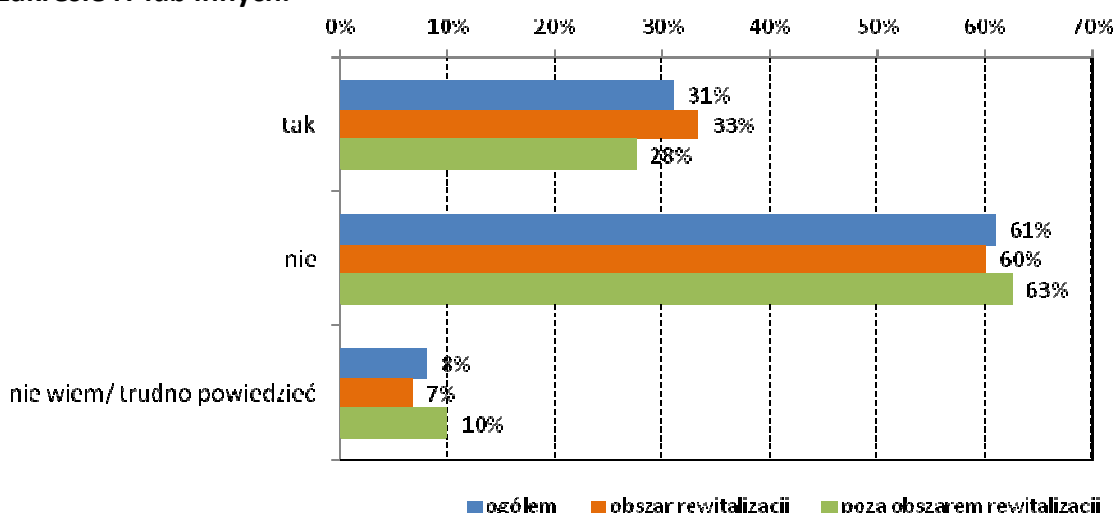
Wykres 18. Stosowanie przez firmy nowoczesnych technologii informacyjnych w bieżącej działalności.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Jeśli chodzi o rodzaje stosowanych technologii, to jest to przede wszystkim wykorzystywanie komputerów i oprogramowania do prowadzenia firmy, jak również prowadzenie strony internetowej. Bardziej aktywne działania polegające na wykorzystaniu internetowych kanałów sprzedaży produktów i usług czy wykorzystywaniu mediów społecznościowych, są rzadziej stosowane, choć wynik 44% firm z obszaru rewitalizowanego obecnych w mediach społecznościowych po raz kolejny (pierwszy raz przy okazji pozyskiwania środków z UE) dostarcza argumentu, że mamy do czynienia z populacją firm szukającą możliwości rozwoju, do których warto kierować działania aktywizujące.

Wykres 19. Potrzeby przedsiębiorstw w zakresie specjalistycznego wsparcia/szkoleń w zakresie IT lub innych.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Podczas pogłębionych rozmów respondenci w zasadzie potwierdzili dokonane wyżej obserwacje. Wskazali jednak, że bardziej zaawansowane są w tym względzie większe firmy, które stosują do zarządzania procesami systemy ERP. W mniejszych firmach do skutecznego zarządzania ich działalnością wystarcza w zasadzie tylko komputer z dostępem do internetu. Zwraca się przy tym uwagę, że Słupsk nie wyróżnia się najprawdopodobniej pod tym względem niczym od innych miast, gdzie jedni przedsiębiorcy będą bardziej od innych otwarci na stosowanie nowoczesnych technologii. Barierą czy też czynnikiem utrudniającym absorpcję innowacji może być wiek przedsiębiorców czy powiązane z nim określone przyzwyczajenie do prowadzenia działalności bez wykorzystania nowoczesnych środków komunikacji.

Średni i duże firmy, gdzie pracowników jest więcej. Gdzie zarządzanie wymaga trochę więcej pomocy, czyli gdzie nowoczesne technologie, dla uproszczenia aplikacja przypomni pracownikowi co miał zrobić a pracodawcy, co mógłby zrobić. Na firmę tak do pięciu osób to jest niepotrzebne.

IDI_P_POR

Tych, o których słyszałam to generalnie korzystają z tego. I myślę, że te osoby, które prowadzą działalność chcą to robić jak najlepiej, jak najefektywniej i korzystają z takich rzeczy [nowoczesnych technologii – przyp. autora] na różnym poziomie. (...) To są programy tak, zarówno takie podstawowe jak łączność internetowa, obsługa podatkowa, księgowa, ale też są to systemy do zarządzania czy planowania całą produkcją i zarządzania...

IDI_P_OR

Myślę, że w takim przyswajaniu nowej technologii taką barierą może być wiek przedsiębiorcy, bo właściciele rzadko są młodymi osobami. Z drugiej strony oni by bardzo chcieli, ale czasem, jest to po prostu przeszkoda, wiek, obawa przed nowym.

IDI_IOB_3

Jak zwykle, jak wszędzie. Mamy innowacyjne firmy, ale i mamy też tradycyjne, do których te wszystkie nowinki techniczne, innowacje mniej docierają. Ale myślę, że się niczym nie różnimy od innych miast.

IDI_IOB_2

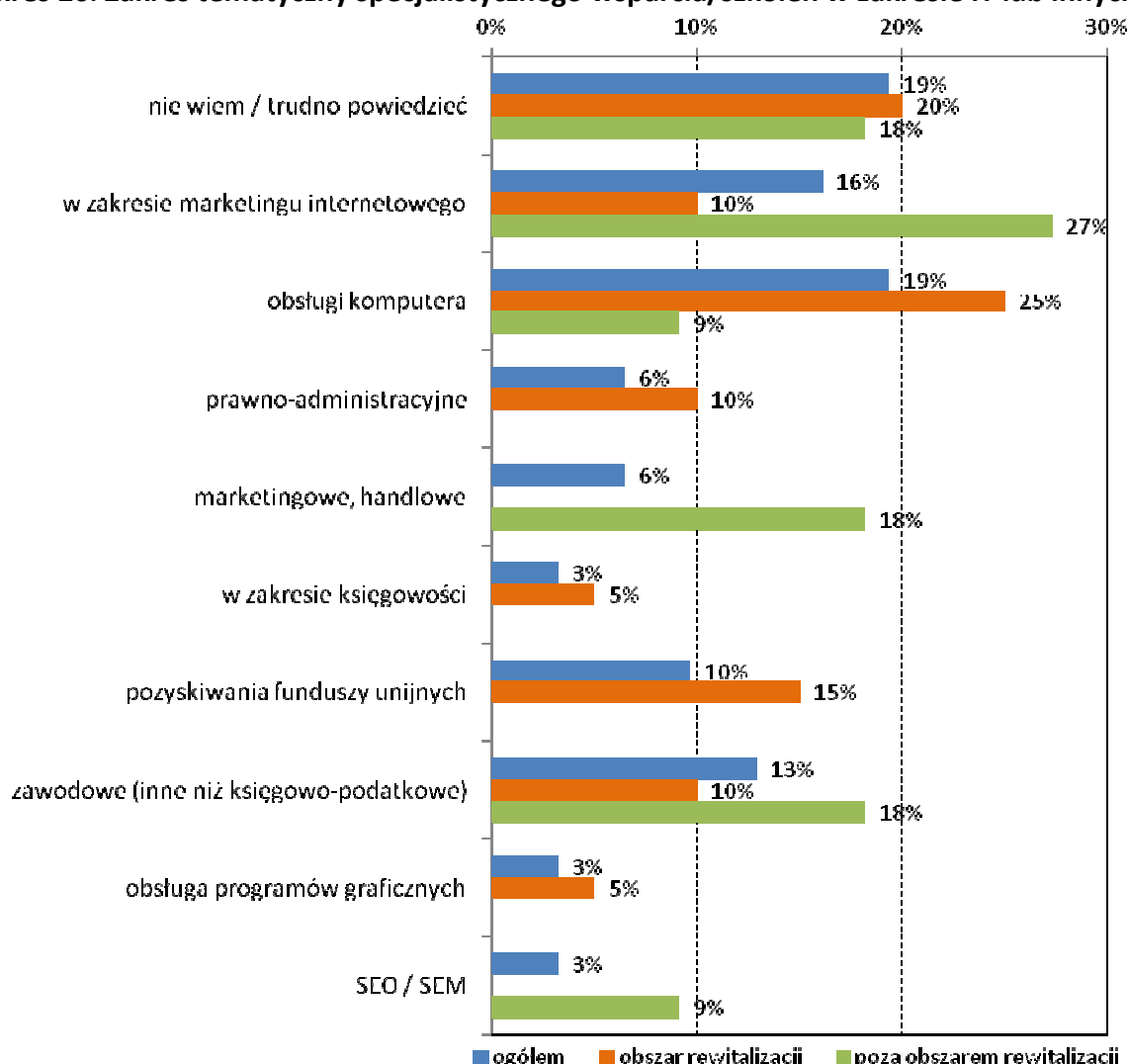
Mamy kontakt z przedsiębiorcami, którzy tylko i wyłącznie w nowych technologiach się poruszają i są bardzo otwarci. Natomiast też zdarzają się czasami osoby, które jakby od lat pracują, mają swój wypracowany model

prowadzenia firmy i tylko zamykają się w tym kręgu i nie chcą się otwierać na nowe technologie. Choć myślę, że to już jest rzadkość i raczej nawet jeżeli ktoś jest starszy i od wielu lat prowadzi biznes w jednym stylu, to myślę, że coraz częściej ludzie się na to otwierają. Wiedzą, że w nowych technologiach jest przyszłość.

IDI_IOB_5

Niezależnie od stosowanych w bieżącej działalności nowoczesnych technologii informacyjnych przedsiębiorcy zostali poproszeni o wyrażenie opinii w zakresie swoich potrzeb odnośnie specjalistycznego wsparcia lub szkoleń IT bądź innych. Okazuje się, że większość firm takich potrzeb nie wyraża. Co ważne wśród firm z obszaru rewitalizowanego odsetek podmiotów zainteresowanych szkoleniami jest wyraźnie wyższy niż na pozostałym obszarze Słupska (33% wobec 28%).

Wykres 20. Zakres tematyczny specjalistycznego wsparcia/szkoleń w zakresie IT lub innych.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Jeśli chodzi o zakres tematyczny szkoleń, to wskazuje się na trzy podstawowe grupy:

- w zakresie marketingu internetowego,

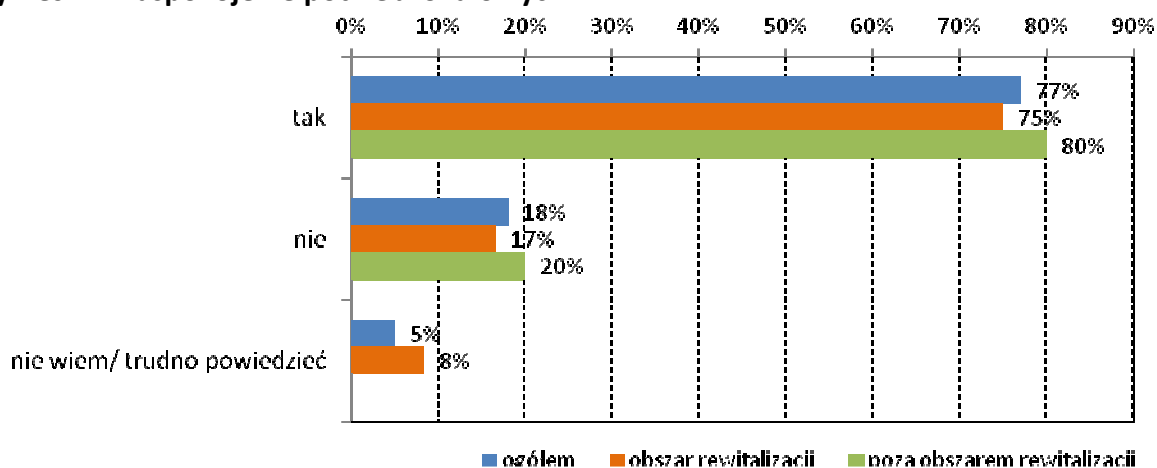
- obsługi komputera i programów komputerowych,
- zawodowe (inne niż księgowo-podatkowe) oraz
- w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych.

Ten ostatni aspekt jest zwłaszcza popularny wśród przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego. Ci przedsiębiorcy również częściej oczekują wsparcia w zakresie szeroko rozumianej informatyzacji działalności. Obsługą komputera, marketingiem internetowym czy obsługą programów graficznych zainteresowanych jest w sumie 40% przedsiębiorców z tego obszaru. Skierowanie do nich tego rodzaju kompleksowej oferty (kompleksowej w znaczeniu obejmowania różnych wątków i zagadnień stosowania komputerów i internetu w zarządzaniu firmą i sprzedażą produktów) mogłoby spotkać się z dużym zainteresowaniem ze strony potencjalnych odbiorców. Względnie dużym odsetkiem wskazań przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego, większym od średniej dla Słupska, cieszą się także szeroko rozumiane szkolenia księgowe czy prawno-administracyjne. Może to wynikać z faktu, że lokuje się tu coraz więcej nowych firm, o małym doświadczeniu w zarządzaniu przedsiębiorstwem, w przypadku których orientacja w dość skomplikowanych zagadnieniach prawno-podatkowych jest jeszcze niewielka.

3.1.6. Potrzeby lokalowe firm

W zakresie potrzeb lokalowych firm przedsiębiorcy wykazali umiarkowane zainteresowanie. Trzy czwarte przedsiębiorców uczestniczących w badaniu uważa swoje potrzeby w tym zakresie za zaspokojone. Jedynie co 5-6 respondent (18% w skali Słupska i 17% w obszarze rewitalizowanym) wskazał na możliwość pozyskania przestrzeni na potrzeby swojej działalności.

Wykres 21. Zaspokojenie potrzeb lokalowych firm.

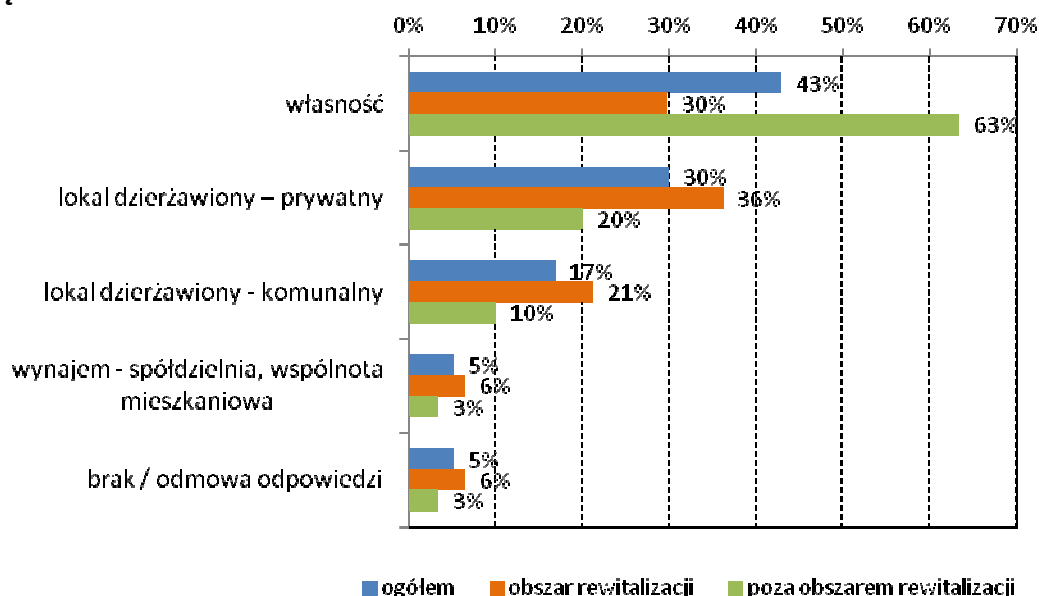

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Zaspokojenie potrzeb lokalowych może wynikać z faktu, że w większości przedsiębiorcy posiadają swoje lokale na własność. Podstawowa jednak różnica, jaka zachodzi pomiędzy firmami działającymi na obszarze rewitalizowanym, a pozostałą częścią Słupska polega na większym udziale lokali dzierżawionych, głównie od właścicieli prywatnych. Tego rodzaju

formę własności wskazało w sumie 57% przedstawicieli firm z obszaru rewitalizowanego. Istnieje zatem po stronie firm gotowość do ponoszenia tego rodzaju opłat dzierżawnych, a ich obniżenie w wyniku polityki władz miasta zmierzającej do aktywizacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizowanego może spotkać się z przychylnym odbiorem ze strony przedsiębiorców.

Wykres 22. Formy własności lokali, w których przedsiębiorcy prowadzą swoją działalność gospodarczą.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W kontekście potrzeb lokalowych trzeba wskazać, że zgodnie z opiniami respondentów już teraz istnieje podaż możliwych do wykorzystania przestrzeni lokalowych. Problemem w chwili obecnej jest zbyt mały potencjał miejsca do prowadzenia działalności gospodarczych, co sprawia, że znaczna część pojawiających się w różnych miejscach nowych firm po jakimś czasie kończy działalność.

Myślę, że przestrzeni raczej nie brakuje. Jest sporo też lokali takich do wynajęcia, pustostanów, które już od jakiegoś czasu są nieużytkowane.

IDI_P_OR_2

Są takie miejsca i zjawisko jest dla mnie bardzo zaskakujące i dziwne, ponieważ coraz więcej miejskich lokali jest pustych. Wiem też od osób, które prowadziły działalność w takich lokalach i to przez wiele lat, że zrezygnowały z powodu wysokich czynszów, a w tej chwili mam informacje, że te lokale są wystawione do sprzedaży. I efekt jest taki, że w centrum miasta jest ileś takich lokali przy różnych ulicach. Przy ul. Mostnika jest już kilka punktów wolnych zupełnie.

IDI_P_PR_1

Jest mnóstwo lokali, które stoją puste. Dużo lokali należy do prywatnych właścicieli, którzy również zakończyli działalność i teraz przeznaczają ją na wynajem i też nie mogą znaleźć najemców. Miasto próbuje, miasto chce. Wydaje mi się jednak, że stawki, które miasto proponuje są za wysokie do możliwości czy powiedzmy do perspektyw prowadzenia pewnych działalności.

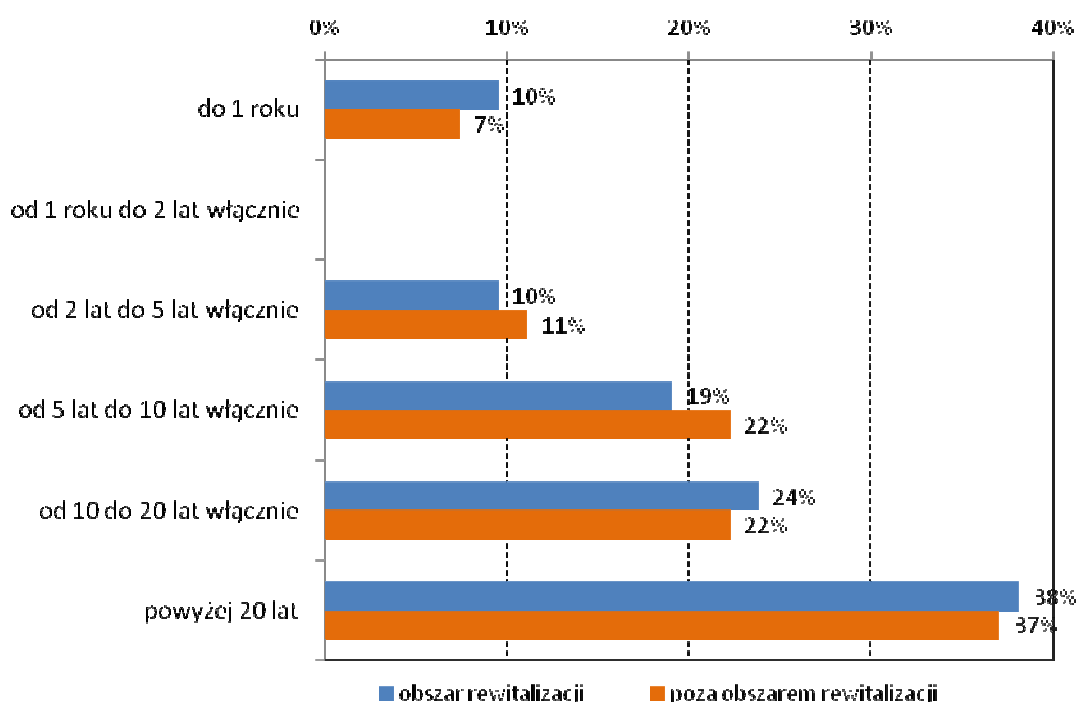
IDI_P_OR_3

3.2. Analiza jednoosobowych działalności gospodarczych

Jednym z celów prowadzonego badania było poddanie analizie jednoosobowych działalności gospodarczych działających na obszarze rewitalizowanym. Celem wyraźniejszego ukazania ewentualnych różnic zagadnienie to nie zostało uwzględnione jako część wcześniej prowadzonej analizy. Dodatkowo prowadzone będzie analizowanie poszczególnych zagadnień w porównaniu do pozostałej części Słupska. Większość spośród przeprowadzonych wywiadów (69 na 100) została zrealizowana właśnie z przedstawicielami jednoosobowych działalności gospodarczych, przy czym 60% firm tej wielkości, które wzięły udział w badaniu ma swoją siedzibę na obszarze rewitalizacji. Ponieważ wielkość firmy nie miała znaczenia przy doborze próby, taki stan proporcji pomiędzy obszarem rewitalizowanym a pozostałą częścią Słupska można uznać za wyznacznik tego, że większość z tego rodzaju jednoosobowych (rodzinnych) firm działa właśnie w centrum miasta, w tym na obszarze objętym rewitalizacją.

Jak widać na poniższym wykresie firmy jednoosobowe na obszarze rewitalizacji cechują się nieco dłuższym stażem funkcjonowania na rynku. Jest to różnica niewielka, tym niemniej w przedziałach >10 lat mamy przewagę firm z obszaru rewitalizowanego, podczas gdy w grupie firm o krótszym stażu przeważają firmy z pozostałej części Słupska.

Wykres 23. Czas funkcjonowania na rynku jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

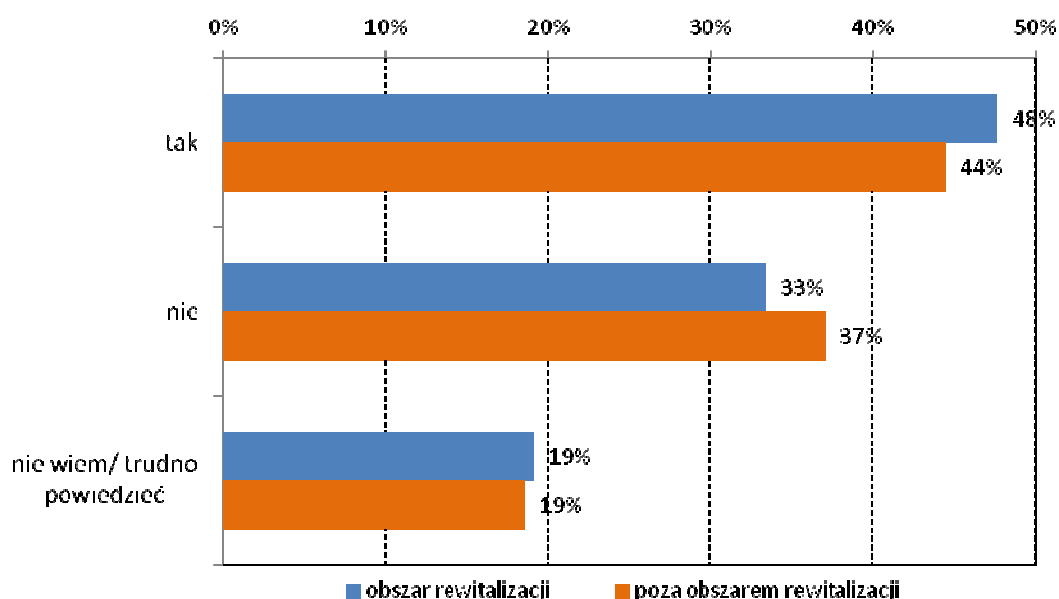

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Ciekawych spostrzeżeń dostarcza analiza odpowiedzi przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych w kontekście oceny Słupska jako miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej. Okazuje się, że firmy zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym częściej niż pozostałe odbierają Słupsk pozytywnie. Świadczy to o korzystnym potencjale

centralnej części miasta jako przestrzeni społeczno-gospodarczej. W sytuacji nadania obszarowi nowych czy też odnowionych funkcji, korzystne oddziaływanie przestrzeni na komfort prowadzonej tam działalności gospodarczej może ulec poprawie. Można bowiem założyć, że zwiększone zainteresowanie słupszczyzan odwiedzaniem tego miejsca może przełożyć się na wzrastające obroty tamtejszych przedsiębiorców i wzrost pozytywnego nastawienia do klimatu gospodarczego panującego w Słupsku.

Wykres 24. Ocena Słupska jako dobrego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej wg przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

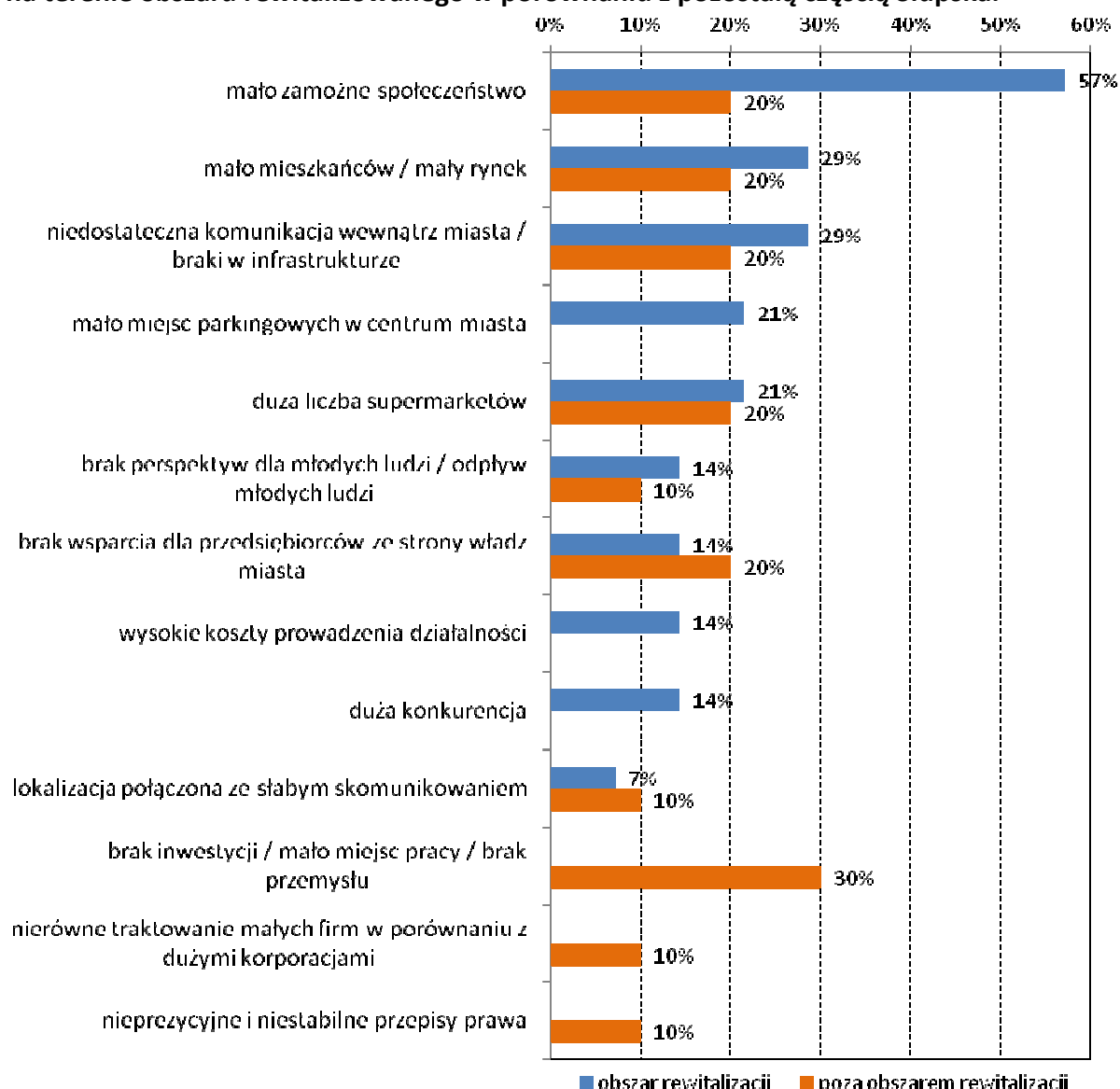

Ź

ródło: wywiady z przedsiębiorcami

W przypadku osób, które negatywnie oceniały Słupsk, pojawiało się szereg wskazań nawiązujących głównie do niskiego potencjału ekonomicznego mieszkańców Słupska i niewielkiego rynku. Oczywiście oceny wielkości rynku mogą być np. pochodną malejącej liczby klientów korzystających z usług danej firmy, tym niemniej zrewitalizowanie przestrzeni miejskiej i zwiększenie w ten sposób liczby potencjalnych odbiorców oferty przedsiębiorstw zlokalizowanych w szeroko rozumianym centrum Słupska mogłoby zmienić tego rodzaju oceny. Przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego wyraźnie częściej niż pozostałych dotyczy problem niedostatków w infrastrukturze czy braku miejsc parkingowych. Zwłaszcza to ostatnie zagadnienie wybrzmiewa niezwykle często przy różnych wypowiedziach odnoszących się do problemów i barier rozwoju przedsiębiorczości. Wśród innych przyczyn, które przedsiębiorcy z obszaru rewitalizowanego podawali częściej niż inni, można jeszcze wymienić nawiązania do dużej konkurencji, w tym ze strony supermarketów. W mniejszym stopniu natomiast wskazuje się na negatywny wpływ lokalizacji

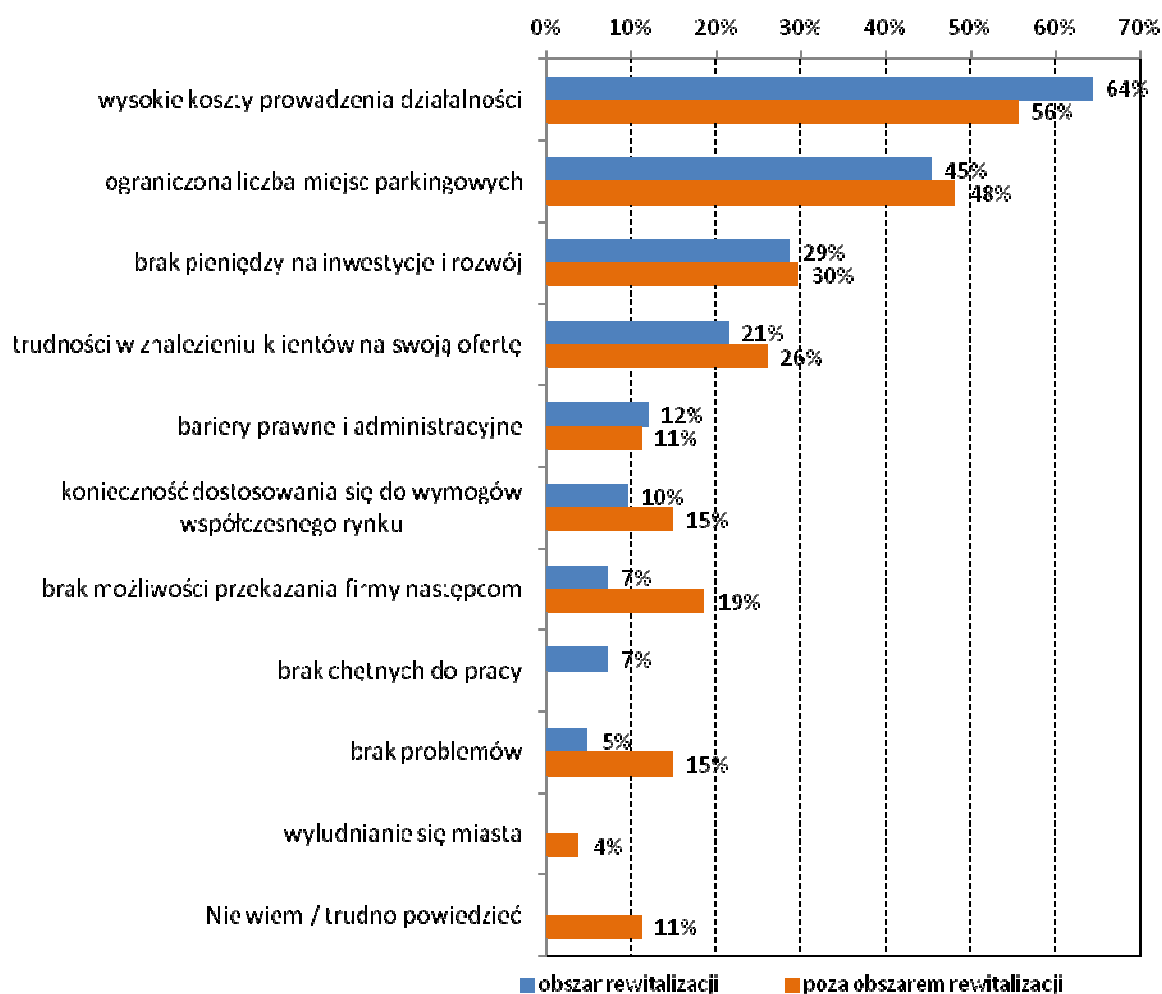
Wykres 25. Przyczyny negatywnych ocen Słupska jako dobrego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej wg przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Jeśli chodzi o bariery prowadzenia działalności, to dla jednoosobowych działalności gospodarczych są to przede wszystkim wysokie koszty jej prowadzenia. To ta kategoria, oprócz trudności wynikających ze znalezienia osób do pracy, jest wskazywana częściej przez przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego niż pozostałych. Co ciekawe, miejsca parkingowe, jakkolwiek istotne w kontekście problemów, to jednak częściej były wskazywane przez przedsiębiorców spoza obszaru rewitalizacji, co może wynikać z tego, że swoją oceną zgłaszali także jako konsumenci odwiedzający tę część Słupska.

Wykres 26. Bariery prowadzenia działalności gospodarczej wg przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

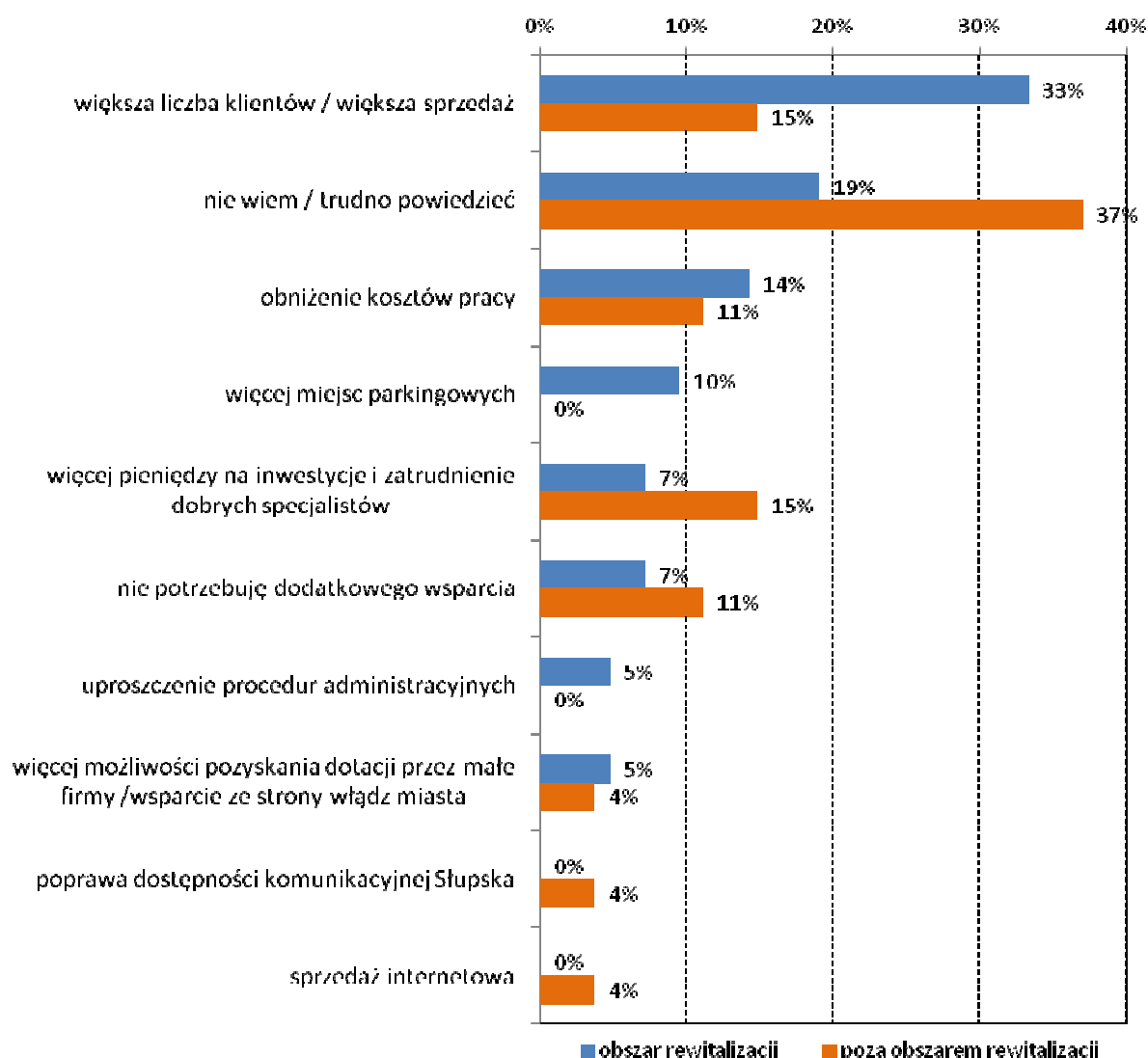

Źr

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W kontekście ewentualnych szans rozwoju działalności gospodarczej mamy w przypadku przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego podawaną jako podstawową kwestię zwiększonej liczby klientów. Można przyjąć, że co do istoty zamierzenia związane z rewitalizacją centrum Słupska zmierzają do uczynienia tej przestrzeni częściej odwiedzanej, toteż podstawowy postulat przedsiębiorców zostanie tym samym spełniony. Pojawiają się także, choć wyraźnie rzadziej inne kwestie, jak chociażby problem zbyt wysokich kosztów pracy, którego zniwelowanie jednak, o czym już wspomniano, leży poza zasięgiem oddziaływania lokalnych władz samorządowych. Jedynym narzędziem, jakie jest tu możliwe do zastosowania są ulgi lub zwolnienia z podatków lokalnych albo opłat czynszowych (w przypadku wynajmu lokali komunalnych). Co dziesiąty przedsiębiorca szans rozwojowych upatruje w uporządkowaniu kwestii miejsc parkingowych.

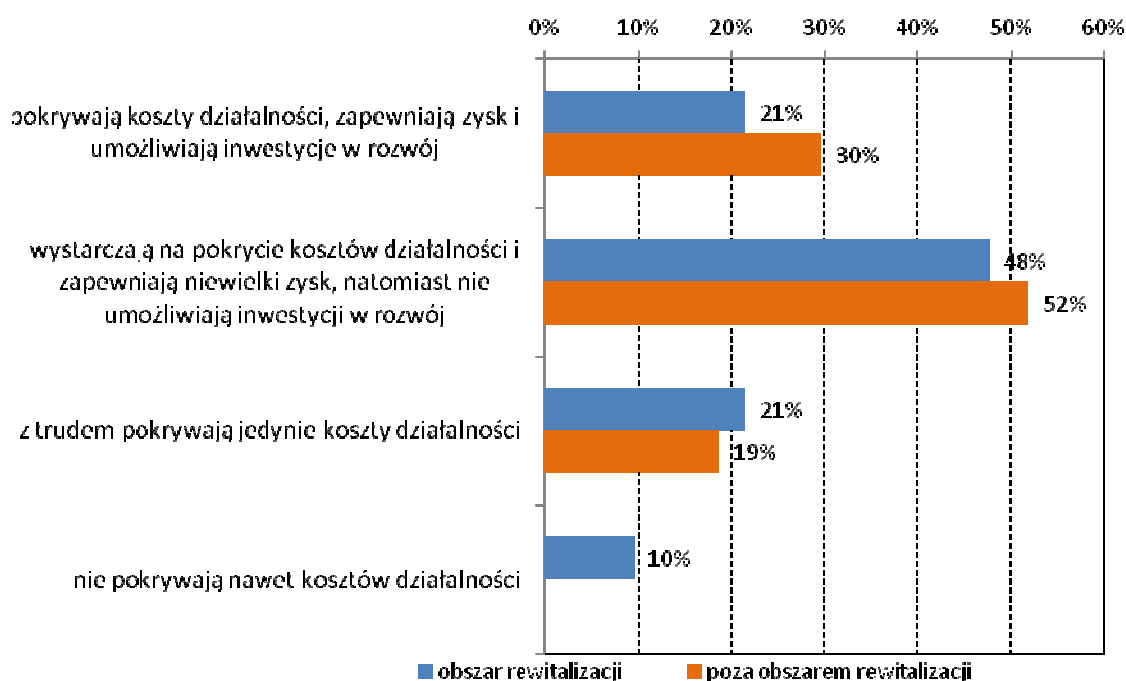
Wykres 27. Szanse dla rozwoju działalności gospodarczej wg przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Patrząc na deklarowany poziom dochodów deklarowanych przez jednoosobowe działalności gospodarcze widać, że działania rewitalizacyjne mogą dla miejscowych przedsiębiorców być kluczowe w odniesieniu do ich kondycji finansowej. Okazuje się bowiem, że wypadają one gorzej niż firmy z pozostałej części Słupska. Choć w większości przypadków (48%) wystarczają na pokrycie kosztów i dają niewielki zysk, to jednak częściej niż w przypadku porównywanej grupy wystarczają co najwyżej na pokrycie kosztów. Oczywiście biorąc pod uwagę staż rynkowy firm można przyjąć, że oceny są przejaskrawione, tym niemniej każde działanie wspierające napływ klientów do centrum Słupska i tamtejszych przedsiębiorców na pewno przyniesie pozytywny efekt w obszarze przychodowym firm. Dodatkowo warto zwrócić uwagę, że na obszarze rewitalizacji zaszły w dużo większym stopniu niekorzystne zmiany w poziomie dochodów (więcej firm zadeklarowało ich spadek). Co prawda wzrost dochodów również nastąpił relatywnie częściej, jednak skala zmian jest mniejsza niż w przypadku zadeklarowanego spadku w ich poziomie.

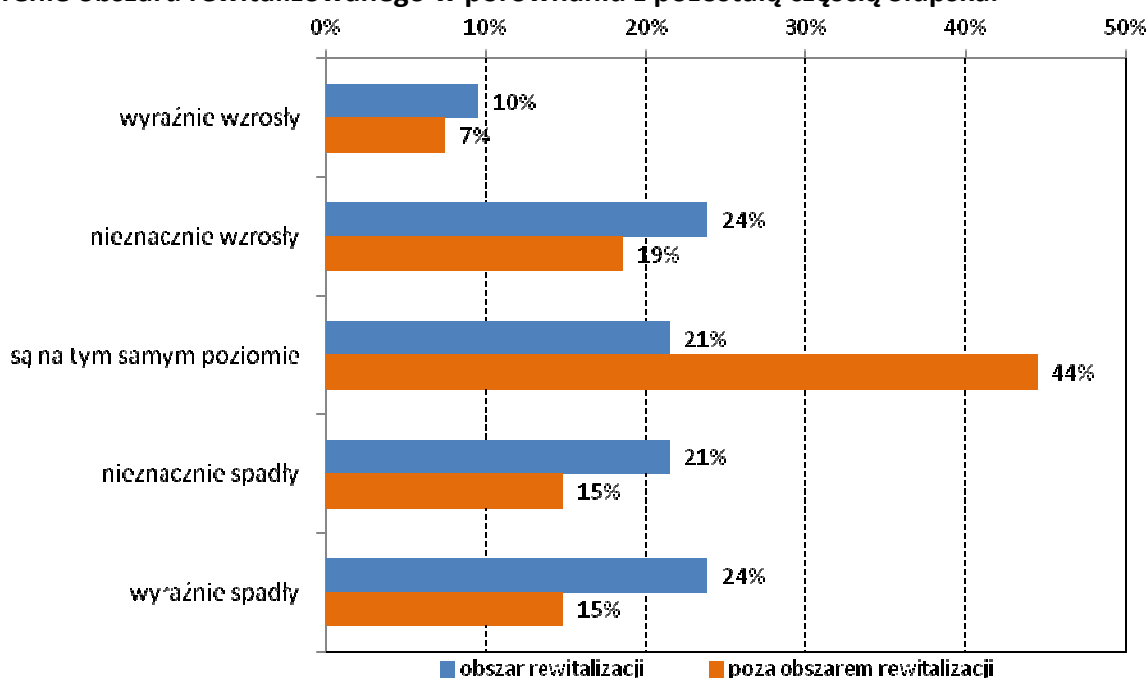
Wykres 28. Poziom dochodów jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Ź

ródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 29. Zmiany w poziomie dochodów jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

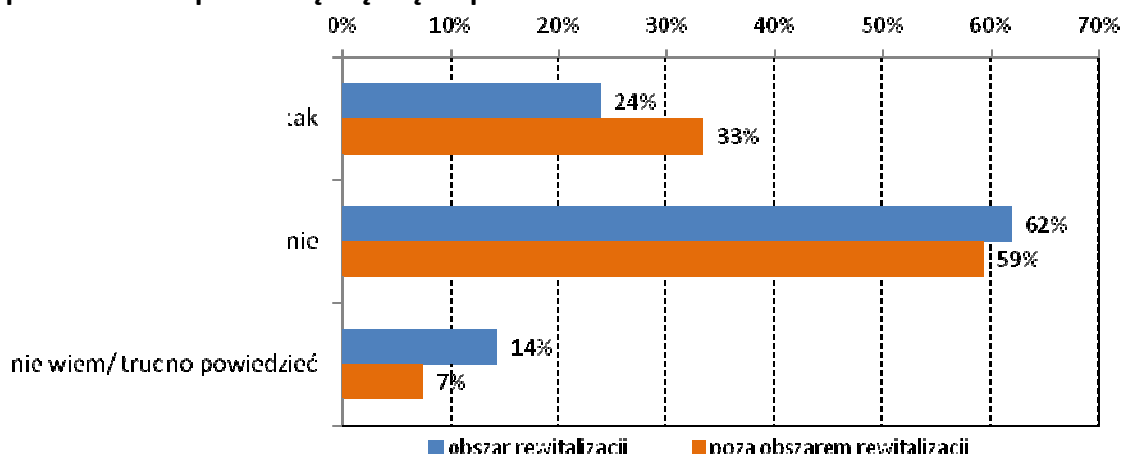
Ź

ródło: wywiady z przedsiębiorcami

Lokalizacja w centrum miasta powoduje, że lokalni przedsiębiorcy nie mają raczej problemu z dostępem do pracowników. Wcześniej co prawda, przy okazji omawiania problemów i barier rozwoju działalności gospodarczej, pojawiły się przeciwstawne sugestie, tym niemniej wtedy zapewne uwzględniano w odpowiedziach kryterium jakościowe, tj. kwalifikacje kandydatów. Tezę tę zdaje się potwierdzać spektrum powodów, jakie są podawane przez przedsiębiorców jako przyczyny problemów z pozyskaniem pracowników.

Najczęściej podawane są właśnie niewystarczające kwalifikacje, choć jednocześnie istnieje świadomość tego, że oferowane niskie płace odstraszałyby dobrze wykwalifikowanych kandydatów. Wskazuje się też na problem związany z brakiem chęci podjęcia zatrudnienia.

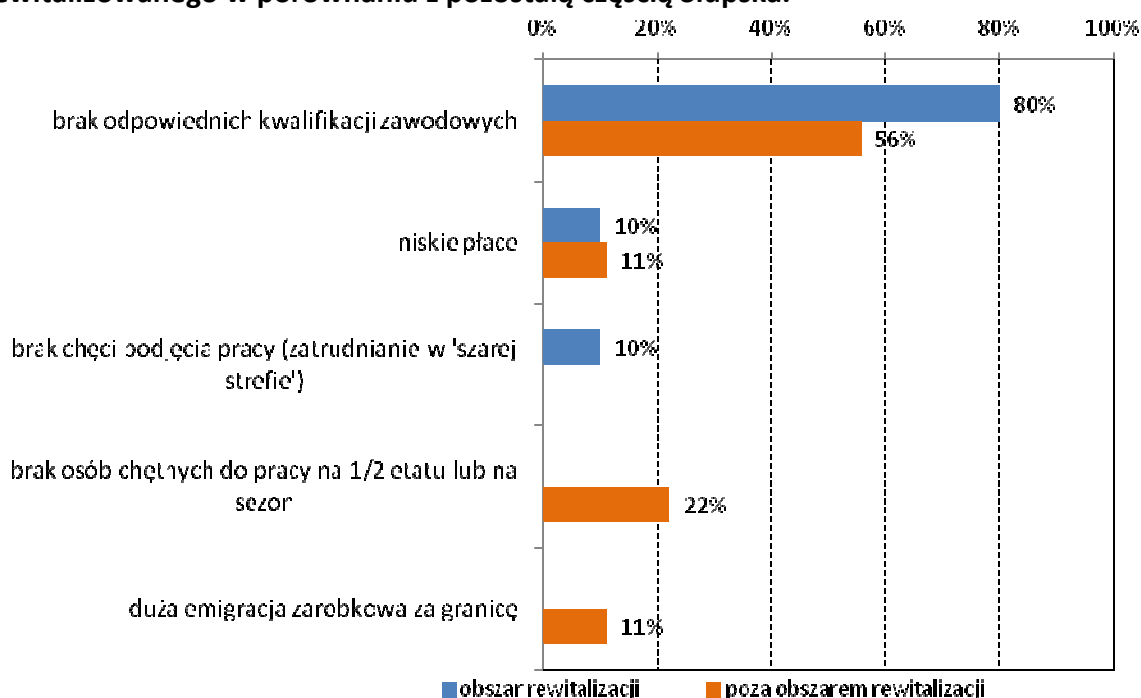
Wykres 30. Problemy z pozyskaniem pracowników deklarowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło:

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 31. Przyczyny problemów z pozyskaniem pracowników deklarowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

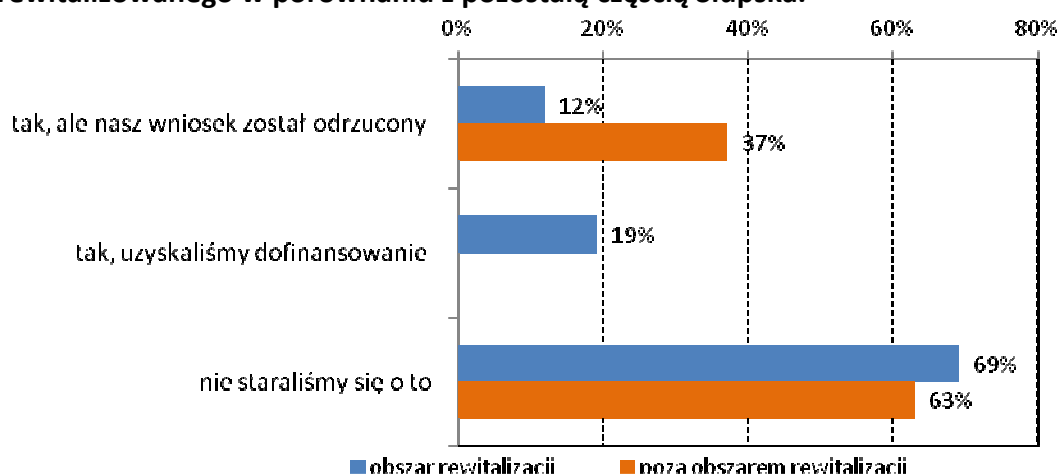
Źródło:

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Jak pokazują poniższe wyniki przedsiębiorcy prowadzący jednoosobową działalność na obszarze rewitalizowanym są relatywnie bardziej aktywni w skutecznym pozyskiwaniu środków na rozwój z funduszy UE. Co prawda sumarycznie to pozostali przedsiębiorcy częściej aplikowali (w 37%), ale nieskutecznie. Dodatkowo większość firm z obszaru

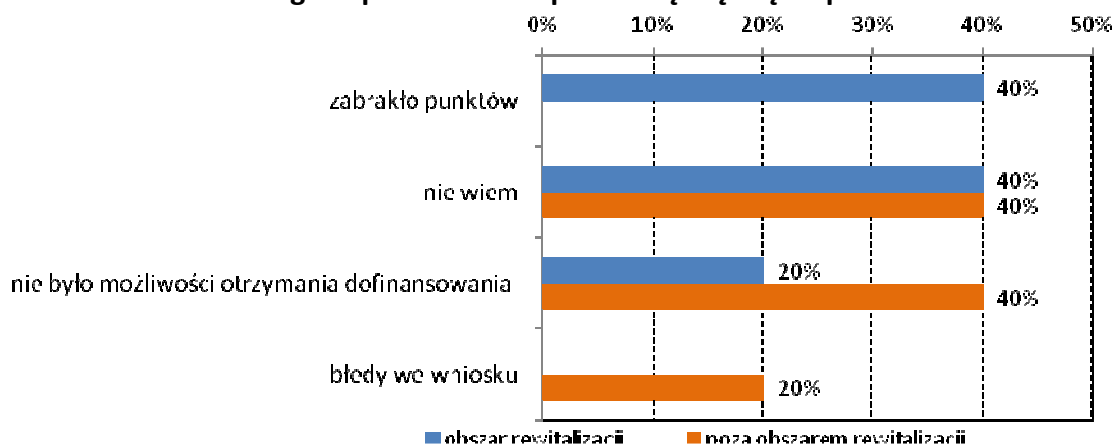
rewitalizowanego nie podejmowała takich starań. Wśród podawanych powodów dominowała zbyt mała liczba uzyskanych punktów, z czego można wnioskować, że aplikacje były przygotowane nie dość starannie.

Wykres 32. Podejmowanie starań o pozyskanie środków na rozwój z funduszy UE deklarowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

ródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 33. Przyczyny odrzucenia wniosku o przyznanie środków na rozwój z funduszy UE deklarowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

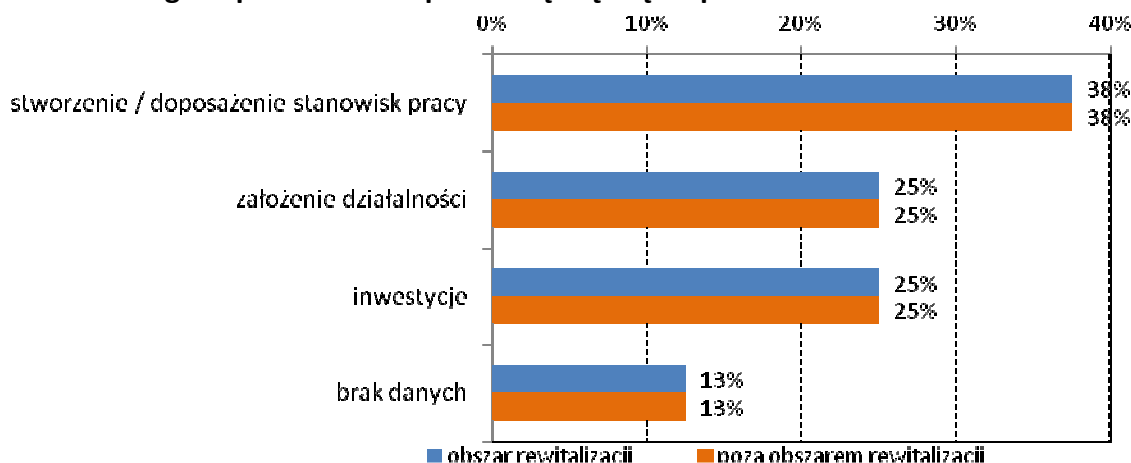

dło: wywiady z przedsiębiorcami

Wśród celów, na jakie przeznaczone było pozyskiwane dofinansowanie nie występują w zasadzie żadne różnice pomiędzy przedsiębiorcami z obszaru rewitalizowanego i pozostałymi. Występują one natomiast w przypadku przyczyn, dla których przedsiębiorcy nie podejmowali starań. W przypadku obszaru rewitalizowanego główne powody mają charakter finansowy (brak możliwości pokrycia wkładu własnego), brak wiedzy na temat istniejących możliwości oraz nieumiejętność przygotowania wniosku. Pozytywnym aspektem jest to, że w mniejszym stopniu niż poza obszarem rewitalizowanym występował brak stosownej potrzeby. Wydaje się więc, że wsparcie przedsiębiorców np. poprzez pomoc przy wypełnianiu wniosków (np. szkolenia w tym zakresie) czy zapewnienie możliwości

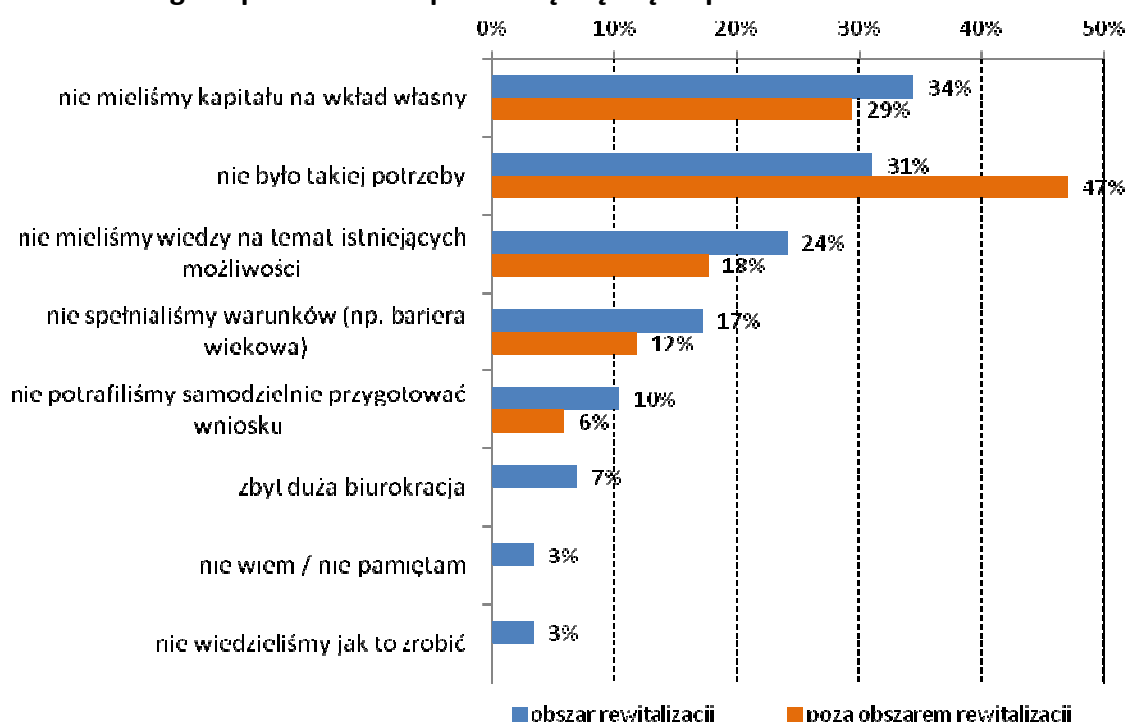
finansowania wkładu własnego (np. instrumenty zwrotne) mogłoby w znaczący sposób zwiększyć ich partycypację w zakresie korzystania ze środków UE czy jakiegokolwiek innego zewnętrznego finansowania.

Wykres 34. Cel pozyskania środków na rozwój z funduszy UE deklarowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 35. Przyczyny braku starań o pozyskanie środków z funduszy UE deklarowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

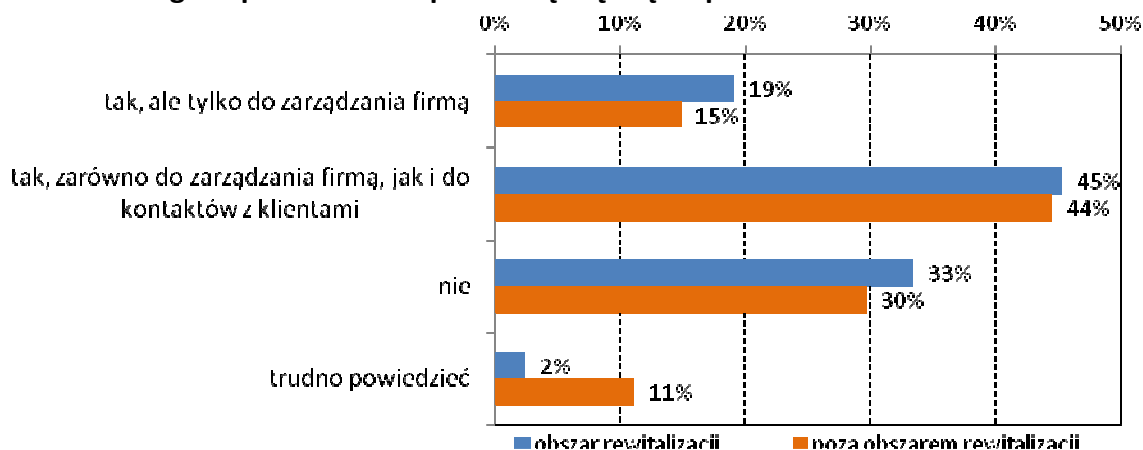

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Pozytywnym aspektem korzystnie mówiącym o potencjale rozwojowym przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego jest poziom stosowania przez nich nowoczesnych technologii i innowacyjnych metod zarządzania. Jak widać na poniższych wykresach częściej niż pozostali

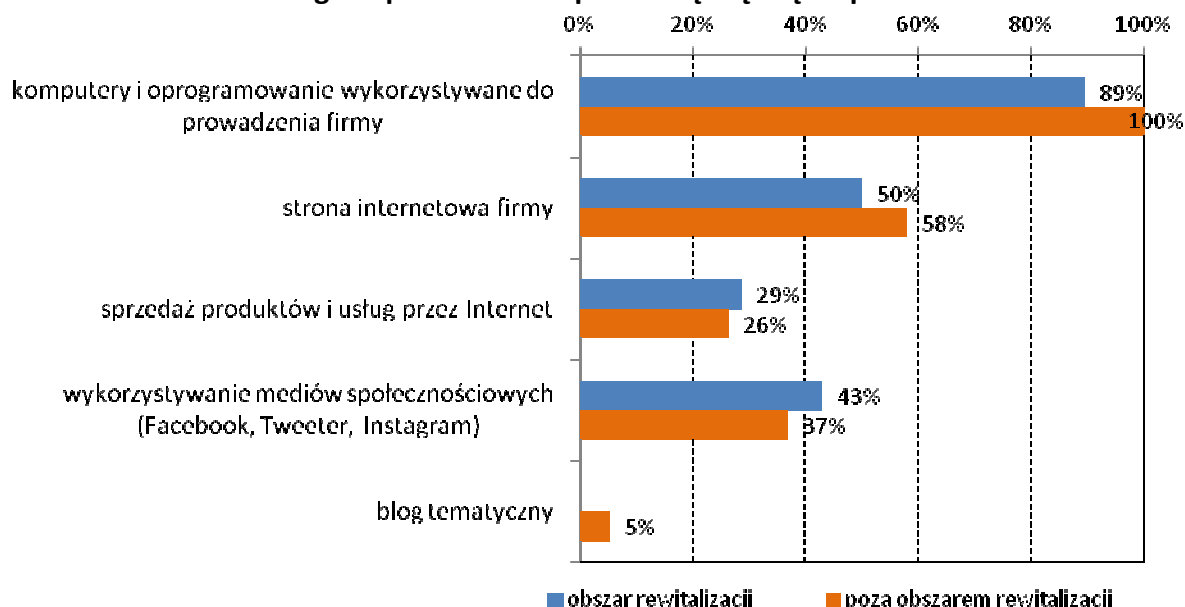
przedsiębiorcy stosują wspomniane technologie do różnych celów związanych z zarządzaniem. Na uwagę zasługuje ponadto, że na obszarze rewitalizowanym przedsiębiorcy częściej wykorzystują internetowe kanały sprzedaży oraz media społecznościowe.

Wykres 36. Stosowanie nowoczesnych technologii i innowacyjnych metod zarządzania przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 37. Rodzaje nowoczesnych technologii i innowacyjnych metod zarządzania stosowane przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

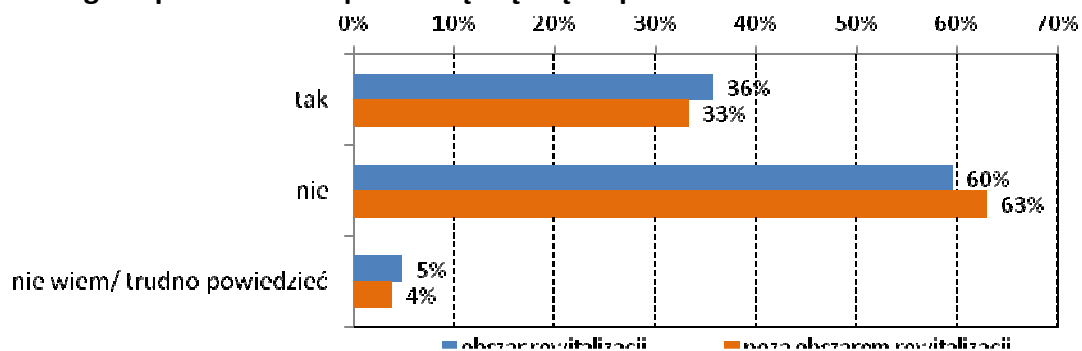

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Na obszarze rewitalizowanym przedsiębiorcy wykazują także nieznacznie częściej zainteresowanie szkoleniami z zakresu IT lub innymi. Świadczy to o ich otwartości na zmiany mające wesprzeć rozwój ich firm i dostosowanie się do potrzeb rynku. Najczęściej pożądane są szkolenia z zakresu obsługi komputera, pozyskiwania środków unijnych (to zagadnienia

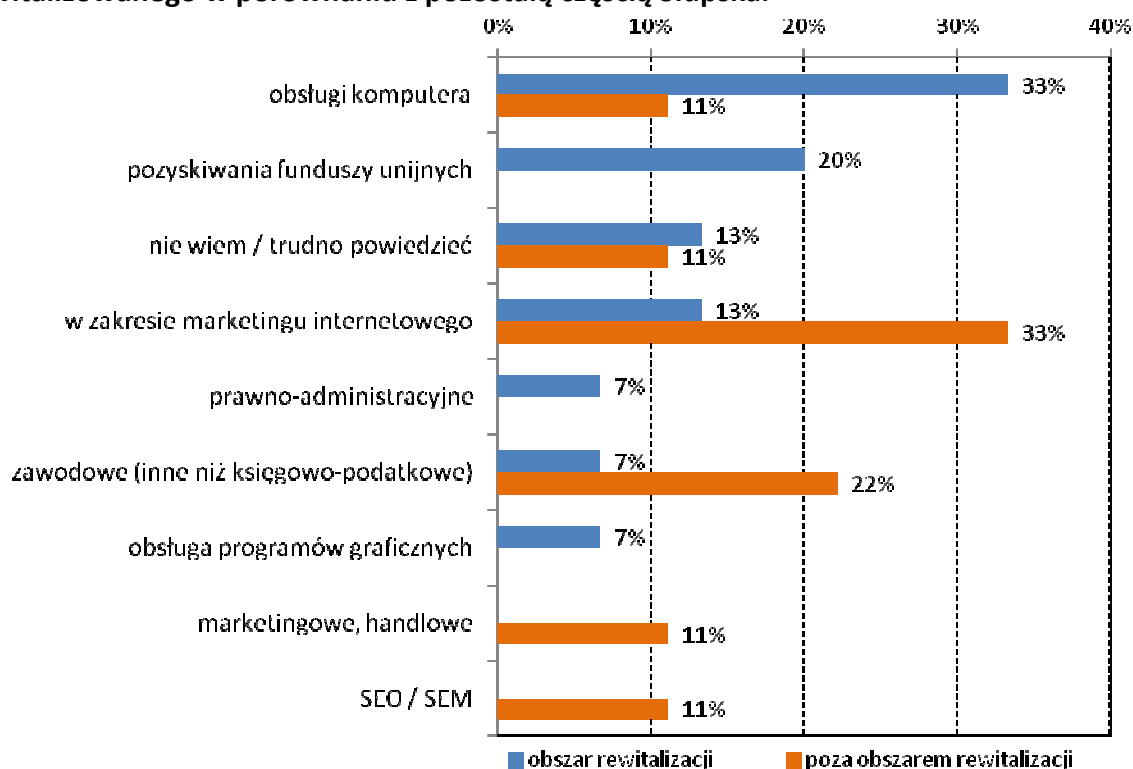
istotne w kontekście analizowanych wcześniej przyczyn niestaranja się bądź nieskuteczności w pozyskaniu środków UE) oraz marketingu internetowego.

Wykres 38. Potrzeba specjalistycznych szkoleń w zakresie IT i innym deklarowana przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 39. Tematy specjalistycznych szkoleń w zakresie IT i innym wskazywany przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

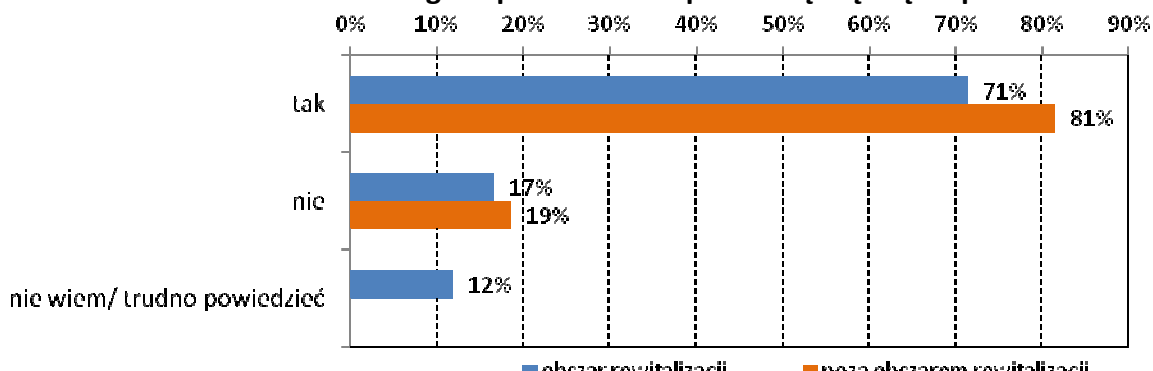

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

W przypadku przedsiębiorców prowadzących jednoosobowe działalności, jakkolwiek większość ma w swojej ocenie zaspokojone potrzeby lokalowe, to jednak w przypadku obszaru rewitalizowanego występuje to w mniejszym stopniu niż w pozostałej części Słupska. Dodatkowo jak wynika z badania, tylko co trzecia firma posiada lokal na własność, a pozostałe dzierżawią lokale, w większości od właścicieli prywatnych lub spółdzielni/wspólnot mieszkaniowych. Taki rozkład danych sugeruje, że interesująca oferta

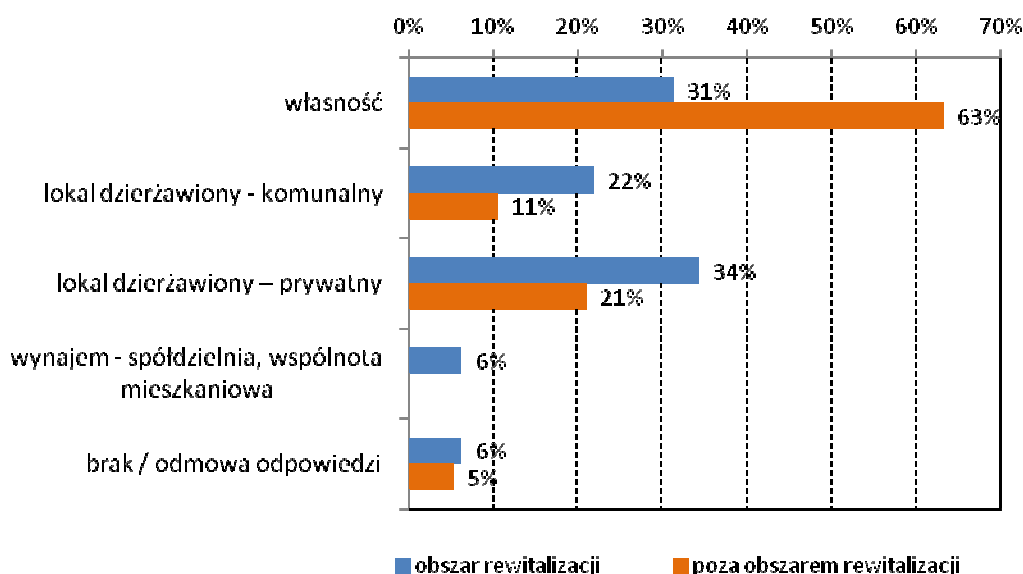
wynajmu lokali skierowana do przedsiębiorców ze strony władz miasta mogłaby się spotkać z dużym zainteresowaniem.

Wykres 40. Zaspokojenie potrzeb lokalowych jednoosobowych działalności gospodarczych na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

Wykres 41. Formy własności lokali, w których prowadzone są jednoosobowe działalności gospodarcze na terenie obszaru rewitalizowanego w porównaniu z pozostałą częścią Słupska.

Źródło: wywiady z przedsiębiorcami

3.3. Analiza SWOT firm w obszarze rewitalizowanym

Jednym z celów badania było przeprowadzenie analizy SWOT przedsiębiorstw działających na terenie Słupska. Została opracowana na podstawie wyników będących efektem analizy

danych zastanych oraz efektów wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami przedsiębiorstw.

ATUTY	SŁABE STRONY
- Firmy z obszaru rewitalizowanego relatywnie rzadziej wskazują na niewystarczającą liczbę klientów jako barierę w rozwoju ich działalności, ale jednocześnie jest to główny czynnik upatrywany jako szansa na rozwój. - Na obszarze rewitalizacji przedsiębiorcy zanotowali w ostatnich 3 latach wyższy niż w pozostałej części Słupska wzrost dochodów (nieznaczny lub wyraźny). - Firmy z obszaru rewitalizacji rzadziej doświadczają problemów z pozyskaniem pracowników. - Firmy z obszaru rewitalizacji, włączając w to jednoosobowe działalności gospodarcze, wykazują większą aktywność w skutecznym pozyskiwaniu i aplikowaniu o środki na rozwój z funduszy UE. - Częściej niż na pozostałym obszarze Słupska firmy z obszaru rewitalizacji stosują technologie informatyczne zarówno do prowadzenia działalności, jak i kontaktów z klientami. - Wyższe niż w innych częściach Słupska otwarcie firm na wykorzystywanie mediów społecznościowych. - Wysoki poziom stosowania nowoczesnych technologii i innowacyjnych metod zarządzania przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych. - Lokalizacja obszaru rewitalizacji – centrum miasta i jego dość dobre skomunikowanie z resztą miasta oraz duży potencjał do rozwoju przestrzeni społeczno-kulturalnej.	- Słaba kondycja ekonomiczna firm z obszaru rewitalizowanego – relatywnie częściej wskazują na poziom dochodów z trudem starczający na pokrycie kosztów działalności. Wyraźnie rzadziej także, w porównaniu z pozostałymi obszarami Słupska, osiągają dochody pozwalające na inwestycje w dalszy rozwój. - W kontekście przyczyn nieubiegania się o środki na rozwój pochodzące z funduszy UE firmy z obszaru rewitalizowanego relatywnie częściej wskazują na posiadanie niewystarczających kompetencji w tym zakresie (brak wiedzy, brak umiejętności przygotowania wniosku). - Mniejszy niż w pozostałej części Słupska poziom zaspokojenia potrzeb lokalowych przedsiębiorców prowadzących jednoosobowe działalności gospodarcze. - Mała siła nabywcza mieszkańców obszaru rewitalizowanego. - Niska jakość zagospodarowania przestrzeni publicznej. - Mało miejsc aktywności społecznej.

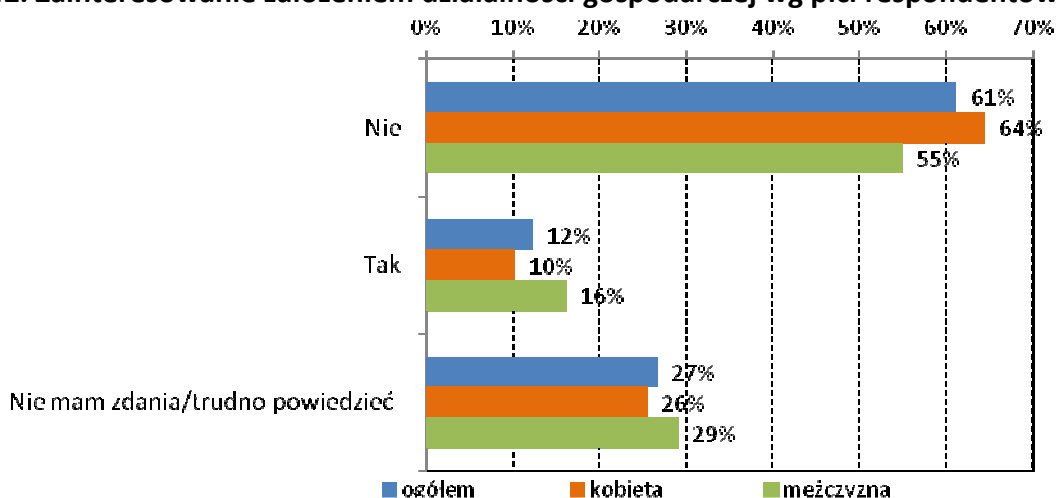
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Zmniejszający się poziom bezrobocia w Słupsku, co pozytywnie wpływa na siłę nabywczą konsumentów. • Wyższe niż na pozostałym obszarze Słupska zainteresowanie stosowaniem nowych technologii do zarządzania firmami. • Mniejszy niż na pozostałym obszarze odsetek firm zawieszających działalność gospodarczą (obszar rewitalizacji stwarza firmom relatywnie więcej szans na przetrwanie na rynku). • Koncentracja w obszarze rewitalizowanym branż skupionych na świadczeniu usług dla ludności – duży potencjał dla kształtowania funkcji społecznej obszaru, jako miejsca zaspokajania potrzeb konsumenckich mieszkańców Słupska. • Wyższa niż w pozostałych częściach miasta oceny Słupska jako dobrego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej. • Większe zainteresowanie udziałem w specjalistycznych szkoleniach (w tym przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych), głównie z zakresu wykorzystania komputerów oraz pozyskiwania środków UE. • Pozytywny odbiór Słupska jako dobrego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych. • Upatrywanie przez przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych szans rozwojowych dla firm w zwiększeniu liczby klientów, co w kontekście rozwoju	• Niechętna postawa mieszkańców obszaru rewitalizowanego wobec zakładania działalności gospodarczej. • Malejąca na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat liczba przedsiębiorstw (zwłaszcza osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą), zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i przeliczeniu na 1000 mieszkańców. • Zmniejszająca się liczba mieszkańców Słupska, co jest równoznaczne ze zmniejszaniem się potencjału rynku. • Zagrożenie ze strony sieci handlowych dla funkcjonowania firm zajmujących się handlem (relatywnie częściej na te obawy wskazują właśnie przedstawiciele firm z obszaru rewitalizowanego). • Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych utrudniająca dostęp do obiektów usługowych zlokalizowanych w obszarze rewitalizowanym klientom zmotoryzowanym. • Niekorzystne zmiany zachodzące w poziomie dochodów jednoosobowych działalności gospodarczych działających na terenie obszaru rewitalizowanego.

obszaru rewitalizowanego daje nadzieję na poprawę efektywności działania firm w sytuacji realizacji zamierzeń rewitalizacyjnych • Niższy niż w pozostałej części Słupska udział przedstawicieli jednoosobowych działalności gospodarczych osób deklarujących brak potrzeb w kontekście uzasadnień dla niepodejmowania starań o pozyskiwanie środków UE	
---	--

3.4. Analiza postaw przedsiębiorczych mieszkańców obszaru rewitalizowanego

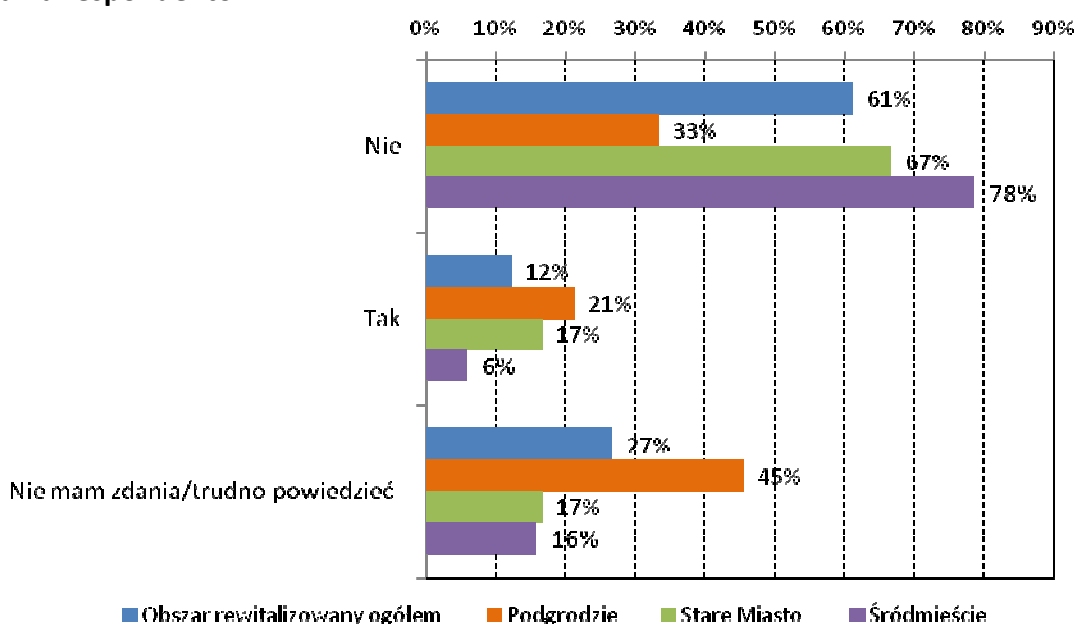
W ramach diagnozy prowadzonej na potrzeby wyznaczania obszaru rewitalizacji postawiono sobie za cel zbadanie postaw i opinii mieszkańców wobec obszaru rewitalizowanego, w tym postaw przedsiębiorczych. Badanie obejmowało tylko mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Okazuje się, że większość z nich nie wyraża zainteresowania założeniem swojej działalności gospodarczej. Gotowość do prowadzenia własnego biznesu relatywnie częściej wyrażają przy tym mężczyźni, zaś biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania – mieszkańcy Podgrodzia i Starego Miasta. W ich przypadku wskazania są wyraźnie wyższe od średniej dla całego obszaru rewitalizowanego.

Wykres 42. Zainteresowanie założeniem działalności gospodarczej wg płci respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

Wykres 43. Zainteresowanie założeniem działalności gospodarczej wg miejsca zamieszkania respondentów.

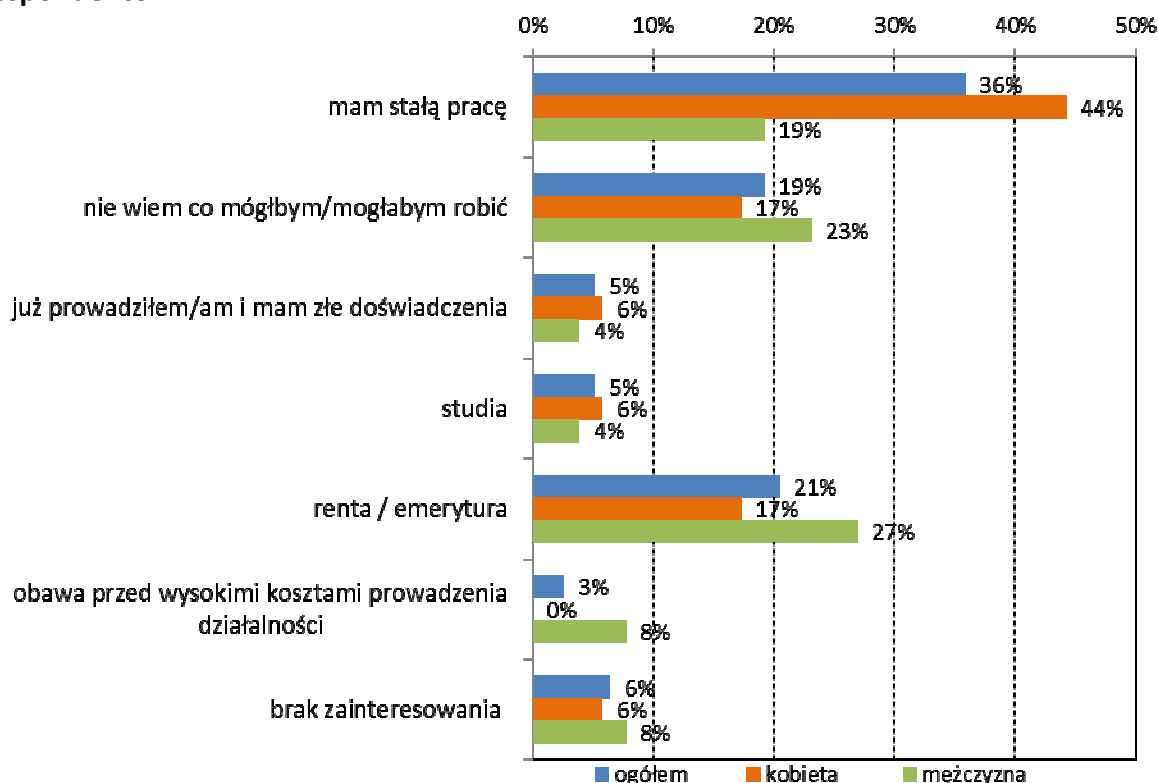

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

W ramach swojej działalności mieszkańcy wskazali spektrum działań, których struktura pokrywa się co do zakresu z obecną strukturą gospodarczą obszaru rewitalizowanego. Wskazuje się bowiem na zainteresowanie prowadzeniem usług gastronomicznych, pośrednictwa nieruchomości czy biura turystycznego. Pojawiają się równie pomysły na prowadzenie biura księgowego czy zakładu krawieckiego, przy czym nie ma wyraźnej tendencji w kierunku określonego rodzaju działalności gospodarczej.

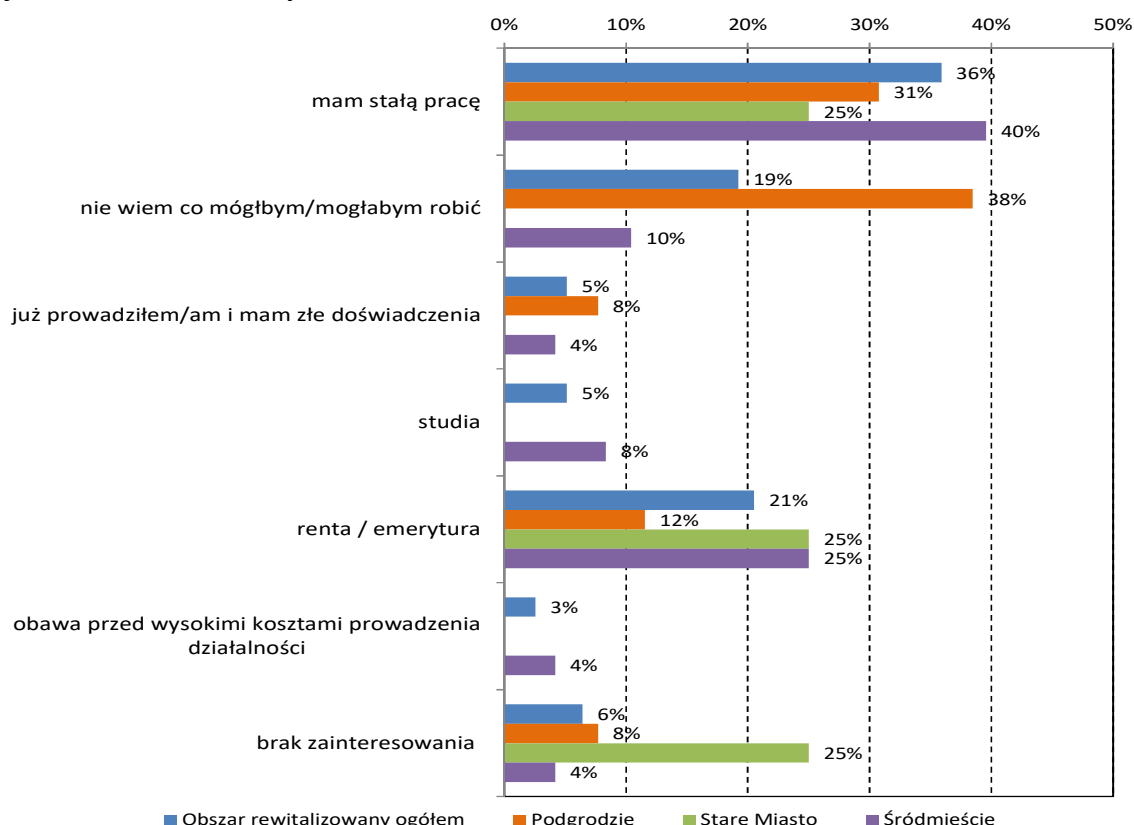
Jako powody braku zainteresowania założeniem swojej działalności gospodarczej podaje się głównie fakt posiadania przez respondentów stałej pracy, ale też wiele osób po prostu nie jest zainteresowanych samodzielnymi działaniami biznesowymi (być może zresztą właśnie z uwagi na pracę etatową). Wiele osobom brakuje także pomysłu na to, co mogliby robić w ramach swojej działalności, a część mieszkańców uczestniczących w badaniu to osoby w wieku emerytalnym bądź pobierające renty. Z oczywistych powodów (wiek oraz stały dochód) osoby te nie są zainteresowane podejmowaniem działalności gospodarczej.

Wykres 44. Przyczyny braku zainteresowania założeniem działalności gospodarczej wg płci respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

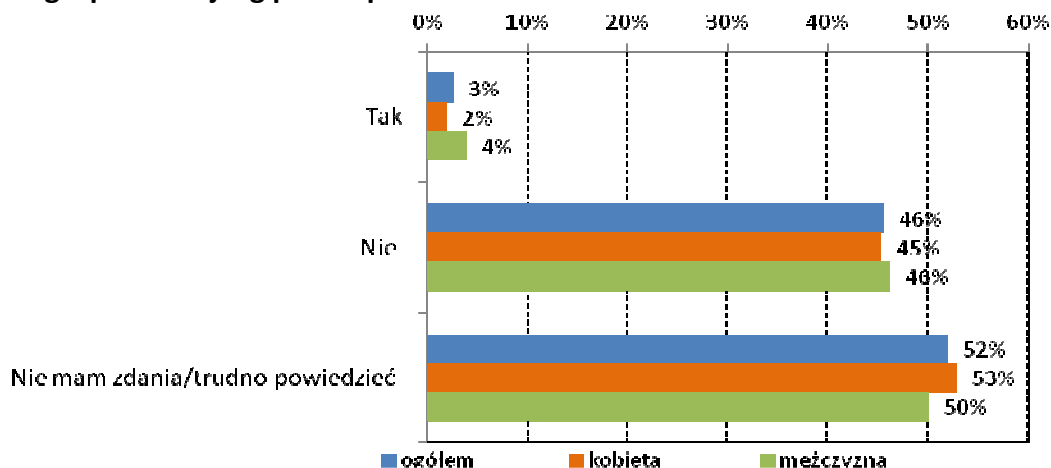
Wykres 45. Przyczyny braku zainteresowania założeniem działalności gospodarczej wg miejsca zamieszkania respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

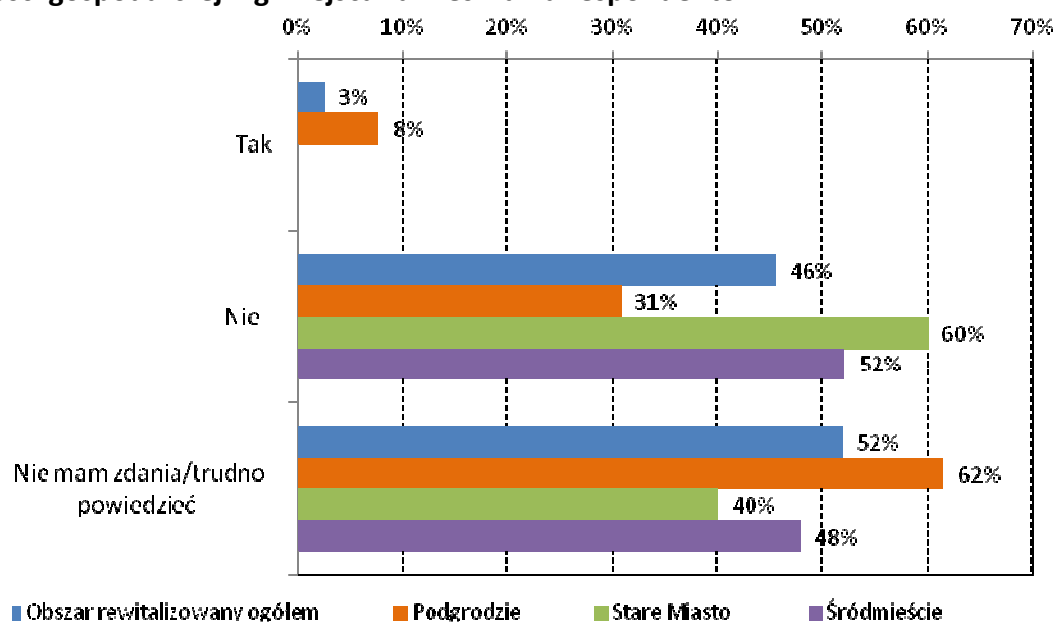
Dla znacznej części mieszkańców uczestniczących w badaniu i deklarujących brak gotowości do podjęcia działalności gospodarczej na terenie obszaru rewitalizowanego działania rewitalizacyjne nie stanowiłyby zachęty do zmiany zdania. Choć jednocześnie większość osób nie potrafi jednoznacznie określić swojego stanowiska, co może wynikać z tego, że nie do końca wiedzą z czym będą się wiązać działania rewitalizacyjne. Ponownie większą gotowość do zmiany zdania wyraziły kobiety, ale też mieszkańcy Podgórza (wykres 24 i 25).

Wykres 46. Kompleksowa rewitalizacja centrum Słupska jako zachęta do podjęcia tam działalności gospodarczej wg płci respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

Wykres 47. Kompleksowa rewitalizacja centrum Słupska jako zachęta do podjęcia tam działalności gospodarczej wg miejsca zamieszkania respondentów.

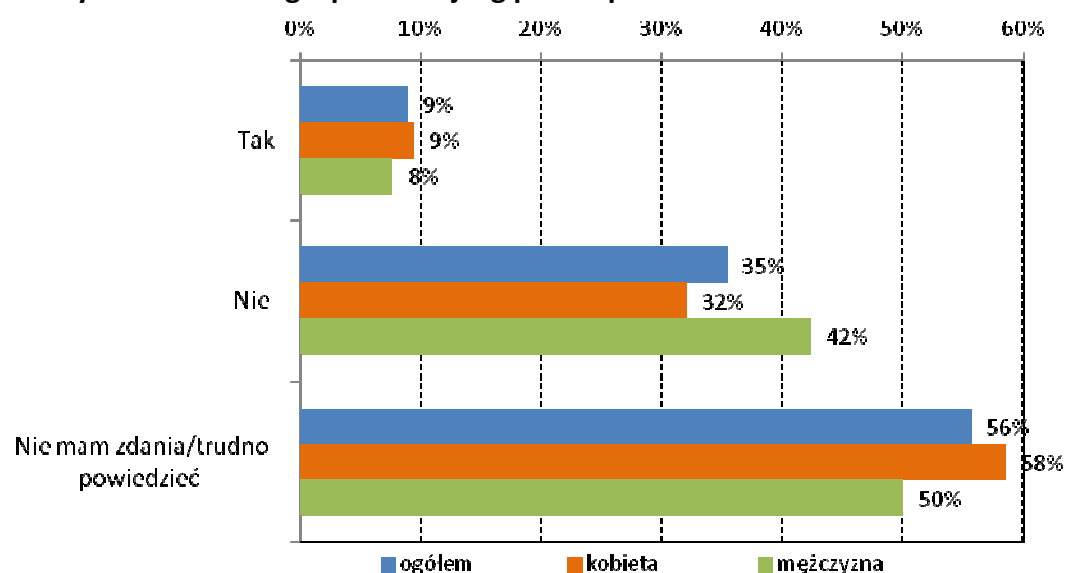

Ź

ródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

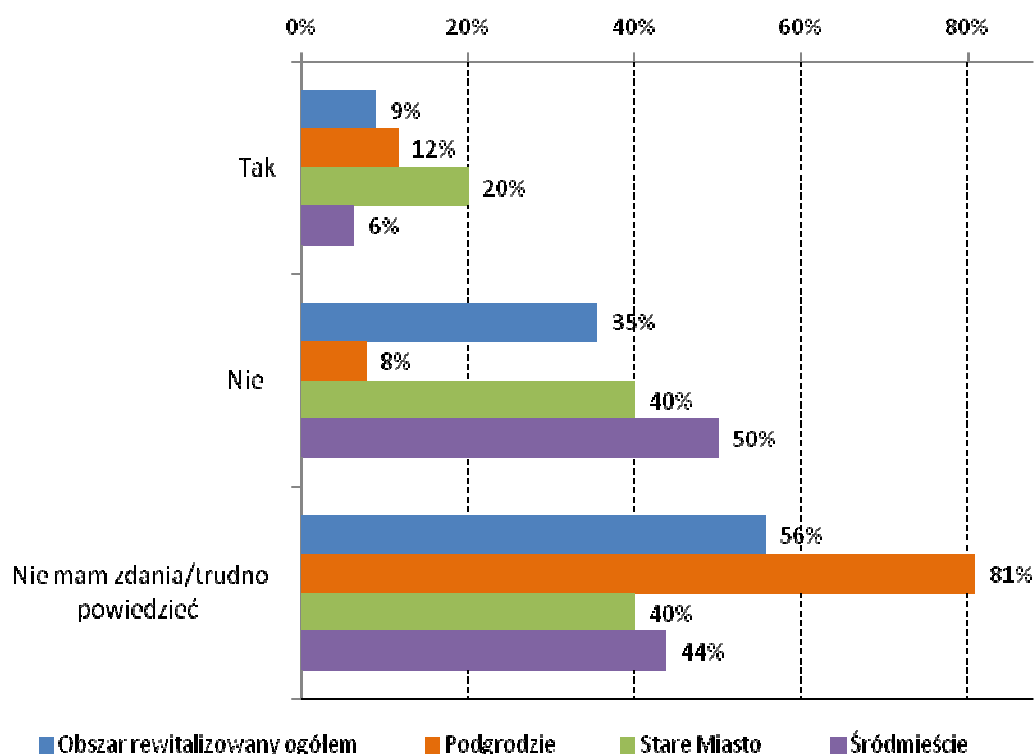
Niechętna postawa wobec działalności gospodarczej wydaje się być dość trwała, ponieważ respondenci nie oczekują także innego wsparcia ze strony władz miasta. Tylko co jedenasta osoba byłaby gotowa zmienić zdanie, jeśli by pojawiły się ze strony władz miasta jakiegokolwiek zachęty inne niż rewitalizacja obszarowa. Ponownie jednak większość osób nie jest jednoznacznie zdecydowanych w tym zakresie.

Wykres 48. Inne wsparcie ze strony władz miasta jako zachęta do podjęcia na obszarze rewitalizowanym działalności gospodarczej wg płci respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

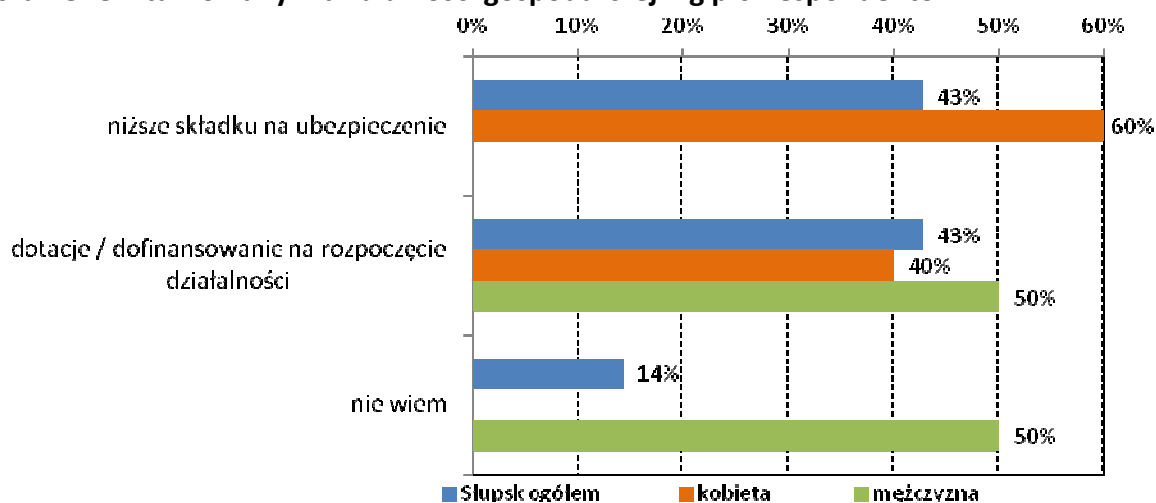
Wykres 49. Inne wsparcie ze strony władz miasta jako zachęta do podjęcia na obszarze rewitalizowanym działalności gospodarczej wg miejsca zamieszkania respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

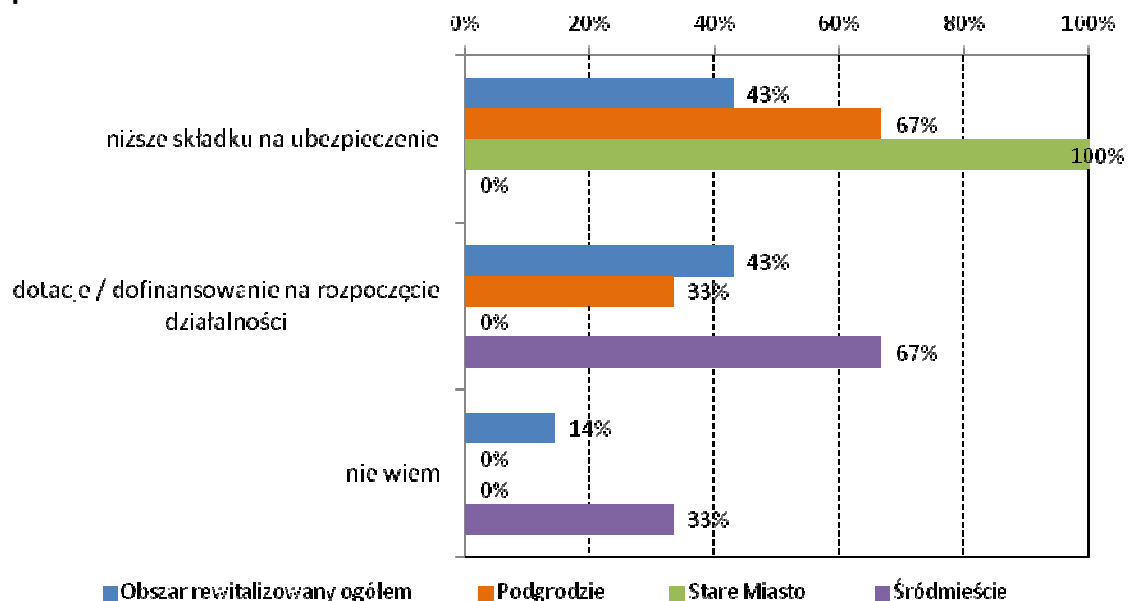
Jeśli chodzi o konkretne rodzaje wsparcia, to oczekiwane jest w dużej mierze działanie nieosiągalne z perspektywy kompetencji lokalnej władzy samorządowej. Chodzi mianowicie o obniżenie kosztów pracy. Jak już podkreślano we wcześniejszych fragmentach analizy, w zasięgu możliwości oddziaływania władz miejskich leży jedynie regulowanie wysokości opłat miejscowych.

Wykres 50. Rodzaje wsparcia ze strony władz miasta zachęcającego do podjęcia na obszarze rewitalizowanym działalności gospodarczej wg płci respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

Wykres 51. Rodzaje wsparcia ze strony władz miasta zachęcającego do podjęcia na obszarze rewitalizowanym działalności gospodarczej wg miejsca zamieszkania respondentów.

Źródło: wywiady z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego

4. Wnioski i rekomendacje

Przeprowadzona analiza gospodarcza Słupska ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizowanego ujawniła szereg obserwacji, które stanowią uzasadnienie dla prowadzonego procesu odnowy społeczno-ekonomicznej centralnej części miasta. Na terenie Słupska, w tym obszarze przeznaczonym do rewitalizacji, mamy bowiem do czynienia z występowaniem zjawisk społeczno-gospodarczych, które wymagają publicznej interwencji celem odwrócenia zachodzących niekorzystnych trendów. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na takie kwestie, jak:

- **Niewystarczająco silna kondycja ekonomiczna firm** – duży odsetek firm w Słupsku osiąga dochody niewystarczające na finansowanie swojego rozwoju. Dodatkowo firmy z obszaru rewitalizowanego relatywnie częściej wskazują na poziom dochodów z trudem starczający na pokrycie kosztów działalności. Wyraźnie rzadziej także, w porównaniu z pozostałymi obszarami Słupska, osiągają dochody pozwalające na inwestycje w dalszy rozwój.
- **Malejąca na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat liczba przedsiębiorstw** (zwłaszcza osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą), zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Towarzyszy temu niechętna postawa mieszkańców, zwłaszcza obszaru rewitalizowanego, wobec zakładania działalności gospodarczych.
- **Zmniejszająca się liczba mieszkańców Słupska**, co jest równoznaczne ze zmniejszaniem się potencjału rynku.
- **W kontekście przyczyn nieubiegania się o środki na rozwój pochodzące z funduszy UE częste wskazywanie na posiadanie niewystarczających kompetencji w tym zakresie** (brak wiedzy, brak umiejętności przygotowania wniosku). Mamy zatem do czynienia z istotną barierą w korzystaniu z dostępnych obecnie możliwości finansowego wspierania rozwoju firm.

Trzeba jednocześnie podkreślić, że obszar przeznaczony do rewitalizacji już teraz ma pewien potencjał do tego stymulowania rozwoju przedsiębiorstw. Po przeprowadzonej rewitalizacji architektoniczno-urbanistycznej towarzyszącej działaniom społecznym oddziaływanie to może ulec wzmocnieniu. Działania w zakresie poprawy infrastruktury technicznej, przestrzeni i w sferze społeczno-kulturowej wpłyną bowiem na zwiększenie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji. Po pierwsze dość wspomnieć o fakcie, że przy swoim niewielkim udziale w powierzchni miasta oraz towarzyszącym temu dużym udziale w liczbie mieszkańców, obszar rewitalizowany skupia ok. 40% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Słupska. Skoro więc już obecnie jego znaczenie dla gospodarki Słupska jest tak duże, to ewentualne zmiany mogą jedynie ten stan poprawić. Liczba mieszkańców oraz centralne położenie w przestrzeni miasta sprawiają, że obszar ten jest miejscem życia, pracy oraz wypoczynku dużej liczby słupszczyków. Już teraz usługodawcy z tego terenu relatywnie rzadziej niż w pozostałych częściach miasta uskarżają się na niedobór klientów, rzadziej doświadczają problemów z pozyskaniem pracowników, zanotowali również w ostatnich 3 latach wyższy niż w pozostałej części Słupska wzrost dochodów (nieznaczny lub wyraźny), jak również

występuje tu mniejszy niż na pozostałym obszarze odsetek firm zawieszających działalność gospodarczą (obszar rewitalizacji stwarza firmom relatywnie więcej szans na przetrwanie na rynku). W obszarze rewitalizowanym występuje także koncentracja branż skupionych na świadczeniu usług dla ludności – tworzy to duży potencjał dla kształtowania funkcji społecznej obszaru jako miejsca zaspokajania potrzeb konsumenckich mieszkańców Słupska.

W kontekście przyszłego rozwoju obszaru rewitalizowanego warto przy tym dodać, że lokalni przedsiębiorcy są również bardziej otwarci na stosowanie nowoczesnych technologii nie tylko do zarządzania, ale także do kontaktów z klientami. Jeśli natomiast chodzi o kompetencje pracowników, to nie wskazano konkretnych, jakie byłyby konieczne do kształcenia. Odnoszono się raczej do ogólnie niewielkiej motywacji potencjalnych pracowników połączonej z niskimi kompetencjami i wykształceniem. Jest to jednak chyba ogólna właściwość rynku pracy. W trakcie wywiadów pojawiły się wskazania na konkretne zawody czy profile kształcenia, w obrębie których brakuje pracowników. Były one w dodatku zbieżne z wykazem zawodów deficytowych dla Słupska. Nie wydaje się jednak, żeby było to efektem niedostatków w ofercie edukacyjnej, ale raczej efektem postępującej od wielu lat tendencji odchodzenia od wykształcenia zawodowego na rzecz ogólnego (humanistycznego). Jedną z bardziej skutecznych zachęt do podejmowania określonego kierunku kształcenia jest pokazanie korzyści, jakie z niego wynikają w postaci np. dobrze płatnego zajęcia. I taką też funkcję może spełnić obszar rewitalizacyjny generując potencjał dla rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia.

Należy jednocześnie podkreślić, że istnieje duże społeczne oczekiwanie odnośnie realizacji procesu rewitalizacji obszarowej i przywrócenia centralnym obszarom miasta nowej estetyki i funkcjonalności społeczno-gospodarczej. Co prawda przedmiotowe badanie bazowało głównie na wywiadach z przedsiębiorcami, tym niemniej należy pamiętać, że wyrażali oni swoją opinię również jako mieszkańcy Słupska. Z przeprowadzonych rozmów wybrzmiewa przekonanie, że przestrzeń objęta rewitalizacją mogłaby pełnić istotną funkcję aktywizującą społeczność miasta, ale i być celem wizyt turystów. Aby tak się stało konieczne jest nie tylko przeprowadzenie gruntownej modernizacji technicznej i poprawy estetyki przestrzeni, ale również zainicjowanie procesów aktywizujących życie gospodarcze i społeczne na tym obszarze, na przykład poprzez multiplikację działań społeczno-kulturalnych i popularyzujących lokalny biznes w przestrzeni publicznej. Prowadzone działania nie mogą mieć zatem wycinkowego charakteru i skupiać się jedynie na posunięciach w rodzaju zwolnień podatkowych czy ulg w opłatach czynszowych, ale dążyć do aktywizacji kulturowej przestrzeni. Celem działania mogłoby nawet być wykreowanie lokalnej marki czy wręcz modnego miejsca spotkań towarzyskich. Jest to o tyle ważne, że z obecnych opinii mieszkańców Słupska wyłania się obraz przestrzeni społecznie jałowej, żyjącej jedynie w godzinach pracy sklepów czy banków i będącej jedynie przestrzenią życiową dla lokalnej, generalnie niezbyt zamożnej społeczności. Generalnie obecnie jest to, co pokazuje analiza rynku nieruchomości, przestrzeń o niewykorzystanym i być może nawet nieodkrytym potencjale.

Co ważne wydaje się, że mieszkańcy Słupska, pomimo zmniejszającej się ich liczby, mają coraz większy potencjał ekonomiczny, aby w większym niż obecnie stopniu konsumować dobra i usługi. Można chociażby wziąć pod uwagę spadającą stopę bezrobocia, w dodatku w stopniu większym niż w skali regionu czy kraju. Dodatkowo znaczna część osób pozostających poza oficjalnymi statystykami rynku pracy pracuje sezonowo czy w tzw. 'szarej strefie', tak więc potencjał ekonomiczny w zasadzie umożliwia konsumpcję.

Wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizowanego wymaga podjęcia szeregu działań aktywizujących rozwój przedsiębiorczości i życie gospodarcze. Był to jeden z ważniejszych wątków podejmowanych w ramach prowadzonej analizy. W kontekście kwestii wsparcia, jakiego oczekiwaliby przedsiębiorcy na terenie rewitalizowanym, pojawiały się tu dwa podstawowe wątki:

- **ulgi lub zwolnienia z podatków i czynszów,**
- **rozbudowa infrastruktury parkingowej.**

Istotnym aspektem poruszonym przez przedsiębiorców była także struktura usługodawców, którzy mieliby funkcjonować na obszarze rewitalizowanym. Dość zgodnie wskazywano na funkcję handlowo-usługową, z istotną rolą oferty gastronomicznej. Usługi natomiast miałyby mieć w mniejszym stopniu obecny charakter, w większym natomiast polegać na ofercie tradycyjnego rzemiosła, co zresztą idzie w parze z zamierzeniami władz miasta. Jakkolwiek z uwagi na specjalistyczny charakter tych działalności wydaje się koniecznym podjęcie współpracy z **Cechem Rzemiosł Różnych w Słupsku**.

Minusem w kontekście rozwoju obszaru rewitalizowanego wydaje się być natomiast niskie zainteresowanie mieszkańców Słupska zakładaniem działalności gospodarczych. Ma to swoje zarówno pozytywne, jak i negatywne umotywowanie. Z jednej, pozytywnej, strony wynika zapewne z dość dobrej sytuacji na rynku pracy (większość osób woli pracę etatową), z drugiej natomiast część osób chciałaby prowadzić działalność, ale odstrasza ich zbyt wysokie według nich koszty i wynikające z tego obawy o niepowodzenie podjętego wyzwania. Można się jednak spodziewać, że w sytuacji, kiedy zostanie podniesiona estetyka obszaru rewitalizowanego i zacznie on pełnić swoje nowe funkcje, wówczas to nastawienie może ulec zmianie i wzrośnie zainteresowanie prowadzeniem działalności w obszarze rewitalizacji.

Ostatnim wreszcie, choć bardzo istotnym, poruszonym w analizie aspektem jest kwestia monitorowania zmian zachodzących na obszarze rewitalizowanym. Jak wskazano wcześniej sprawozdawczość statystyczna nie obejmuje tak szczegółowych zestawień. Dane odnoszące się do poszczególnych części miasta nie znajdują się w zasobach statystyki publicznej i muszą być opracowywane na podstawie danych będących w zasobach lokalnych instytucji (Urząd Miejski, Powiatowy Urząd Pracy). Nawet jednak tutaj nie są zbierane w sposób umożliwiający łatwy do nich dostęp, w dodatku regularny. Konieczne jest zatem wypracowanie po stronie Urzędu Miejskiego w Słupsku systemu monitorowania i zaangażowanie do niego lokalnych instytucji i urzędów. W innym razie niemożliwym będzie rzetelne określenie efektów podejmowanych działań.

Mając na uwadze powyższe rekomenduje się uwzględnienie w ramach prowadzonych procesów rewitalizacyjnych działań ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości oraz stymulowanie rozwoju gospodarczego, jak również na ocenę efektów wprowadzanych zmian. Proponowane działania składają się na system oddziaływania na rozwój społeczno-gospodarczego potencjału obszaru rewitalizowanego, w obrębie którego poszczególne z proponowanych działań nawzajem na siebie wpływają, stymulując na zasadzie synergii procesy rozwojowe.

ZMIANY NA TERENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO JAKO STYMULATOR ZMIAN W POSTAWACH MIESZKAŃCÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW

Zastosowanie zasygnalizowanych wyżej działań opiera się przy tym na założeniu, że wdrożenie zauważalnych dla mieszkańców Słupska oraz przedsiębiorców zmian na terenie obszaru rewitalizowanego będzie skutkowało zmianą nastawiania wobec procesu rewitalizacji i powodowało zwiększoną chęć szeroko rozumianej partycypacji społecznej wychodzącej zarówno od mieszkańców Słupska (w tym mieszkańców obszaru rewitalizowanego), jak i przedsiębiorców działających na obszarze poddawany rewitalizacji. Na obecnym etapie proces rewitalizacji jest bowiem ideą, której ostatecznego efektu nie wszyscy z mieszkańców Słupska są świadomi. Fizyczne zaistnienie efektów (np. widoczna poprawa estetyki, poprawa dostępności komunikacyjnej do lokali użytkowych, pojawianie się pierwszych wydarzeń kulturalnych czy po prostu powstanie przestrzeni, w której można spędzać czas) może stanowić katalizator zmian społecznych i gospodarczych i np. zachęcać słupszczyzan do zakładania działalności gospodarczych. Pojawienie się w przestrzeni miasta większej liczby mieszkańców Słupska może być ponadto swego rodzaju remedium na problemy zgłaszane przez przedsiębiorców zwracających uwagę na ucieczkę klientów z centrum na obrzeża do galerii handlowych i supermarketów, przez co małe działalności mają problem z utrzymaniem.

Z powyższych rozważań wynika jedna z podstawowych ról procesu rewitalizacji obszarowej, jaką w dużej mierze jest wywoływanie samoczynnych reakcji społeczno-gospodarczych. Oczywiście musi to zostać poprzedzone, jak również uzupełnione zaplanowanymi działaniami władz samorządowych, tym niemniej jej podstawowym zadaniem jest stworzenie warunków do odtworzenia potencjału miejsca i utworzenia w obrębie obszaru rewitalizowanego przestrzeni społeczno-kulturowej. Mają się do tego przyczynić m.in. opisane dalej propozycje działań zmierzających do oddziaływania na różne sfery funkcjonowania obszaru rewitalizowanego.

ZMIANY NA TERENIE OBSZARU REWITALIZOWANEGO JAKO STYMULATOR ZMIAN W POSTAWACH MIESZKAŃCÓW SŁUPSKA

Wsparcie dla „zawodów ginących”

Odtworzenie tzw. zawodów ginących jest celem działań władz Słupska. Celem wykorzystania procesu do budowy potencjału obszaru rewitalizowanego proponuje się w pierwszej kolejności **poszerzenie zakresu terytorialnego uchwały w zakresie tzw. „zawodów ginących”** (Uchwała Nr XXIII/270/16 Rady Miejskiej w Słupsku z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis na wsparcie branż chronionych, zanikających i preferowanych na wskazanym obszarze w centrum miasta Słupska) i dostosować ją do zakresu terytorialnego obszaru rewitalizowanego. Taki zabieg ma kilka uzasadnień, wśród których można wymienić choćby to, że szerszy zakres oddziaływania uchwały i wynikających z nich korzyści dla przedsiębiorców stwarza większe szanse na osiągnięcie pożądanego efektu w szerszej skali. Nie bez znaczenia jest także większe rozproszenie potencjalnych przedsięwzięć, a ponadto upowszechnienie idei takiego wsparcia poprzez powiązanie go z prowadzoną rewitalizacją obszarową byłoby dużo łatwiejsze do przeprowadzenia.

Proponuje się jednocześnie rozszerzenie katalogu wsparcia poprzez uruchomienie we współpracy z **Cechem Rzemiosł Różnych w Słupsku** projektu odtworzenia tradycyjnych usług

rzemieślniczych w obszarze rewitalizowanym. Organizacja ta bowiem dysponuje nie tylko doskonałym rozeznaniem rynku, ma kontakt z obecnie działającymi rzemieślnikami (z których część mogłaby przenieść działalność do obszaru rewitalizowanego, jeśli by otrzymała preferencyjne warunki), ale co najważniejsze ma doświadczenie w edukacji przyszłych adeptów sztuki rzemieślniczej. Proponuje się wykorzystanie potencjału Cechu Rzemiosł Różnych jako lidera procesu mającego na celu odtworzenie potencjału Słupska w zakresie rzemiosł tradycyjnych. W ramach prowadzonych działań powinien zostać opracowany plan działania poprzedzony dogłębną diagnozą istniejącego potencjału, w tym identyfikacji liczby działających rzemieślników różnych specjalności, analizą możliwości przeniesienia ich działalności do obszaru rewitalizowanego, analizą możliwości szkolenia adeptów rzemiosł tradycyjnych, zwłaszcza z zaoferowaniem takich możliwości mieszkańcom obszaru rewitalizowanego (w tym kontekście istotna byłaby **rola Powiatowego Urzędu Pracy**). Takie działanie oprócz stworzenia rzemieślnikom szansy na przedłużenie i rozwój działalności prowadzonych przez nich warsztatów byłaby znakomitym środkiem aktywizującym lokalną społeczność. Jak bowiem pokazały przeprowadzone analizy obszar rewitalizowany w relatywnie większym stopniu niż pozostała część Słupska jest dotknięty zjawiskiem bezrobocia, zwłaszcza długotrwałego. Wsparcie dla lokalnych społeczności poprzez zaoferowanie części osób możliwości uzyskania nowych kwalifikacji byłoby środkiem aktywizującym mieszkańców obszaru rewitalizowanego na rynku pracy.

Wsparcie dla branż rozwojowych w obszarze rewitalizacji

Biorąc pod uwagę wyniki badania (sugestie respondentów oraz strukturę gospodarki powiązaną z celami stawianymi się przez procesem rewitalizacji w postaci m. in. wsparcia rozwoju branż chronionych, zanikających i preferowanych) proponuje się, aby szczególne wsparcie na początkowym etapie rozwoju działalności skierować na szeroko rozumianą **branżę gastronomiczną**. Na obszarze rewitalizowanym zgodnie z danymi Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej jest zarejestrowanych około 80 tego rodzaju podmiotów, co stanowi niemal jedną czwartą działających w obszarze rewitalizacji podmiotów gospodarczych zaliczanych do branż chronionych. Za wyborem tej branży przemawia jednak nie tylko jej ilościowy udział w strukturze lokalnej gospodarki, ale także potencjał rozwojowy. Tego rodzaju usługodawcy mogą bowiem w ramach swojej działalności oferować również szereg innych działań, np. kulturalnych lub wychodzić ze swoją ofertą w przestrzeń miasta (w postaci np. ogródków czy stolików przykawiarnianych). W ten sposób obok tzw. „zawodów ginących” rozwijanych we współpracy z Cechem Rzemiosł Różnych w Słupsku branża gastronomiczna stanowiłaby początek odbudowy potencjału obszaru rewitalizowanego jako przestrzeni społeczno-gospodarczej o dużym znaczeniu kulturotwórczym.

Wsparcie dla branż innych niż rozwojowe czy tradycyjne

Bazując na dokonanych analizach jako podstawową branżę z obszaru rewitalizowanego wymagającą wsparcia rekomenduje się przedsiębiorstwa zajmujące się szeroko rozumianym handlem detalicznym. Ta grupa podmiotów, stanowiąca najliczniejszą grupę firm na obszarze rewitalizowanym, wskazała przy okazji najwięcej problemów, z jakimi się boryka. Główny nacisk został przy tym położony na niedostateczną liczbę klientów, co z kolei przekłada się na inne parametry prowadzonej działalności. Drugą przesłanką do wskazania tej branży jest także proponowane utworzenie strefy działającej na wzór przestrzennej galerii handlowej (por. Działania promocyjno-marketingowe) z menadżerem strefy oraz skoordynowanymi działaniami promocyjnymi. Jak wynika z zebranych danych na terenie obszaru rewitalizowanego jest zarejestrowanych 597 podmiotów w zajmujących się handlem detalicznym (stan na 31 XII 2016 r.), które mogą być beneficjentami wsparcia ze strony władz miasta.

Pozyskiwanie środków zewnętrznych

Skierowanie do przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego możliwości skorzystania z instrumentów zwrotnych w zakresie finansowania wkładu własnego w przypadku aplikowania o dofinansowanie ze środków UE. Instrumenty zwrotne mogłyby mieć postać preferencyjnych pożyczek bądź poręczeń dla pozyskania tego rodzaju instrumentów na rynku komercyjnym. Dodatkowym aspektem byłoby wsparcie dla firm z obszaru rewitalizowanego w zakresie pozyskiwania dofinansowania. Mogłoby mieć ono postać upowszechniania informacji na temat możliwości źródeł finansowania, realizacji szkoleń z zakresu pisania wniosków czy wreszcie bezpośredniego wsparcia w ich opracowywaniu. Takie działania odpowiadałyby na podstawowe bariery, na jakie napotykali przedsiębiorcy bezskutecznie starający się o dofinansowanie lub też nierobiący tego z uwagi na wskazywane ograniczenia. W proces przyznawania tego rodzaju wsparcia, tj. zarówno instrumentów zwrotnych, jak i szeroko rozumianego wsparcia merytorycznego, mogłaby zostać zaangażowana **Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego w Słupsku**. W zakresie jej działalności leżą właśnie w dużej mierze kwestie związane z pozyskiwaniem funduszy UE. Oczywiście biorąc pod uwagę specyfikę funduszy UE w perspektywie 2014-2020 ukierunkowanych w dużej mierze na rozwój innowacyjności oraz działalności B+R, tym niemniej możliwe jest skorzystanie z szeregu możliwości finansowania chociażby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych (środku Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) czy finansowanie działań zmierzających do podnoszenia kompetencji (np. środki Krajowego Funduszu Szkoleniowego). Problemem i podstawową barierą jest tu zapewne ograniczona świadomość potencjalnych beneficjentów na temat możliwości pozyskania tego rodzaju środków, stąd też rola władz miasta czy wyznaczonych instytucji/agend polegałaby w dużej mierze na popularyzacji możliwości pozyskania środków zewnętrznych na działania wspierające prowadzenie działalności gospodarczej.

Kierunki rozwoju przedsiębiorstw

Można przyjąć, że firmy z obszaru rewitalizowanego w kontekście przyszłej działalności powinny się skupić na następujących kierunkach rozwojowych:

- korzystanie z zewnętrznego finansowania na rozwój przedsiębiorstw (korzystanie z już istniejących możliwości uzyskania nieodpłatnego wsparcia w tym zakresie);
- szersze wykorzystanie mediów społecznościowych oraz nowoczesnych technologii do komunikacji z klientami oraz sprzedaży swoich produktów i usług;
- zintegrowanie swojej oferty z innymi przedsiębiorcami i połączenie jej np. systemem zniżek i bonusów;
- urozmaicenie oferty przedsiębiorstw poprzez realizację wspólnych lub indywidualnych przedsięwzięć kulturalnych na terenie obszaru rewitalizowanego celem przyciągnięcia jak największej liczby potencjalnych klientów.

Z punktu widzenia kreowania życia w strefie zrewitalizowanej szczególnie istotne są kwestie związane z wykorzystaniem mediów społecznościowych do komunikacji z rynkiem oraz, co najważniejsze, działania zmierzające do zintegrowania oferty obiektów usługowych. Celem takiego działania byłoby doprowadzenie do powstania swego rodzaju galerii handlowej w przestrzeni, a więc miejsca, w odniesieniu do którego jego użytkownicy mają świadomość, że oferuje im różnorodne usługi i możliwości spędzania czasu wolnego. Dużą w tym rolę dla **menadżera strefy rewitalizacji**, którego powołanie postuluje się dalej.

Dużą rolę w stymulowaniu rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizowanym może odgrywać szeroko rozumiane otoczenie biznesu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności **Słupskiej Izby Przemysłowo-Handlowej (SIPH)**. Z zakresu działań statutowych organizacji wynika, że jej rola w określaniu kierunków rozwoju przedsiębiorstw oraz współpracy z przedsiębiorcami w zakresie zachęcania ich do podejmowania określonych działań, jak współpracy przy usieciowieniu oferty usługodawców działających na obszarze rewitalizacji (np. zachęcania do udziału w programie lojalnościowym czy do udziału we wspólnych przedsięwzięciach kulturalno-marketingowych), korzystania z określonych źródeł finansowania. SIPH mógłby pełnić rolę swego rodzaju pośrednika (reprezentanta) pomiędzy przedsiębiorcami działającymi na obszarze rewitalizowanym a władzami miasta.

Działania promocyjno-marketingowe

Istotnym aspektem prorozwojowym dla obszaru rewitalizowanego będzie popularyzacja jego oferty wśród mieszkańców Słupska. Ważne w tym kontekście będą odpowiednie działania promocyjne mające za zadanie zachęcanie do korzystania z usług sklepów i firm działających na tym terenie. Czynnikiem sprzyjającym temu mogłoby być potraktowanie obszaru jako zintegrowanej przestrzeni handlowej i powołanie **menadżera strefy rewitalizacji** (na wzór Menadżera Ulicy Piotrkowskiej w Łodzi czy Menadżera Śródmieścia w Gdańsku), którego zadaniem byłoby koordynowanie działań promocyjnych, jak również działania na rzecz

integracji przedsiębiorców działających na terenie obszaru rewitalizowanego. Menadżer strefy rewitalizowanej w założeniu miałby być osobą afiliowaną przy Urzędzie Miejskim w Słupsku i jego podstawowym zadaniem byłoby inicjowanie i koordynowanie działań zmierzających do rozwoju społeczno-gospodarczych aktywności na obszarze rewitalizowanym. Obrazowo rzecz ujmując charakter funkcji miałby być zbliżony do osoby kierującej działalnością marketingową. Podstawowym zadaniem dla takiej osoby na początku jej działalności byłoby **opracowanie strategii marketingowej dla obszaru rewitalizacji**, w której obszar rewitalizowany z jego różnorodnymi funkcjonalnościami będzie traktowany jako galeria handlowa w przestrzeni miasta.

Elementem działań promocyjnych mogłaby być również **aplikacja mobilna** (swego rodzaju przewodnik po strefie rewitalizacji pokazujący m.in. ofertę lokalnych usługodawców), który byłby dopasowaniem się do dominujących obecnie wśród młodych ludzi form komunikowania się przy wykorzystaniu narzędzi elektronicznych.

Jedną z możliwości oddziaływania na integrację przedsiębiorców z obszaru rewitalizowanego mógłby być także **system lojalnościowy** zachęcający mieszkańców Słupska do odwiedzania przestrzeni rewitalizowanej i korzystania na specjalnych warunkach (np. z możliwością korzystania ze zniżek czy ofert promocyjnych) z oferty lokalnych usługodawców.

Aktywizacja mieszkańców obszaru rewitalizowanego

Przeprowadzenie dla bezrobotnych mieszkańców obszaru rewitalizowanego szkoleń w zakresie dostosowania ich kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy, w tym branż istotnych z punktu widzenia funkcjonowania obszaru rewitalizacji. Istotna rola w tym przypadku przypadłaby trzem podmiotom: Powiatowy Urząd Pracy w Słupsku (znaczenie z uwagi na możliwość dotarcia do potencjalnych zainteresowanych będących osobami bezrobotnymi), Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego w Słupsku (doświadczenie w realizacji projektów szkoleniowych) oraz Cech Rzemiosł Różnych w Słupsku (doświadczenie w kształceniu zawodowym oraz istotna rola z punktu widzenia rozwoju branż chronionych, zanikających i preferowanych). Połączenie kompetencji wskazanych instytucji w wybranych zakresach istotnych z punktu widzenia proponowanego działania wzmogłoby jego efektywność. Poprzez wsparcie zaangażowania lokalnych mieszkańców w życie gospodarcze obszaru rewitalizowanego w istotny sposób przyczyniłoby się to do spełnienia społecznego celu rewitalizacji.

5. Kwestionariusze narzędzi badawczych zastosowanych w badaniu

5.1. Kwestionariusz wywiadów z przedsiębiorcami

M1. Wielkość firmy:

- a) mikro (do 9 pracowników)
- b) mała (10-49 pracowników)
- c) średnia (50-249 pracowników)
- d) duża (250 pracowników i więcej)

M2. Branża działalności (wg PKD)

.....

M3. Forma prawna działalności:

- a) spółka prawa handlowego (z o.o., jawna, komandytowa, akcyjna)
- b) jednoosobowa działalność gospodarcza
- c) inne, jakie?

M4. Czas funkcjonowania na rynku:

- a) do 1 roku
- b) od 1 roku do 2 lat włącznie
- c) od 2 lat do 5 lat włącznie
- d) od 5 lat do 10 lat włącznie
- e) od 10 do 20 lat włącznie
- f) powyżej 20 lat

M5. Wiek właściciela/ firmy:

.....

M6. Miejsce prowadzenia działalności:

- a) obszar rewitalizacji
- b) poza obszarem rewitalizacji

Wywiad właściwy:

P1. Czy Słupsk jest dobrym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej?

- a) tak – przejście do pytania P3
- b) nie
- c) nie wiem/trudno powiedzieć – przejście do pytania P3

P2. Dlaczego wg Pana/i Słupsk nie jest dobrym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej? Proszę wymienić 5 głównych przeszkód w prowadzeniu działalności/bariery inwestycyjne.

.....

P3. Z jakimi problemami boryka się Pana/i firma?

- a) bariery prawne i administracyjne
- b) trudności w znalezieniu klientów na swoją ofertę
- c) brak możliwości przekazania firmy następcom
- d) konieczność dostosowania się do wymogów współczesnego rynku

- e) brak pieniędzy na inwestycje i rozwój
- f) wysokie koszty prowadzenia działalności
- g) ograniczona liczba miejsc parkingowych
- h) inne, jakie?

P4. W czym upatrywał/a/by Pan/i szansy dla rozwoju swojej działalności?

.....

P5. Jak określił/a/by Pan/i poziom dochodów osiągniętych przez firmę?

- a) pokrywają koszty działalności, zapewniają zysk i umożliwiają inwestycje w rozwój
- b) wystarczają na pokrycie kosztów działalności i zapewniają niewielki zysk, natomiast nie umożliwiają inwestycji w rozwój
- c) z trudem pokrywają jedynie koszty działalności
- d) nie pokrywają nawet kosztów działalności

P5. Jakie zmiany w poziomie dochodów Pana/i firmy zaszły w ostatnich 5 latach?

- a) wyraźnie wzrosły
- b) nieznacznie wzrosły
- c) są na tym samym poziomie
- d) nieznacznie spadły
- e) wyraźnie spadły

P6. Czy ma Pan/i problem z pozyskaniem pracowników?

- a) tak – [przejdźcie do pytania P7](#)
- b) nie – [przejdźcie do pytania P8](#)
- c) nie wiem/trudno powiedzieć

P7. Z czego wg Pana/i wynikają te problemy? Jakich pracowników Pan/i poszukuje?

.....

P8. Czy staraliście się Państwo pozyskiwać środki na rozwój z funduszy UE?

- a) tak, ale nasz wniosek został odrzucony (powód?.....) [przejdźcie do pytania P10](#)
- b) tak, uzyskaliśmy dofinansowanie (na jaki cel?.....) [przejdźcie do pytania P10](#)
- c) nie staraliśmy się o to

P9. Z jakich powodów nie podejmowaliście Państwo takich starań?

- a) nie mieliśmy wiedzy na temat istniejących możliwości
- b) nie potrafiliśmy samodzielnie przygotować wniosku
- c) nie mieliśmy kapitału na wkład własny
- d) inne, jakie?

P10. Czy Pana/i przedsiębiorstwo wykorzystuje na potrzeby swojej działalności nowoczesne technologie i innowacyjne metody zarządzania?

- a) tak, ale tylko do zarządzania firmą
- b) tak, zarówno do zarządzania firmą, jak i do kontaktów z klientami
- c) nie – [przejdźcie do pytania P12](#)
- d) trudno powiedzieć

P11. Jakiego rodzaju są to technologie i metody zarządzania?

- a) komputery i oprogramowanie wykorzystywane do prowadzenia firmy
- b) strona internetowa firmy
- c) sprzedaż produktów i usług przez Internet
- d) wykorzystywanie mediów społecznościowych (Facebook, Tweeter, Instagram)
- e) inne, jakie?.....

P12. Czy widzi Pan/i potrzebę specjalistycznego wsparcia/szkoleń w zakresie IT lub innych?

- a) tak
- b) nie – [przejdźcie do pytania P14](#)
- c) nie wiem/trudno powiedzieć – [przejdźcie do pytania P14](#)

P13. Jakich tematów/obszarów powinny dotyczyć te szkolenia? Jakie są Państwa potrzeby w tym zakresie?

.....

P14. Czy Pana/i firma ma zaspokojone potrzeby lokalowe?

- a) tak
- b) nie
- c) trudno powiedzieć

5.2. Scenariusz wywiadów pogłębionych z przedsiębiorcami

WPROWADZENIE DO WYWIADU:

1. Proszę krótko scharakteryzować firmę, w której Pan/i pracuje:

- branża / sektor działalności,
- wielkość,
- zasięg działalności (lokalny, regionalny, krajowy)

2. Jakie stanowisko zajmuje Pan/i w firmie i jaki ogólny zakres obowiązków z tego wynika?

WYWIAD WŁAŚCIWY:

3. Z jakimi problemami społecznymi i gospodarczymi boryka się wg Pana/i Słupsk w obszarze rewitalizacji? (moderator udostępnia respondentowi mapkę pokazującą zasięg obszaru, którego dotyczy pytanie)

Pytania uszczegóławiające:

- czy pomiędzy obszarem rewitalizacji a pozostałą częścią Słupska występują pod tym względem jakieś różnice? Jeśli tak to czym się one przejawiają?

4. Jak ocenia Pan/i klimat do prowadzenia działalności gospodarczej, jaki panuje w Słupsku?

Pytania uszczegóławiające:

- czy miasto wspiera prowadzenie działalności gospodarczej?
- Jeśli tak, to w jaki sposób? Jakie narzędzia wsparcia zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej są oferowane w Słupsku? czy dostępne narzędzia są wystarczające względem potrzeb?
- jeśli nie, to co powinno zostać zaoferowane obecnym i przyszłym przedsiębiorcom?

5. Jakie możliwości dla rozwoju działalności gospodarczej występują wg Pana/i w obszarze rewitalizacji?

Pytania uszczegóławiające:

- czy obszar ten stwarza możliwości do rozwoju określonych rodzajów działalności gospodarczej? Jeśli tak to jakich?

6. Jakie bariery i zagrożenia dla rozwoju działalności gospodarczej występują w obszarze rewitalizacji?

Pytania uszczegóławiające:

- czy występują takie rodzaje działalności gospodarczej lub wykonywanych zawodów, które zanikają, a mogłyby się rozwijać na obszarze rewitalizacji?
- czy firmy mają problem z pozyskaniem pracowników? Jeśli tak to jakich zawodów, kwalifikacji dotyczą te problemy?

7. Czy są branże/ rodzaje działalności, które wg Pana/i wymagają szczególnego wsparcia ze strony władz miasta?

Pytania uszczegóławiające:

- jakie to branże? Prośba o uzasadnienie wyboru.
- jakiego rodzaju wsparciem (np. zwolnieniem z podatku id nieruchomości) mogłyby być objęte?

8. Jak ocenił/a/by Pan/i poziom otwartości przedsiębiorców na nowoczesne technologie i innowacyjne metody kierowania przedsiębiorstwem?

Pytania uszczegóławiające:

- jakie technologie i metody zarządzania są stosowane?
- w jakich obszarach działalności przedsiębiorstw stosowane są nowoczesne technologie? W jakich branżach szczególnie?
- z czego wynikają ewentualne bariery związane z wykorzystaniem nowoczesnych technologii czy metod zarządzania?

9. Czy znane są Panu/Pani formy wsparcia przedsiębiorców w obszarze rewitalizacji?

Pytania uszczegóławiające:

- jeśli tak, proszę wymienić przykładowe?
- czy są one adekwatne do potrzeb przedsiębiorców?
- jakie inne formy byłyby pożądane?

5.3. Scenariusz wywiadów pogłębionych z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu

WPROWADZENIE DO WYWIADU:

1. Proszę krótko scharakteryzować instytucję, w której Pan/i pracuje.

2. Jakie stanowisko zajmuje Pan/i w firmie i jaki ogólny zakres obowiązków z tego wynika?

WYWIAD WŁAŚCIWY:

3. Z jakimi problemami gospodarczymi boryka się wg Pana/i Słupsk, zwłaszcza w obszarze rewitalizacji? (moderator udostępnia respondentowi mapkę pokazującą zasięg obszaru, którego dotyczy pytanie)

Pytania uszczegóławiające:

- czy pomiędzy obszarem rewitalizacji a pozostałą częścią Słupska występują pod tym względem jakieś różnice? Jeśli tak to czym się one przejawiają?

4. Jak ocenia Pan/i klimat do prowadzenia działalności gospodarczej, jaki panuje w Słupsk?

Pytania uszczegóławiające:

- czy miasto wspiera prowadzenie działalności gospodarczej?

- Jeśli tak, to w jaki sposób? Jakie narzędzia wsparcia zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej są oferowane w Słupsku? czy dostępne narzędzia są wystarczające względem potrzeb?

- jeśli nie, to co powinno zostać zaoferowane obecnym i przyszłym przedsiębiorcom?

5. Jakie możliwości dla rozwoju działalności gospodarczej występują wg Pana/i w obszarze rewitalizacji?

Pytania uszczegóławiające:

- czy obszar ten stwarza możliwości do rozwoju określonych rodzajów działalności gospodarczej? Jeśli tak to jakich?

6. Jakie bariery i zagrożenia dla rozwoju działalności gospodarczej występują w obszarze rewitalizacji?

Pytania uszczegóławiające:

- czy występują takie rodzaje działalności gospodarczej lub wykonywanych zawodów, które zanikają, a mogłyby się rozwijać na obszarze rewitalizacji?

- czy firmy mają problem z pozyskaniem pracowników? Jeśli tak to jakich zawodów, kwalifikacji dotyczą te problemy?

7. Czy są branże/ rodzaje działalności, które wg Pana/i wymagają szczególnego wsparcia ze strony władz miasta?

Pytania uszczegóławiające:

- jakie to branże? Prośba o uzasadnienie wyboru.

- jakiego rodzaju wsparciem (np. zwolnieniem z podatku od nieruchomości) mogłyby być objęte?

8. Jak ocenił/a/by Pan/i poziom otwartości przedsiębiorców na nowoczesne technologie i innowacyjne metody kierowania przedsiębiorstwem?

Pytania uszczegóławiające:

- jakie technologie i metody zarządzania są stosowane?

- w jakich obszarach działalności przedsiębiorstw stosowane są nowoczesne technologie? W jakich branżach szczególnie?
- z czego wynikają ewentualne bariery związane z wykorzystaniem nowoczesnych technologii czy metod zarządzania?

9. Jakie widzi Pan/Pani możliwości/narzędzia aktywizacji lokalnych MŚP (zaangażowanie w życie miasta)?

Pytania uszczegóławiające:

- czy zna Pan/i dobre praktyki w tym zakresie, występujące np. w innych miastach?

10. Jak ocenia Pan/Pani współpracę Pana/instytucji z Miastem? Czy są wspólne projekty/programy/eventy?

.....

PYTANIA DO PRZEDSTAWICIELA POWIATOWEGO URZĘDU PRACY

9. Skala i zjawisko bezrobocia wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji (powody, postawa, oczekiwania).

10. Jak scharakteryzowałby Pan/i profil demograficzno-ekonomiczny bezrobotnych mieszkańców obszaru rewitalizacyjnego (wiek bezrobotnych, płeć, czas pozostawienia bez pracy)

11. Jakie są wg Pana/i podstawowe uwarunkowania i przyczyny bezrobocia i możliwości powrotu na rynek pracy osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji?

Pytanie uszczegóławiające:

- jakie są najczęściej występujące formy zatrudnienia osób powracających do pracy (zatrudnienie/samozatrudnienie/ podniesienie kwalifikacji)?

12. Jakie formy wsparcia dla osób bezrobotnych są stosowane?